

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LİDERLİK ve KÜRESEL GİRİŞİMCİLİK

Yüksek Lisans Tezi

GÜNEY MARMARA BÖLGESİ'NDE (TR22
BÖLGESİNDE) KADIN GİRİŞİMCİLİK
EKOSİSTEMİ: DANIEL ISENBERG MODELİ

Gizem DURAN
175018014

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM

Bandırma-2020

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI

Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı,
Liderlik ve Küresel Girişimcilik Programı'nda Yüksek Lisans öğrencisi Gizem DURAN
tarafından Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM danışmanlığında hazırlanan “GÜNEY
MARMARA BÖLGESİ'NDE (TR22 BÖLGESİNDE) KADIN GİRİŞİMCİLİK
EKOSİSTEMİ: DANIEL ISENBERG MODELİ” başlıklı tez, aşağıdaki jüri üyeleri
tarafından 13./11./2020 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında oyçokluğu/oybirliği
ile başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Ünvanı Adı Soyadı

Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM

Jüri Danışmanı

Ünvanı Adı Soyadı

Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM

Jüri Üyesi

Ünvanı Adı Soyadı

Prof. Dr. Merehan YILGÖR

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Erdal AYDIN

T.C. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Değerlendirme Formu

Araştırmacı	Gizem DURAN
Araştırmanın Başlığı:	“Türkiye’de Kadın Girişimcilik Ekosistemi Daniel Isenberg Modeli”
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	04.07.2019
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	19.09.2019
Toplantı No. ve Karar tarihi:	2019/9 -19.09.2019

SONUÇ

1.	☒ Uygun
2.	☐ Düzeltilmesi gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Görevsizlik: Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:
4.	☐ Uygun değildir: Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları

ÖZET

GÜNEY MARMARA BÖLGESİ'NDE (TR 22 BÖLGESİNDE) KADIN GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİ: DANIEL ISENBERG MODELİ

Gizem DURAN

Girişimcilik, küresel ekonomideki büyüme ve zenginliğin önemli itici kuvvetlerindendir. Kadınlar için girişimcilik fırsatları yaratmak kadınların ekonomik ve sosyal konumlarını iyileştirir. Daniel Isenberg Girişimcilik Ekosistemi modeli politika, finans, kültür, insan sermayesi, destek ve pazarlardan oluşur. Bunların tümü girişimsel niyetleri ayrı ayrı veya etkileşimli olarak birbirini etkiler.

Araştırmamızın amacı belirlenen evrende modelin uygunluğunu bulmaktır. Evrenimizi Güney Marmara Bölgesi'ndeki (TR22 Bölgesinde) aktif kadın girişimciler oluşturmaktadır. 232 aktif kadın girişimciye ulaşılarak yapılan bu çalışmada soru sayısının 5 katı yöntemi ile örneklem sayısı belirtilmiştir. Demografik sorularla toplamda 36 adet soruya sahip olan çalışmamızın 5 katı 180 olmaktadır. 232 veri toplamına sahip olan çalışmamız örneklem için yeterli olmaktadır. Toplanan veriler üzerinde frekans analizi, güvenilirlik analizi, faktör analizi, normallik testi, korelasyon ve regresyon analizi testleri uygulanmıştır. Bileşenler arasında yapılan korelasyon ve regresyon analiz sonuçlarına göre; politika ve finans arasında, politika ve kültür arasında, politika ve destekler arasında, politika ve insan sermayesi arasında, finans ve kültür arasında, finans ve insan sermayesi arasında, finans ve piyasalar arasında, finans ve destek arasında, kültür ve insan sermayesi arasında, kültür ve destek arasında, kültür ve piyasalar arasında, insan sermayesi ve piyasalar arasında, destek ve insan sermayesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu; politika ve piyasalar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

Yapılacak araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın bulgularının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Daniel Isenberg Girişimcilik Ekosistemi Modeli

ABSTRACT

WOMEN ENTREPRENEURSHIP ECOSYSTEM IN SOUTHERN MARMARA REGION(TR22 REGION):DANIEL ISENBERG MODEL

Gizem DURAN

Entrepreneurship is one of the most important drivers of growth and wealth in the global economy. Creating Entrepreneurship opportunities for women can improve womens economic and social position. Daniel Isenberg Entrepreneurship Ecosystem model consists of politics, finance, culture, human capital, support and markets. All of these interventional intentions affect each other individually or interactively.

The purpose of our research is to find the suitability of the model in the specified universe. In this study, which was conducted by reaching 232 active women entrepreneurs, the sample size was specified with the method of 5 times the number of questions. Our study, which has a total of 36 questions with demographic questions, is 5 times 180. Our study, which has a total of 232 data, is sufficient for the sample. Frequency analysis, reliability analysis, factor analysis, test of normality, correlation analysis and regression analysis have been applied on the collected data. According to the correlation and regression analysis results between the components; between policy and finance, between policy and culture, between policy and support, between policy and human capital, between finance and culture, between finance and human capital, between finance and markets, between finance and support, between culture and human capital, culture and While it is observed that there is a significant and positive relationship between support, culture and markets, between human capital and markets, between support and human capital; It has been observed that there is a positive relationship between politics and markets.

Suggestions were made for the researches to be made. It is thought that the findings of the research will contribute to the literature.

Keywords: Entrepreneurship, Women Entrepreneurship, Daniel Isenberg Entrepreneurship Ecosystem Model

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın bütün süreçlerinde, ilgisini ve desteğini hiç esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM'a, ikinci bir destek olarak bu süreçte her türlü yardımı gösteren Sayın Doç. Dr. Selva STAUB' a ve Öğr. Görevlisi Hatice BATMANTAŞ'a çok teşekkür ederim.

Şu zamana kadar eğitim hayatımda buralara gelmem de desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana olan inancı her zaman tam olan babam Şakir DURAN'a benimle birlikte uykusuz kalan annem Nevin DURAN'a ve ne olursa olsun sen yapabilirsin diyen ablam Gözde DURAN'a çok teşekkür ederim.

Manevi olarak desteklerini hiç eksik etmeyen yol arkadaşlarım Aybuke Tuğçe TOPÇU, Sahide Eda ÖZBEK, Cansu DEMİRELLİ, Medine KAÇAR'a teşekkür ederim.

Çalışma süreci boyunca tanıştığım o tüm güçlü kadın girişimcilere öncelikle girişimcilik ruhunu yaşattıkları için sonra da çalışmama gösterdikleri katkılar için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gizem DURAN

Bandırma-2020

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK BEYAN SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar.....	x
ŞEKİLLER.....	xiii
KISLATMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞİMCİLİK	
1.1. GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	3
1.1.2. Girişim Kavramı Anlamı ve Tanımı.....	3-4
1.1.3. Girişimci ve Girişimcilik Anlamı ve Tanımı.....	4-5
1.2. GİRİŞİMCİNİN İŞLEVİ- FONKSİYONLARI.....	6
1.2.1. Üretimi Organize Etme.....	7
1.2.2.İstihadam Yaratma.....	7
1.2.3. Yeni Pazar Alanları ve Satış Modelleri Oluşturma.....	7
1.2.4. Ürün Çeşitliliğini Sağlama.....	8
1.2.5. İşletme Sermayesi Oluşturma.....	8
1.3. GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ.....	8
1.3.1. Dünya’da Girişimcilik Süreci.....	8-10
1.3.2. Türkiye’de Girişimcilik Süreci.....	11-12

1.4.GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ.....	12
1.4.1. Nitelikler Boyutu Açısından Girişimcilik.....	12-14
1.4.2. Mülkiyet ve İşin Büyüklüğü Açısından Girişimcilik.....	14
1.4.2.1. Kamu Girişimciliği.....	14
1.4.2.2. Piyasa Ekonomisi İçerisindeki Girişimcilik.....	14-17
1.5. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ.....	17
1.6. GİRİŞİMCİLİK SÜRECİ VE GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	18
1.6.1. Girişimcilik Süreci.....	18-19
1.6.2.Girişimciliği Etkileyen Faktörler.....	19-20
1.7. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ.....	21
1.7.1.Tarihsel Süreçte Kadın İşgücü.....	21-23
1.7.2. Kadın Girişimci Tanımı.....	23-24
1.7.3. Kadın Girişimcilerin Özellikleri.....	25-27
1.7.4. Kadın Girişimci Türleri.....	27-28
1.7.5. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar.....	39-30

İKİNCİ BÖLÜM

DANIEL ISENBERG'İN GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİ MODELİ

2.1. EKOSİSTEM TANIMI VE EKOSİSTEMDEKİ KULLANIM ALANLARI.....	30
2.2. GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİN TANIMI.....	30-33
2.3. DANİEL ISENBERG MODELİ.....	34
2.3.1. Kültür Bileşeni.....	35-36
2.3.2. Politika Bileşeni.....	36-39
2.3.3. İnsan Sermayesi Bileşeni.....	39-41
2.3.4. Destekler Bileşeni.....	42-43
2.3.4.1. KOSGEB Girişimcilik Destek Programları.....	43-46
2.3.4.2. Mentörlük.....	46

2.3.4.3. İnkübatör(Kuluçka Merkezleri- İlk Gelişim Merkezi).....	46
2.3.5. Piyasa Bileşeni.....	47
2.3.6. Finans Bileşeni.....	48-49
2.3.6.1. Girişim Sermayesi ve Kitlese Fonlama.....	49
2.3.6.2. Melek Yatırımcılar ve Risk Sermayesi.....	49
2.4. TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİ.....	50-52
2.4.1. Türkiye’de Kadın Girişimciliği.....	52-53
2.4.2. Kadın Girişimciliği ile ilgili Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar.....	53
2.4.2.1. Kamu Kurumları.....	53-54
2.4.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK).....	55-56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	57
3.1.1. Araştırmanın Amacı.....	57
3.1.2. Araştırmanın Önemi.....	57
3.1.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezi.....	58-59
3.1.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	59
3.1.5. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri.....	59-60
3.2. BULGULAR VE YORUMLAR.....	60
3.2.1. Demografik İlişkiler Ait Bulgular.....	60-62
3.2.2. Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular.....	62
3.2.3. Ölçeklere İlişkin Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi.....	62-63
3.2.4. Ölçeklere İlişkin Barlett’s Küresellik Testi.....	63-64
3.2.5. Normal Dağılım Analizi.....	64-65
3.2.6. Hipotezlere Ait Bulgular.....	65
3.2.6.1. Basit Korelasyon Analizleri.....	65-73
3.2.6.2. Basit Regresyon Analizleri.....	73-75

3.2.7. Hipotezlerin Sınanması.....	76
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	77-78
KAYNAKLAR.....	79-94
EKLER	
EK 1: Anket Formu.....	95-97

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1	: Girişimcilik Kavramları Açıklamaları.....	10
Tablo 2	: Nitelikler Boyutuyla Girişimcilik Türleri.....	13
Tablo 3	: Girişimcilik Türleri Literatür Özeti.....	16
Tablo 4	: Girişimsel Süreç Aşamaları.....	18
Tablo 5	: Hisrich'e Göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması.....	26
Tablo 6	: Girişimcilik Ekosistemi Hakkında Literatür Taraması.....	32
Tablo 7	: KOBİ ve Girişimcilik Politikası Karşılaştırması.....	39
Tablo 8	: Girişimcilik Desteği Programları.....	45-46
Tablo 9	: Demografik Değişkenlere Ait Bulgular.....	61-62
Tablo 10	: Ölçeklere Ait Güvenirlilik Analizi.....	63
Tablo 11	: Ölçeklere İlişkin KMO Testi Sonuçları.....	64
Tablo 12	: Barlett's Küresellik Testi.....	64
Tablo 13	: Anketlerin Normal Dağılım Analizi.....	65-66
Tablo 14	: Politika ve Finans Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	66
Tablo 15	: Politika ve Kültür Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	67
Tablo 16	: Politika ile Destek Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	68
Tablo 17	: Politika ile İnsan Sermayesi Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	69
Tablo 18	: Politika ve Piyasalar Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	69-70
Tablo 19	: Finans ve Kültür Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	70
Tablo 20	: Finans Bileşeni ile İnsan Sermayesi Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	71
Tablo 21	: Finans Bileşeni ile Piyasa Bileşeni Basit Korelasyon Analizi.....	72
Tablo 22	: Kültür, İnsan Sermayesi ve Piyasalar Çoklu Korelasyon Analizi.....	72
Tablo 23	: Kültür, Destek ve Piyasalar Çoklu Korelasyon Analizi.....	73
Tablo 24	: Finans ve Destekler Bileşeni Basit Regresyon Analizi.....	74
Tablo 24.1:	Model Özeti.....	75
Tablo 25	: Destek ve İnsan Sermayesi Bileşeni Basit Regresyon Analizi.....	75
Tablo 25.1:	Model Özeti.....	76

Tablo 26: Hipotezlerin Sınanması.....	77
--	----

ŞEKİLLER

Şekil 1: Girişimciliği Tanımlamada Temel Olgular.....	6
Şekil 2: Çağdaş Girişimciliğin Gelişim Evreleri.....	9
Şekil 3: Isenberg Girişimcilik Ekosistemi Modeli.....	35
Şekil 4: Kültür Bileşeni Unsurları.....	37
Şekil 5: Politika Bileşeni Unsurları.....	38
Şekil 6: İnsan Sermayesi Unsurları.....	42
Şekil 7: Destek Bileşeni Unsurları.....	43
Şekil 8: Piyasalar Bileşeni Unsurları.....	48
Şekil 9: Finans Bileşeni Unsurları.....	50

KISALTMALAR

- ABİGEM** : Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
- EBSO** : Ege Bölgesi Sanayi Bölgesi
- G.E** : Girişimcilik Ekosistemi
- GİDEM** : GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri
- KADAV** : Kadınlarla Dayanışma Vakfı
- KAGİDER** : Kadın Girişimciler Derneği
- KEDV** : Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
- KOSGEB** : Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
- KSSGM** : Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
- TOBB** : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
- UNDP** : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Son dönemle birlikte gelişen teknoloji ve bir yenilik oluşturma istediği kişilerin kendi kalkınma süreçlerindeki faaliyetlerini etkilemiştir. Girişimcilik en özet haliyle ekonomik açıdan para kazanmakken sosyal statüsünü arttırmak, bir şeyleri başarma istediği içerisinde olmak , varlığını hissetmek için yapılan bir eylem olarak da görülmektedir. Kadın girişimciler bu süreçte kendi benliklerini bulmak adına güçlü bir girişimcilik ruhu sergilemektedir. Bilinmelidir ki her süreçte olduğu gibi bu süreçte de bazı zorluklar ve engeller bulunmaktadır. Girişimcilik faaliyetinin devamlılığını sağlamak, yeni bir sürece girmek riskler oluşturur, yetersiz alınan eğitimler, tecrübesizlik, sermaye kısıtlamaları, çevresel ve kültürel baskılar, düzenleyiciliği olmayan düzensiz izlenen politikalar bu süreçte devamlılığının sağlanmamasına sebep olabilir. Modelin uygun olup olmadığını bulmak araştırmamızın sorununu oluşturmaktadır.

Daniel Isenberg'in kadın girişimcilik modeli hakkında daha önce çalışmanın olmaması, çalışmamızın literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde girişimcilik kavramı, tarihsel süreci, girişimcilik türleri ve kadın girişimciliği hakkında bilgileri içermektedir. İkinci bölümde ekosistem tanımı, girişimcilik ekosistemi ve Daniel Isenberg'in kadın girişimcilik ekosistemi modeli hakkında yapılan literatür çalışması yapılarak tanımlamalar açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin analizleri yapılarak sonuca ve daha sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Güney Marmara Bölgesi'ndeki kadın girişimcilerin Daniel Isenberg Modeli çerçevesinde incelemek ve sistemin uygun olup olmadığını bulmak araştırmamızın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla birlikte model bileşenleri arasındaki ilişkiler var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmanın Önemi

Daniel Isenberg Modeli sistemindeki girişimcilik ekosistemleri arasında bulunan bileşenler ayrı ayrı çalışmalarda yer edinilmiş ancak model bütün olarak daha önce çalışılmamıştır. Kadın girişimcilik ekosisteminin Daniel Isenberg modeli ile ilişkisi ve modelin uygun olup olmadığını görmek amacıyla yürüttüğümüz bu çalışma literatüre bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

- Katılımcıların anket sorularına güvenli ve doğru bir şekilde cevaplandıkları varsayılmıştır.
- Anket soruları ölçülmek istenilen özellikleri taşıdığı varsayılmıştır.
- Örneklem sayısı araştırma için yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada görülen bazı kısıtlamalar mevcuttur.

- Araştırmanın evrenini Güney Marmara Bölgesi kadın girişimcileri oluşturmaktadır.
- Anket uygulaması belirlenen sektörlerdeki(gıda, imalat-satış, turizm, eğitim, giyim-konfeksiyon, züccaciye, güzellik salonu, emlak ve sigorta) kadın girişimcilere yapılmıştır.

Tanımlar

Girişim: Üretim faktörleri içerisinde yer alan sermaye ve emeğin planlı, sistemli ve bilinçli bir şekilde bir araya getirilerek mal ve hizmet üretimine yönelen birim olarak tanımlanır (Şimşek,1998).

Girişimci: Emek, sermaye, doğal kaynak ve teknolojiden oluşan üretim faktörlerini birleştirerek hizmet veya mal üreten kişidir (Mucuk, 2001 s.6).

Kadın Girişimci: işyerin hukuki sorumluluğunu alan, işyerini fiilen çalıştıran ve başında duran kişi, çalışan kadındır (Saray, 1993: 118).

Girişimcilik Ekosistemi: Vogel (2013) “bir coğrafi bölgede, aralarında bağımlılık ve etkileşim olan, çeşitli aktörler ile faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşan, yeni girişimcilerin meydana gelmesine yol açan yapı” olarak tarif eder.

Daniel Isenberg Girişimcilik Ekosistemi: 2011 yılında geliştirdiği bu modelin bileşenlerini kültür, piyasa, politika, finans, destek ve insan sermayesi oluşturmaktadır.

Kültür: Latince bir sözcüktür ve anlamı el değmemiş, insanlığın işlemesi ile yararlı hale gelmesi anlamına gelir(İpşiroğlu, 1991:27).

İnsan Sermayesi: gereksinimleri karşılayabilecek çözümler üretme yeteneği, kişilerin fikirleri ve yenilik aşamaları olarak tanımlanmıştır. (Arıkboğa, 2003:85).

Destek: Daniel Isenberg modelinde destek bileşenleri olarak alt yapı, meslek destekleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan destekler bulunmaktadır (Isenberg, 2011).

Piyasa: mal ve hizmetlerini sunmak için satıcıların buluştukları alandır.

Finans: Büyük ölçütte para yönetimidir (Er, 2015:33)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK

1.1. GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Girişim, girişimci, girişimcilik kavramları günümüzde çok fazla kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sıkça kullanılan bu kavramları genel bir tanımın içine almak olası değildir. İlk defa Ortaçağ’ da söylenilen bu kelime “entrepreneure” kaynağından ortaya çıkmıştır ve “iş yapan” manasına gelmektedir. Bu tanım zaman içerisinde daha çok geliştirilip fırsatları değerlendiren, risk alan, yenilik getiren anlamlarında kullanılmaya da başlanmıştır. Literatürde farklı araştırmacılardan kullanılan bu terimler daha geniş bir şekilde ele alınacaktır.

1.1.1. Girişim Kavramı Anlamı ve Tanımı

Girişim kavramı kısaca girişimcilerin ticari faaliyetleri için kurdukları ekonomik bir birimdir. Başkalarının gereksinimlerini devamlılık göstererek karşılayan, pazara bir fiyatı olan mal veya hizmeti sunan, kişiye kar sağlamayı amaçlayan bir işletmedir.

Girişim ile işletme kavramları birbirleri ile karıştırılmamalıdır. Bu iki kavram birbirinden ayrı tutulmamalı fakat girişimin işletmeye göre daha geniş bir kavram olduğu kabul edilmelidir. Girişimi geniş kavrayanlara göre işletme teknik bir birim olarak kabul edilirken fabrika, mağaza vb. birimlerle ifade edilir. Girişim ise iktisadi, hukuki ve finansal bir birim olup birden çok işletmeyi aynı çatı altında toplamaktadır (Dinçer 1995). Başka bir ifade ile işletme uygulama gerektiren bir konuyken, girişim meşru (yasal) konuları ifade etmektedir.

Girişimde bulunma bir süreç şeklinde değerlendirilebilir ve yeni bir firma açmak amacıyla cazip olanaklar yakalama, değerlendirme ve gerçekleştirmeyi kapsar (Ceylan ve Demircan, 2001, s.831).

Devamlı niteliğe sahip olarak tanımlanan girişimin özelliklerini Tutar ve Küçük (2003) aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Girişimin amacı yarar sağlamak veya kazanç elde etmektir.
- Girişim bir fiyat karşılığında satmak üzere hizmet veya mal üretip, fon sağlar.
- Girişimin üç temel işlevi üretim, finansman ve satıştır.

- Teşebbüsün kendisine ait varlıkları ve bunları karşılamak için yabancı ve öz kaynakları bulunmalıdır.
- Teşebbüs hukuki bir birimdir.

1.1.2. Girişimci ve Girişimcilik Kavramı Anlamı ve Tanımı

Girişim kelimesi; teşebbüs kelimesiyle eş anlamlıdır. Arapça kökenli olan bu sözcük zamanla Türkçeye çevrilerek girişim anlamını almıştır. Girişimci(entrepreneur) sözcüğünün tarihsel süreçteki kökenine baktığımızda Latince’de “intare” kelimesinden türediği; Fransızca ’da , “iş yapmak, üstlenmek” manasına gelen “entreprendre” ve ilk girişen, başlayan anlamına gelen “entrepreneur” kelimesinden geldiği görülmektedir.

Bireylerin yeni pazarlar oluşturmada, ekonomik gelişmenin ilerlemesinde, girişimci ruhu itici bir güçtür (Chelariu ve diğ., 2008:405). Girişimci denildiğinde; fikir üreten, yenilik yapan, farklı düşünen, ve yeni işler ortaya koymak isteyen bireyler akla gelir. Girişimci kısaca bir işi gerçekleştirmeyi hedefleyen, belirlediği projesini hayata geçiren kişidir.

Girişimci sözcüğü başka disiplinler tarafından da kullanıldığı görülmektedir (Hısırich ve Peters, 2002:10).

Başkalarının fark edemediği fırsatları değerlendiren birey girişimcidir. Girişimci; yenilik yaptığı sürece var olabilir (TUSİAD. 2002:35). Girişimcilik unvanı sürekli olan bir statü değildir. Yani girişimci, girişimcilik anlayışına ve davranış biçimine sahip olma biçimidir.

Wickham (2001) girişimcileri birer yönetici, temsilci veya toplumun üyeleri olarak görür. Girişimci, yeni ürünler, süreçler, pazarlar yaratan ve yenilikçilik uğruna riskler alan birey olarak tanımlanır (Bulut ve Alpkan, 2006:65).

Klasik anlamda girişimci, kendi işini kuran, eşit üretim unsurlarını kullanarak, üretim sürecindeki riskleri üstlenerek bu durumun neticesinde fayda elde eden kişi olarak tanımlanmaktadır (Emsen, 1996: 154). Günümüzde ise girişimcilik, kuvvetli seviyede yaratıcılıklarını kullanarak varmak istedikleri seviyede bir sistem olarak görülmektedir (Titiz, 1999: 11).

Girişimciliği iki süreç olarak ele alan Kapu, birinci süreçte insan ihtiyaçlarını karşılayan hizmet ve ürünlerin üretim alanlarında yenilik oluşturmada söyler. İkinci ise bir işletme

kurarak, geliştirmek, yönetmekle ilgili çalışmaları ve riskleri anlatan süreçlerdir. (Akt. Cansız, 2007:17)

Ayrıca girişimci, ekonomik faaliyetini gerçekleştirirken, rakiplerine oranla daha fazla avantaj sağlayabilmek için devamlılık göstermeli, yeniliklere açık olmalı ve akılcı davranmalıdır ve bunun sonucu olarak;

- Yeni ürünleri geliştirme ve piyasaya sürme,
- Üretim ve ticari bağlantılarında gerçekliği sağlama,
- Yeni örgütlenme biçimleri ve son teknolojileri uygulama,
- Daha büyük sermayeyi harekete geçirme,
- Yeni pazarlara yönelme

gibi önemli görevleri de üstlenebilen kişidir (şenocak, 1992: 181).

Girişimcilik gerekli varlıkların toplanmasıyla yeni bir işletme başlatılırken işle ilgili kazançların ve risklerin kabul edilmesidir (Atik, 2004). Birey ve toplum için değer yaratmayı amaçlayan girişimciler yaratıcılık faktörünü içlerinde barındırmalıdır. Girişimcilik pazar fırsatlarını tanımlarken, bireyde yaratıcılık sağlama amacıyla kaynakları korur, istenilen sonuca ulaşmak için girişiminde risk alırken aynı zamanda çevreye uyum sağlar. Yani girişimcilik amaç eğilimli bir süreçtir.

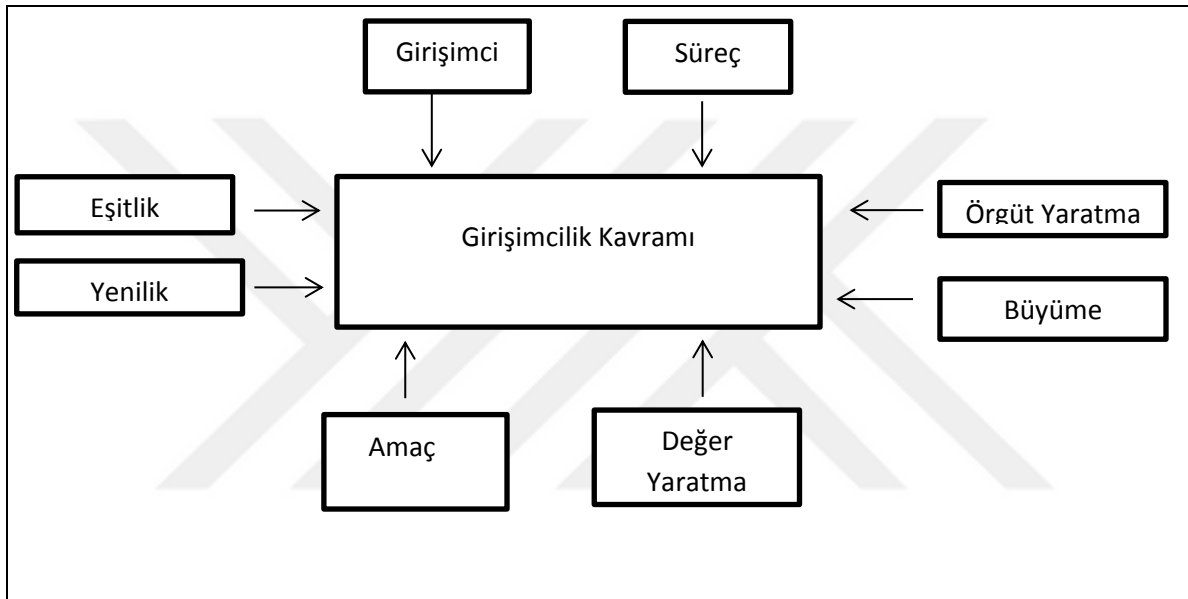
Avrupa komisyonunca benimsenen Avrupa’da Girişimcilik ve Eylem Planı konulu Yeşil Kitap başlıklı raporda “*girişimcilik her şeyden önce ve en önemlisi bir zihniyettir. Bir kişinin bağımsız olarak ya da organizasyon içinde, bir fırsatı saptama ve yeni değer yaratmak ya da ekonomik başarı elde etmek için bu fırsatın üzerine gitme motivasyonunu ve kapasitesini tanımlar.*” ifadeleri yer almaktadır (Döm, 2006: 7).

Girişimcilik kavramı literatüre girişiyle farklı yazarlar tarafından tanımlanmıştır:

- Kuratko ve Richard (1992)’a göre girişimcilik vizyonu paylaşma, performansı kabul etme, katılımı cesaretlendirme ve katkıyı ödüllendirme basamaklarından oluşan bir süreçtir (Liu ve Dubinsky, 2000:17).
- Girişimcilik, yeni fikirler bularak ürün veya hizmete dönüştürmek için kaynak toplayarak bir araya getiren ve bu yeniliği pazara sürerek işletmeye değer katmaktadırlar (Johnson, 2001:135).

- Girişimciliği Krueger (2000), fırsatları öne çıkaran, planlı davranış ve düşünceler bütünü olarak tanımlarken, Morris (1994), girişimcilik sürecinde başarıya ulaşmak için fırsatları belirleyerek veri haline getirmek için varlıkları bir alanda toplamak gerektiği şeklinde tanımlamıştır (Çakır, 2013:6).

Rekabet ortamlarında firmaların başarıları “yenilikçi işletme” olmalarıyla ilişkilidir (Güleş ve Bülbül, 2004, s.175). Yenilikçi firmalar; ürettikleri ürün ve süreç yenilikleriyle büyük pazar oranları ve kazançlar sağlarlar Firmaların pazarda başarılı olabilmeleri için yenilik yöntemlerini başarıyla tercih etmeleri ve hayata geçirmeleri gerekir.

Şekil 1. Girişimciliği Tanımlamada Temel Olgular

Kaynak: Atılhan Naktiyok, İç Girişimcilik, Beta, s.4

1.2. Girişimcinin İşlevleri- Fonksiyonları

Girişimcilerin ekonomik ve sosyal alanda başarılı olmaları için bazı işlevlere sahip olmaları gerekmektedir. Bu işlevleri diğer bireylerden daha iyi yerine getirerek farklılıklarını ortaya koymalıdır. Bu işlevler şu başlıklar altında toplanabilir (Çeliköz, 2017:18):

- Ürün çeşitliliği sağlama,
- İşletme sermayesi oluşturma
- Üretimi organize etme,
- İstihdam yaratma,

- Yeni pazar alanları ve satış modelleri oluşturma konuları gelmektedir.

1.2.1. Üretimi Organize Etme

Bu işlev girişimcilerin örgüt içindeki becerileri ve rekabet ortamı karşısındaki başarılarını doğrudan ilgilendirmektedir (Çeliköz, a.g.e.s.19). Girişimciler, işletmecilerden farklı olarak kaynaklarını işletmelerinin lehine kullanılmasıyla öne çıkarlar. Bu konudaki yetenekleri ve bütçe sınırları girişimcilerin kendi aralarında farklılaşmalarına yol açmaktadır. Bu yüzden ki sektörde yer almak isteyen girişimciler, rekabet ortamında tutunabilmek için piyasaya uygun fiyat belirlemeli, ürün kapasitelerini çoğaltmalı ve kaliteli ürünler ortaya koymalıdır.

Girişimciler ürettikleri ürünleri rekabet ortamına kaliteli bir şekilde yerine getirme mecburiyeti içerisindeyler(Müftüoğlu, Ürper, Başar, Tosunoğlu, 2007:s.10) Aynı zamanda hazırlanan bu girdilerin ve durağan yatırımların organize edilmesi de önemli bir süreçtir. Girişimciler ilk zamanlarda oluşabilecek zorlukların bilincinde olarak pazarda oluşacak rekabetin baskılarına karşı gelme bilincindedir. Onlar bu bilinçle her bir kaynağı stratejik amaçlarına odaklayarak, müşteri memnuniyeti, bilgi akışı gibi temel konularda iç organizasyon başarılarını sağlamaktadır.

1.2.2. İstihdam Yaratma

Rekabetin yoğun olduğu ekonomik ortamda birçok ülke, ekonomik problemlerle karşılaşmaktadır (Müftüoğlu, vd. a.g.e.s.11). İstihdam sorunu bunların en önemli olanlarından birisidir. İstihdamın seviyesinin artması uluslararası ve Avrupa’da yer alan rakipler ile mücadele etme olanağına sahip olurlar. Monopolcuların hakim olduğu sektörde işletmelerin sürekliliğini sağlamaları ve ayakta kalmaları zordur.

1.2.3. Yeni Pazar Alanları ve Satış Modelleri Oluşturma

Girişimciler ülke içerisinde ve dışında yeni pazarlar bularak hizmet ve mal satışlarının arttırılmasını sağlayabilirler (Çeliköz a.g.e.s.21). Son teknolojik ürünlerin takibiyle girişimciler yeni ürünlerini mevcut pazarlarda ya da yeni keşfedilen pazar alanlarında sunmak isterler. Bu yeni ürünler sektörde devamlılık göstermek, adından söz ettirebilmek veya rekabet ortamıyla başa çıkabilecek düzeyde olmalıdır, bu sayede ürün pazardaki fırsatlardan yararlanabilecek duruma gelecektir. Girişimciler yerel ortaklıkları karlı bir şekilde kullanarak

varlıklarını zenginleştirmeli ve bu ortakları ile ekonomi yönetimini etkin bir şekilde kullanmalıdır.

1.2.4. Ürün Çeşitliliği Sağlama

Hizmet ve malların kalitelerini ve niteliklerini arttırmak girişimciler için pazarda yer sağlamak veya yeni hizmet-malı üreterek kazanç elde etmenin etkili bir yol olduğu söyleyebiliriz. Mevcut üründe yenileşme ve iyileşme yeni bir ürün oluşturma, ürün geliştirme için bir kolaylıktır.

1.2.5. İşletme Sermayesi Oluşturma

Sermaye stoku veya sermaye birikimi oluşturma kavramı üretim adetinin belirli bir periyotta mal ve hizmet üretme oranı olarak tanımlanabilir (Saygılı, Cihan, Yurtoğlu, 2000:10)

Endüstrinin büyümesi ve karların artması, yeni girişimciler yaratılması amacıyla ekonomide çıktı miktarının artmasına yol açar (Müftüoğlu, Ürper, Başar, Tosunoğlu ,a.g.e, s.12). Kazanılan bu yeni karlarda yeni istihdam alanları ve sermaye birikimi için yatırım şeklinde kullanılması sağlanmalıdır.

1.3. Girişimciliğin Tarihsel Gelişim Süreci

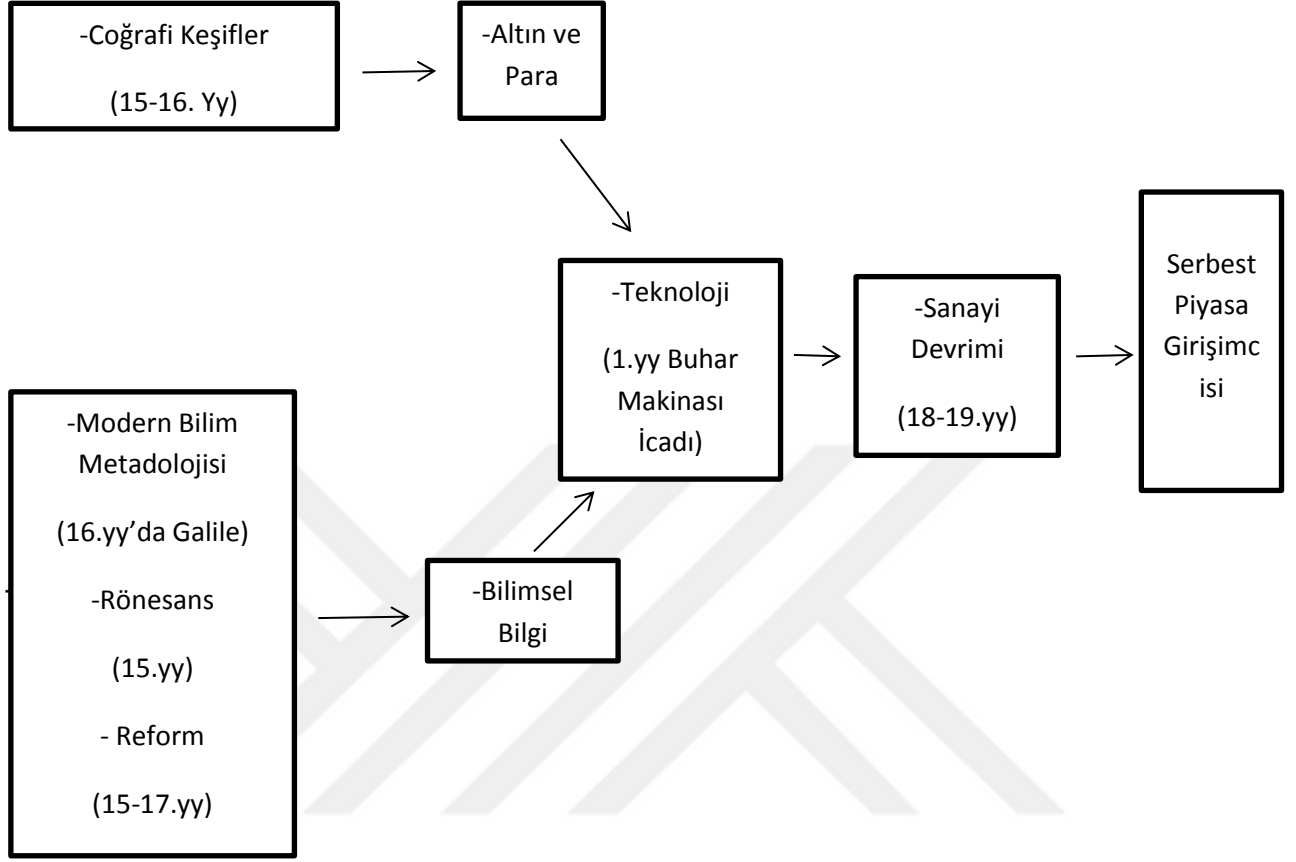
Girişimcilik başlangıçta, sermayeleri ile iş kurmayı hedefleyen kişi olarak algılanırken, Klasik İktisatçılar girişimciyi “sermaye sağlayan kişi” olarak da görürken bazı farklı düşüncelere sahip olan iktisatçılarda mevcuttur (Koç, 2005:23). İngiliz Klasik İktisatçı Adam Smith girişimciye finansal olarak faaliyetlerde oldukça önemsiz bir rol vermiştir.

1.3.1. Dünya’da Girişimcilik Süreci

Cantillon 18. yy’da girişimciliğin risk üstlenme ve risk alma unsuruna vurgu yaparken, 19.yy’da J. B. Say ise sermaye sahibinin işletmecilik, kar elde etme, yönetim organize etme işlevlerini birbirinden ayırmıştır (Akt. Alada, 2001:48). 1912 yılında Schumpeter’in The Theoriy of Economic Development adlı eseri, girişimci kavramının iktisat teorisine katılmasında büyük faydaları olmuştur.

Çağdaş girişimciliğin Sanayi Devrimi ile ortaya çıkmadan önce, insanlar tarihsel süreç içerisinde yaşamlarını sürdürmek için her türlü yolları, her olumsuzluklar ile baş etmenin yollarını bulmuşlardır (Durukan, 2007: 25). Bu yüzden ki girişimcilik ruhu gereği risk alarak yaşamlarını sürdürmek insanlığın tarihsel sürecinde en büyük amacdır denilenebilir.

Bu süreci şu şekilde özetlemek mümkündür:

Şekil 2. Çağdaş Girişimciliğin Gelişim Evreleri

Kaynak: Salih Ercan, İsmail Gökdeniz, Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan,2009,s.62

1980’li yıllarda daha çok duyulan girişimcilik kavramı yöneticiler tarafından anlamaya çalışılmış, daha iyi bir şartlar sağlamak için araştırılma yoluna gidilmiştir. İktisatçılar girişimcilik fonksiyonlarını, önemini kabul etmişlerdir. Analistler küçük girişimcilerin ve işletmelerin ekonomik büyüme ve yeniliklere büyük katkıları olduğunu tespit etmişlerdir.

Aşağıda yer alan Tablo 1’de bazı bilim insanların bugüne kadar yapmış oldukları çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 1. Girişimcilik Kavramları Açıklamaları

Zaman	Girişimcilik Kavramı
Ortaçağ	Büyük ölçekli üretimlerin gerçekleştirilmesidir.
17.Yy.	Kamu yönetimi ile imzalanan sözleşmeyle kar-zarar riskinin alınmasıdır.
1725	Richard Cantillon; Sermaye, risk olarak sağlanan bir süreçtir.
1797	Beaudeau: Planlama, risk alma, yönetme ve organizasyon yapma sürecidir.
1803	J.B. Say: Sermaye kazançlarının, kazançlardan ayrılmasıdır.
1876	Francis Walker: Girişimcilik, yönetim yeteneklerini kullanarak kar elde eden kişi ile faiz alan kişinin birbirinden ayrılmasıdır.
1848	Mill: Girişimci risk almalıdır.
1917	Weber: Girişimci biçimsel otoriterin kaynağı olmalıdır.
1934	Joseph Scumpeter: Yeniliğı endüstri alanına yeniden adapte ederek, yeni ürünleri, kaynakları, yeni teknoloji ile kullanan, ürün eşitliğinde yenilik ortaya koyan kişidir.
1954	Sutton: Girişimci sorumluluğına karşı istek duymalıdır.
1961	David McClelland: Riskli alanlarda enerjik bir şekilde hareket etmektir.
1964	Peter Drucker: Fırsatların en üst duruma çıkarılmasıdır.
1975	Albert Shapero: Başarısızlık zamanında oluşabilecek riskleri kabul etmek.
1980	Karl Vesper: Girişimcilik, iş adamlarını, psikologları, siyasetçileri içeren bir süreçtir.
1983	Giffort Pinchot: Yeni bir işletme faaliyeti kurmadır.
1985	Robert Hisrich: Finansal tatmin ve bireysel fırsat karşılığında, parasal ve toplumsal riskleri alarak, gereken zamanı, çabayı göstererek mal ve hizmet yaratma sürecidir.

Kaynak: Musa Kayış (2017). Etkileşimli ve dönüştürücü liderliğin iç girişimcilik davranışına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 5

1.3.2. Türkiye’de Girişimcilik Süreci

Türklerin göçebe toplum hayatından yerleşik toplum hayatına geçmeleriyle sanatkârlık ve ticari konulara giriştikleri görülmektedir (Müftüoğlu, Durukan, 2006:13). Selçuklu Devleti döneminde hem de Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde Ahî/Ahîlik Teşkilâtı’nın son derece başarılı ve etkin olduğu görülmektedir. 19.yüzyılla birlikte Batı’daki değişikliklerin yaşanması ve Osmanlı pazarına Avrupa sanayi ürünlerinin girmesiyle, üretim bozulmuştur (Solak,2010:23-25). Bu sebeple birlikte Ahilik Teşkilatı işlevini kaybetmiştir. Ahilik Teşkilatının kaldırılmasıyla birlikte benzer işlevleri karşılamak amacıyla bazı kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumlar şunlardır: Vakıflar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, , Sendikalar, Ticaret ve Sanayi Odaları, , Sanayi, Deniz Ticaret Odaları, Türkiye Ticaret ve Ticaret Borsaları Birliği (TOBB), Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumudur.

II. Meşrutiyet Dönemi’nde, girişimci sınıfın oluşturulması millî ekonominin geliştirilmesi aynı kabul görülmüş ve sanayicilere Teşvik-i Sanayi Kanunu (1913) ile önemli ayrıcalıklar tanınmıştır (Altıparmak, 1998:169-181). Bu dönemdeki mevcut politikalarla birlikte yabancılara verilen imtiyazların kaldırılması, milli bankaların kurulmasına öncülük etmek gibi olumlu sonuçlarda doğurmuştur.

I. Türkiye İktisat Kongresi’nde (1923) ekonomik gelişmenin devlet desteği ile olacağı Türk girişimci sınıfına dayandırılmıştır.1923-1929 yıllarında özel girişime dayalı sanayileşme politikası benimsenmiştir. 1932 yılı sonrasında devletin öncülüğünde başarılı bir sanayileşme hareketi gerçekleşmiştir.

1950’li yıllarda sonra ekonomide özel sektörün ağırlığının giderek arttığı görülmektedir. Bu dönemde yeni işletmeler kurularak sermaye birikimi sağlanmıştır (Aşkın vd. 2011: 67). Girişimciliği özendirici politikalar uygulanmıştır, yine bu dönemde hala faaliyet gösteren birçok işletmenin temelleri atılmıştır. Bu politikalar arasında; ithalatçılara döviz kullandırılması, hükümet sözleşmeleri, tercihli kredi kullandırılması sayılabilir.

1970’li yıllardaki girişimcilerde ortaya çıkan nitelikler şu şekildedir (Arıkan, 2004, s. 16);

- Yüksek öğrenimlerini yurtiçi ve yurtdışında görmüş kişileridir,
- Yönetim felsefesi, kalite ve uygun fiyat ilkelerini pek önemsemezler. Hırslarının temelini üretme odaklı olarak ifade ederler.
- Geleneksel, mevcut olan mal üretimini bir sonraki adıma götürme amaçlıdırlar.

Girişimcilik tarihinde öne çıkan önemli adımlardan biri de “Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)’nin 1971’ de kurulması olmuştur (Öztürk, 2002: 44).

Türkiye’de 1980’lı yıllarla birlikte girişimcilik konusu gelişmeler göstermeye başlamıştır (Güney, 2007:67). 24 Ocak 1980 Kararlarıyla birlikte alım (ithal) ikamesine yönelik yürütölen kalkınma stratejisi terk edilmiştir. Bununla birlikte satıma (ihracat) yönelik stratejiye geçilmiştir. Bu ihracat ikamesi stratejisi girişimciliği destekleme politikalarını devreye sokmuştur.

1990’lı yıllara geldiğimizde ise, devletin ekonomi içinde çok fazla söz sahibi olduğu, belirsizlik ortamının devamlılık gösterdiğini söylemek mümkündür (Müftüoğlu, 2001, s. 60, 61).

Kısaca özetleyecek olunursa ölkemizde girişimciliğin bugünkü anlamı üç safhadan oluşmaktadır.

- Birinci safhayı Osmanlı’nın son döneminden başlayıp Cumhuriyet devrinde de devam eden süreç oluşturmaktadır. Bu safhada; yerli girişimciyi dış rekabet ortamından korumak ve girişimcilik ruhunu geliştirmektir.
- 1980 sonrası ise ikinci safhayı oluştururken gelişim gösteren girişimcinin dışa açılıp ihracat yapmasını sağlamak amacı güdülmüştür.
- Üçüncü safhayı oluşturan 2000’li yıllarda ise, girişimci ruhu harekete geçirilmiş ve ihracatçı olması sağlanmıştır(Çetindar, 2002:65)

1.4. Girişimcilik Türleri

Faaliyet gösterilen alanlara ve uygulama şekillerine göre biçimlenen girişimcilik türleri şu şekildedir (Güney, 2008):

- Nitelikler boyutu açısından girişimcilik,
- Mülkiyet açısından girişimcilik olarak sınıflandırılmıştır.

1.4.1. Nitelikler Boyutu Açısından Girişimcilik Türleri

Nitelikler boyutu açısından girişimcilik türleri, , tepkisel girişimcilik, egemen girişimcilik, girişimci girişimcilik, durgun bürokratik girişimcilik, yenilikçi girişimcilik ve pozitif girişimcilik olarak açıklanmıştır.

Aşağıdaki tabloyla nitelikler boyutuyla girişimcilik türleri özetlenmiştir.

Tablo 2. Nitelikler Boyutuyla Girişimcilik Türleri

NİTELİKLER BOYUTUYLA GİRİşİMCİLİK TÜRLERİ	
1. Durgun Bürokratik Girişimcilik	Faaliyet gösterilen alanda dengeli bir gelişme sürdürülmesi ve yeni alanlara girerek risklerin arttırılmasından kaçınılmalıdır. Pazarlama sorunu olmayan özel sektör işletmeleri ve KİT’ler bu girişimcilik türüne örnek verilebilir.
2. Tepkisel Girişimcilik	İşletmesiyle ilgili değişim yaratmaktan ve yenilik yapmaktan kaçarak, başka girişimcilerin yapmış oldukları yeniliklere işletmesine yön veren kişilerdir. Karar verme ve yetki merci yöneticide olmasına rağmen çevre analizi doğru yapılmamaktadır. Tepkisel girişimcilikte girişimciler rekabette yetersiz, risk almada isteksizdirler.
3. Egemen Girişimcilik	Bu tür girişimciliğin hakim olduğu işletmelerin, sektördeki yerleri güçlüdür ve bulundukları piyasada kontrol edici durumundadırlar. Bu nedenlerle, pazar oranları da yüksektir. Riske fazla girmeyen ve yeniliklere gerektiği kadar yer verirler.
4. Girişimci Girişimcilik	Girişimci ekonomilerde yenilik ve farklılık yaratma eğilimi hakimdir ve girişimcilik, ekonomik ve toplumsal olgu olarak ele alınmaktadır. Değişimi doğal olarak kabul eden bu anlayışta, girişimcilik anlayışı değişimi bir fırsat olarak gören kişidir. Girişimci girişimcilik, aktif olmayan alanlarda faaliyet gösteren girişimlerde, devamlı olarak bir araya gelerek büyüme şeklinde ortaya çıkmaktadır.
5. Pozitif Girişimcilik	Yenilikçi, dinamik, çalışkan, eğitimli, rasyonel, yaratıcı, sorumluluk sahibi olan bireylerdir. Pazardaki fırsatları görüp değerlendirir, piyasa şartlarında uzun soluklu faaliyet gösterir ve saldırgan bir politika değerlendirir. Pozitif girişimcilik dinamik girişimcilik ve olağan girişimcilik kavramlarının ışığında ortaya çıkan bir türdür.
6. Yenilikçi Girişimcilik	Yenilikçi girişimcilikte, doğru fırsatı yakalayarak, kaynaklar uygun şartlarda kullanılmalı ve en yüksek verim sağlanmalıdır. P. Drucker yenilikçi girişimciliği; başarısız olma riski, en iyi fırsatın yakalanması ve gereken çabayı gösterme şeklinde üç faktöre bağlamıştır.

Kaynak: Erkan T.Demirel ve Nihat Akbıyık, “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, Girişimcilik ve Küçük İşletmeler, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.19,20’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

1.4.2. Mülkiyet ve İşin Büyüklüğü Açısından Girişimcilik Türleri

1.4.2.1. Kamu Girişimciliği

Sıkı bir bütçe ve siyasiyi bir otoriteye bağlı olarak çalışan kamu girişimcileri, ekonomik sınırların çok olduğu alanlarda, dış etkenlerle bazı durumlarda kendi kaynaklarını değil de, hazır kaynakları ya da kamunun ürettiği kaynakları kullanan bireylerdir (Güney,2008).

1.4.2.2. Piyasa Ekonomisi İçerindeki Girişimciler

Piyasa ekonomisi içindeki girişimcilik tipleri; fırsat girişimciliği ve yaratıcı girişimcilik başlıkları altında incelenmektedir (Aktr. Küçük, 2009: 17) :

- I. Fırsat Girişimciliği:** Geleceğe ait önseziler yaparak, kazanç elde edebileceği alanlara yatırım yapan kişidir. Girişimci doğabilecek fırsatları kollamalıdır. Fırsat girişimciliği fırsatları değerlendirerek ürün veya hizmeti pazara sunmasıdır.
- II. Yaratıcı Girişimcilik:** TÜSİAD’ın yaptığı çalışmada ise yaratıcı girişimci, “hem olağan hem de olağan dışı koşullarda kaynaklarını kullanarak, detayları düşünebilen, planlayan, yürüten ve sonuç alan kişi” şeklinde ifade edilmektedir.

Literatürdeki diğer girişimcilik türleri de kısaca şu şekildedir:

Stratejik Girişimcilik: Bu girişimcilikteki düşünce anlayışı, avantaj ve fırsat arama birlikte düşünülerek ihtiyaç duyulan stratejidir (Genç, 2012: 72). Yani stratejik girişimcilik, stratejik yönetiminin girişimcilikle bütünleşme sürecidir. Buna göre: “*Stratejik girişimcilik, zenginlik yaratan girişimsel stratejileri tasarlamaya ve uygulamaya yönelik, girişimsel (fırsat arama faaliyetleri) ve stratejik (avantaj arama faaliyetleri) perspektiflerin bütünleşmesidir. Stratejik girişimcilik, stratejik bir perspektifle ele alınan girişimsel bir faaliyettir*”. Fırsat arama faaliyetleri ve avantaj arama faaliyetleri, stratejik girişimciliğin temel özelliklerinin yansımalarıdır.

Sosyal Girişimcilik: Yenilikçi olma, sosyal değeri yaratacak fırsatları görme, sosyal ve kaynak yaratma gibi en önemli ve ortak bileşenlerden oluşan sosyal girişimcilik kavramı hemen her sektörde sosyal ihtiyaçları karşılamak amacıyla (Besler, 2010).

Sosyal değişimi katiliz ederek veya sosyal ihtiyaçları karşılamak olarak da tanımlamak mümkündür (Mair ve Marti, 2006: 37). Yine sosyal girişimcilik kaynak kombinasyonu ve yenilikçiliği kullanmayı, fırsatları takip etmeyi içerir.

Thompson (2002) Sosyal girişimcileri şu şekilde tanımlamıştır (Özdevicioğlu, Cingöz, 2009: 83):

- Bir ihtiyaç anını tanımlayan ve bunu bir fırsata çeviren,
- İhtiyaç anında gerekli olan kaynakları bulan,
- Gerekli bağları sağlamak amacıyla bireyleri bir araya getiren/güdüleyen,
- Riski kontrol altına almak için uygun metotları öne süren,
- İçsel riskle başa çıkabilen, engellerin üstesinden gelen kişilerdir.

İç Girişimcilik: “Faaliyet halindeki organizasyonlardaki girişimcilik” olarak ele alınan iç girişimcilik; ekonomik gelişmelerde ve organizasyonel alanda aktif bir unsur olarak tanımlanır (Ağca ve Kurt, 2007:86). Çünkü iç girişimcilik ekonomileri işletme uygulamalarında en iyiyi ortaya çıkarmakta yeni endüstriyel alanların oluşturulmasında, verimlilik artışlarında etkili olan bir faktördür ve iç girişimciliğe verilen önemin temelinde, bu girişimcilik türünün hem kar sağlamak amacıyla piyasayı canlandırması ve performanslar iyileştirmesi hem de ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır.

İç girişimcilik aktiviteleri, işletmelerin stratejik planlamalarında, vizyon değişikliklerinde, prosedürlerin yeni süreçlerinde yapılacak ufak değişiklik ve yenilikler şeklinde gerçekleşir (Kozak ve Yılmaz, 2010). Üst yönetim iç girişimciliğin teşvikinde önemli yer edinmektedir. Bu amaçla yapılan bazı uygulamalar şu şekilde sıralanabilir: Çalışanların yapmak istedikleri araştırmalar için finansal kaynak sağlamak, , çalışanlara yenilik ile ilgili fikir geliştirmeleri için boş zaman vermek, prim ve ikramiye vermek, ücretleri düzenli ödemek, terfi vermek, çalışanların sorumluluklarını arttırmak, kârdan pay vermek ve iş güvencesi sağlamaktır.

Eko Girişimcilik: “Mal ve hizmet üretirken pozitif çevresel çıktılar elde etme faaliyetleri” şeklinde tanımlanmaktadır (Ballı,2011:190). Eko-girişimci ise, kurduğu işletme hangi amaç taşırsa taşırsın, ekonomik, çevresel ve sosyal değerlerin dengede tutulduğu iş ortamı yaratarak, gerek sürdürülebilirlik sağlamakta gerekse çıkar gruplarını tatmin etmektedir.

Titley ve Parrish (2006)'da eko girişimcilik kavramını çevreye duyulan hassasiyetin artmasıyla taleple birlikte sanayileşmeyle yeni iş fırsatların neden olduğu bazı olumsuz çevresel zararların telafi edilemeyecek derecede büyük olacağı görüşüne dayanmaktadır (Aktr. Efeoğlu, 2014: 106)

Chicken Modeli: John C. Chicken girişimciliği basit bir kavram olarak tanımlarken, bir işletmeyi ya da faaliyeti kar amacıyla kullanmak anlamıyla ifade eder. Genellikle, kârın parasal terimlerle ölçüldüğü düşünüldüğünde, karı parayla tam olarak, net bir şekilde ölçmenin mümkün olmadığı durumlarla (tıbbi tedavinin sağladığı fayda, silahlı kuvvetlerin sağladığı fayda ve sosyal hizmetlerin değeri) karşılaşılmaktadır. Buradan hareketle; üç önemli girişimcilik türü karşımıza çıkmaktadır. Birinci tür olarak bütün faaliyetler açık pazarda gerçekleştirilir. İkinci türde hükümetten alınan fonlar ya da sübvansiyonlar ile bazı faaliyetlerin gerçekleştirilir. Üçüncü türde ise tüm faaliyetlerin fonu hükümet tarafından sağlanmakta ve bu fonlar, politik kararların konusu olmaktadır (Chicken, 2002:33)

Girişimcilik türleri ile ilgili yapılan literatür taramasından bazı yazarların girişimcilik tanımlamaları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3. Girişimcilik Türleri Literatür Özeti

Yazar	Girişimcilik Türü	Tanımı
King ve Roberts (1987)	Sosyal Girişimcilik	Sosyal girişimciliği liderlik ve yenilik özelliği ile tanımlamıştır.
Dees (1998)	Sosyal Girişimcilik	Yeni fon kaynakları ve stratejiler ile kar amacı gütmeyen kuruluşlardır.
Alvord vd.(2004)	Sosyal Girişimcilik	Alışkın olunan işletme kültürünün dışına çıkarak, sosyal sorunlara yenilikler ile eğilen kuruluşlardır.
Peredo ve McLean (2006)	Sosyal Girişimcilik	Sosyal girişimcilik belirgin bir şekilde sosyal değer yaratmalıdır.
Yunus vd. (2010)	Sosyal Girişimcilik	Kazanç elde etmek için uğraşan değil, onu insanlığın ihtiyaçlarının karşılanması için kullanan iş modeli olarak tanımlar.
Pinchot(1985)	İç Girişimcilik	Büyük kurumlar içerisindeki girişimcilik türüdür.

Kuratko vd. (1990)	İç Girişimcilik	Şirket içerisindeki girişimciliktir.
Antoncic ve Hisrich (2001)	İç Girişimcilik	Boyutu fark etmeksizin mevcut firmanın içindeki süreçte teknolojilerin, stratejilerin ve rekabet pozisyonunu geliştirme/ sürdürülmesidir.
Isaak (1997)	Eko Girişimcilik	Sosyal sorumluluk üstlenen girişim türüdür.
Anderson ve Leal (1997)	Eko Girişimcilik	Doğal bir yaşam alanı oluşturmak, düzeni korumak olarak tanımlamıştır.

1.5. Girişimciliğin Önemi

Ortaçağdan günümüze uzanan tarihsel yolculukta iş sektörü diğer sektörlere öncülük ederek girişimcilik kavramıyla ekonomi sektörünün modeli haline gelmiştir (Günay, 2018:6). İş pazarları arama sürecinde de yatırımcılara kılavuzluk etmiştir. Küçük girişimcilerin sayısının artması gelişmekte olan ülkelerin ekonomik düzeylerini arttırmalarına katkı sağlayacaktır. Yine aynı şekilde ülkelerin başarısı girişimcilik yapmak isteyen kişilerin sayısının artmasına yol açacaktır. Girişimciliğin önemine sosyal ve ekonomik açılardan bakmak mümkündür.

TUSİAD (2002)'ın Dünya Girişimcilik Platformu (Global Entrepreneurship Monitor) 29 ülke ve 2001 yılında yaptığı araştırmasın da; yüksek girişimcilik faaliyetleri olan ülkelerin ekonomik büyümenin üzerinde gelişme gösterdiği ortaya koyulmaktadır.

Girişimciliğin önemi, toplumun eksiklerini belirleyerek, neye ihtiyaç duyulduğunu farkına vararak yatırıma dönüştürmesi açısından etkilidir. Yapılan yatırımlar sonucunda, gelir düzeyi ve istihdam yükselmekte, ve buna bağlı olarak bireyin, toplumun refah seviyesi artmaktadır.(TUSİAD, 2002: 40).

Girişimcilik, toplumsal bir iş birliktir bu da toplumu birleştiren bir zincirdir (Demirel, vd., 2007:37). Toplum refahı, gelir dağılımının iyileşmesi ve istihdamın artması girişimciliğin gelişmesi ile yakından ilgilidir. Girişimciler, toplumun ihtiyaçlarını gidermek için ürün ve hizmet üretirler. Bunun için yatırım yapılmalı ve iş alanları genişletilmelidir.

1.6. Girişimcilik Süreci Ve Girişimciliği Etkileyen Faktörler

1.6.1. Girişimcilik Süreci

Girişimcilik süreci fırsatı tanımakla başlar ve fikrin gelişimiyle gerçekleşen bir süreçtir (Doğan, 2013:40). Bu süreci üç aşama ile özetlemek mümkündür (Shane, Locke ve collins, 2003:274-276). İlk adımda girişimcilerin belirli bir bilgi birikimine ihtiyaçları vardır. İkinci adımda, girişimcilik beceri ve yeteneklerine sahip olmalıdırlar. Üçüncü adımda ise, fırsatların kendi çevresel koşullarına uygun olmalıdır. Motivasyon diğer faktörlerden daha az ya da daha çok olabilir. Girişimcilik süreci modelinde, fikir gelişimi ve fırsat tanıma yoluyla uygulama yapılırken; bilişsel faktörler, girişimsel fırsatlar, motivasyonlar ve çevresel koşulların da etkisiyle uygulama aşamasına doğrudan etki edebilmektedir.

Girişimci adayı, öncelikle kendisine güven duyulan ve kendine güven duyan biri olmalıdır (Ölmez, 2010:19). Öncelikle kişi başarabileceğine kendisi inanmalıdır. Çevresindekiler tarafından desteklenebilmesi için de dürüst olması gerekir.

Girişimcilik, kararlılık ve hırs işidir. Girişimci hedeflere ulaşmak için kararlılığını korumalıdır, cesur adımlar atması gerekir. Tüm bu özellikler girişimciliğin doğasında mevcuttur (Çetin, 1996:45).

Girişimcilik yolundaki bu süreçte Berber (2000) aşamaları aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır.

Tablo 4. Girişimsel Süreç Aşamaları

Fırsatın Tanımlanması ve Değerlendirilmesi	İş Planının Geliştirilmesi	Gereksinim Duyulan Kaynaklar	İşletmenin Yönetilmesi
Fırsatın büyüklüğü ve fırsat yaratma	Pazarın mevcut özellikleri ve büyüklüğü	Girişimcinin potansiyel kaynakları	Yönetim tarzı
Fırsatın algılanan değeri	Pazarlama planı	Kaynak kullanımı	Başarının kilit öğesi
Fırsatın avantajı ve	Üretim gereksinimleri		Mevcut ve potansiyel

riskleri		Gerekli kaynaklara ulaşım	sorunların tanımlanması
Fırsatlara yönelik amaçlar ve kişisel yetenekler	Finansal planlama ve gereksinimler		Kontrol sistemlerin yerleştirilmesi
Rekabet durumu	Pazara giriş stratejisi		
	Organizasyon biçimi		

Kaynak: Berber, A. ,Girişimci ile Yönetici Profiline Karşılaştırılması ve Girişimcilikten Yöneticiliğe Geçiş Süresi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 2000, C.29,s.2

1.6 .2. Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Girişimcilik çok sayıda unsurun belli şartlar sağlanarak bir araya gelmesiyle ortaya çıkan sosyo-ekonomik bir kavramdır (Mungan, 2013: 5).

Hisrich(1985)'e göre, bir girişimci için girişime başlama kararı, bazı alt kararları almayı gerektirir. Bu kararlar şu şekilde sıralayabiliriz (Akt. Mungan, 2013: 27) ;

- Mevcut olan hayat koşullarını terk etme ve yaşam tarzını değiştirme,
- Girişimci olma isteğine sahip olma konusuna karar verme,
- İç-dış faktörlerin, girişimciliğe imkân sağladığı konusunda karar verme (Hisrich, 1985).

Girişimci olmayı etkileyen unsurları; bireysel yaklaşım ve çevresel yaklaşım açılarından incelenmesi mümkündür (Naktiyok,2009: 13).

*Bireysel Yaklaşım*da girişimciliği etkileyen faktörlerden olan bireysel yaklaşım unsuru; kararlı risk alan, vizyon sahibi olan, liderlik yeteneği gelişmiş, geniş bir hayal gücüne sahip ve esnek olan şekilde tanımlanabilir (Mungan, 2013:7). Aynı şekilde bağımsızlık duygusu, başarı güdüsü yüksek olan, fırsatları görüp-değerlendirme, yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik özellikler bireysel yaklaşım unsuru içerisinde yer alır.

Bireysel yaklaşımı araştıran bazı araştırmacılara göre; bireyler topluma ters olmalarıyla sosyal uyumsuzluk göstermektedirler (Wickham, 2001:17). Bu bireyler, sosyal duruma uyum sağlayan organizasyonlar ve yenilik sağlama konusunda motivasyona sahiptirler. Hem erkek

hem de kadın girişimcilerin kendi işinin sahibi olma arzusu, psikolojik, ekonomik ve sosyal riskleri kabul ederek uzun saatler süresince çalışmayı kabul etmesidir (Güney, Yalçın ve Çetin, 2007:69).

Bird (1989) bireysel yaklaşım unsurlarından biri olan yaş unsuru ile ilgili tüm araştırmalar; girişimcilik faaliyetine genç yaşta başlamanın daha iyi olduğunu gösterir. Yüksek enerji, başarısızlıklara karşı çabuk çözüm üretme ve motivasyon eğilimlerinin yüksek olması bunun nedenleri olarak gösterilmiştir(Akt. Tulunay, 2010:55).

Arıkan (2004)'e göre bireyin kişisel gelişimin şekillenmesi öncelikle aile de gerçekleşir. Aile ve eğitim kurumları yaratıcılığın gelişmesinde, bireyin girişimciliğe yönelmesinde etkili olabilmektedir. Eğitim kurumlarında yetişen kişilerin eğitim sürecinde geçersiz veya sürekli değişen bilgiler yerine yaratıcılığı geliştirmeyi hedef almalıdırlar. Bilinmeyenlerin keşfedilmesine önem verem kurumlardaki çocuklar daha girişken ve yaratıcı oldukları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bireyin gördüğü eğitim seviyesi, programı, felsefesi ve kapsamı yaratıcılığı ve girişimciliği belirlemektedir.

Börü (2016) eğitim, girişimcilikte gereksiz şekilde kaynak sarf edilmesini önleyecek bir öge olarak tanımlanmaktadır.

Bireyde girişimcilik ruhu eğitim ile desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Bu eğitim düzeyi sadece üniversite öğrencilerine değil, ilkokuldan başlayan bir süreç politikası haline getirilmelidir. Aynı zamanda müfredatta yer alan bu dersler için öğretmenlerde bilinçlendirilmeli gerekmektedir. Yine aynı şekilde bu yönde teşvik amaçlı teknik geziler düzenlenip öğrencilerin işletmeleri yakından görmeleri sağlanmalı, onları heveslendirecek işlevler sağlanmalıdır.

Çevresel Yaklaşım, kökünde girişimcilik karar verme sürecini etkileyen çevresel özelliklerin, bireysel özelliklerin birbirleriyle etkileşimidir (Naktiyok, 2009:15). Yaklaşımının varsayımı; girişimciliğin ekonomik, politik, sosyal, teknolojik koşullara tepki gösterdiği yönündedir. Bu yaklaşım kültürel koşullara da karşı olduğu varsayımını kabul eder. Bireyin kişisel deneyim, yetenek ve becerileri girişimsel davranış sürecinde etkilidir.

1.7.Kadın Girişimciliği

1.7.1.Tarihsel Süreçte Kadın İşgücü

Tarihsel sürece bakıldığında dönemin şartlarına ayak uydurarak, niteliklere göre değişen süreçte kadın, ekonomik olarak katkı sağlamıştır (Kılıç ve Öztürk, 2014:108). Toplumun sosyal ve ekonomik olarak değişimi kadının da çalışma yaşamında yer almasını etkileyerek ilk defa Sanayi Devrimi ile işçi ve ücretli statüsünde çalışma faaliyeti içerisinde yer edinmesi sağlanmıştır

En eski insanlık tarihinde göçebe yaşam tarzı benimsendiği görülmektedir. Bu dönemlerde kadın istediği zaman avlanırken, kadın erkek olarak fiziksel ayrımın olmadığı bilinmektedir. Erkek yaşam ihtiyaçları gereği av yaparken o dönemde kadın, çocuk bakımından beslenmesinden ve korunmasından sorumlu tutulmuştur. Ayrıca, kadının çanak çömlek yapmak, bezler dokumak gibi işlerle de meşgul olduğu bulgularına ulaşılmıştır. (TİSK, 2002: 17).

Göçebe yaşam tarzından sonra yerleşik hayata geçildikten sonra sosyal, ekonomik ve siyasal yapılanmada bazı değişiklikler olmuştur (Aslan, 1997: 28). Yerleşik hayata geçişle birlikte insanlığın ihtiyacını giderici oluşumlara ihtiyaç duyulmuştur. İlkçağlardan, 10. yüzyıla kadar olan dönemi tarih bilimciler 'Kölelik ve Tutsaklık Düzeni' olarak tanımlamaktadır. Bu dönemki yıllarda işgücüne duyulan ihtiyaç ülkelerden kaçırılan kölelerden karşılanmaktadır. Aile reisi olan erkekte kölelerin hakimiyeti bulunmaktaydı. Kölelerin büyük bir çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde kölelerin bedensel güçleri ve üretim seviyelerine katkıları aynı olmasından dolayı kadın erkek arasında ayrım yapılmadığı bilinmektedir.

10 ve 15. yüzyıllarda feodal yapı düzeni görülürken, kadın ve erkek arasında iş bölümünün yaygınlaşmasıyla, kazançların paylaşımı da değişime uğramıştır (İçin, 2012:13).

15 ve 18. yüzyılda yaşanan lonca üretim düzeni, kasaba kent ve küçük sanat kollarında ortaya çıkan önemli gelişmeler ile ortaya çıktığı bilinmektedir (TİSK, 2002: 19). Yine kadın işgücünün sanayi kolunda çalışmaya başlaması bu dönemde görülmüş ve kadınlara özgü iş kolları oluşturulmuştur. Avrupa Ortaçağ'ında erkek işi olarak kabul görülen ayakkabıcılık, fırıncılık, terzilik gibi mesleklerde kadınlar erkeklerle birlikte çalışmaya başlayarak; siyasi alanlarda ve savaş gibi olağanüstü durumlardaki erkek işlerine dahil edilmeseler de çalışma hayatında ve ev işlerinde etkin bir yere sahip olmuştur (Aytaç, Sevüktekin, Işığışık, 2002:19).

18. yüzyıla damgasını vuran Sanayi Devrimi ile kadınların çalışma hayatına katılması bu dönemin en önemli gelişmesidir. İlk çıkırık makinasının icadı Sanayi Devrimi ile gerçekleşmiştir. Bu sanayileşmeyle birlikte kadın erkek iş bölümü değişime uğramıştır. Bu dönemde, ilk olarak ücret karşılığı çalışan ve adına "işçi" denilen kesim ve sonraları "kadın ve çocuk işçi" kavramları oluşmuştur (Büyüknalbant, 2009: 15). Emek piyasalarına işgücü olarak katılmak isteyen kadınlar köyden kente göç etmişlerdir. Göç eden kadınların çoğunluğu tekstil sektöründe çalışma faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir (Bozkurt, 2005:7).

1820 yılında, ülkenin doğusunda sanayi sektöründe istihdam edilen kadın işgücü oranı %9 iken, 1932'de bu oran % 33'e ulaşmıştır (Costa, 2000:10–11; Özer ve Biçerli 2003- 2004:55–85).

1914-1918 yıllarındaki Birinci Dünya Savaşı ve 1939-1945 yıllarındaki İkinci Dünya Savaşları sosyal, siyasal hayatta birtakım değişikliklere neden olurken; en büyük değişim ekonomide kadının işgücüne katılma oranının pozitif yönde ivme kazanması olmuştur (Özer ve Biçerli, 2003 -2004:58). Savaşlardan sonra çalışma hayatından ayrılan kadın işgücünün % 5,4- %6,3'ünün daha sonraki yıllarda çalışma hayatına geri dönüş yaptıkları görülmektedir.

Sektörel gelişmeler ile birlikte tarım ve sanayi sektörünün hakim olduğu ekonomiler yerini hizmet sektörüne bırakması ve sektörün gelişmesiyle kadın istihdamı olumlu etkilemiştir (Tokol, 1999:10) . 15-64 yaş aralığına dahil olan kadın nüfusu 1950'li yıllarda gelişmiş ülkelerde %47 aktif olan kadın işgücü tarım sektöründe çalışmaktadır, gelişmekte olan ülkelerde kadın nüfusu %50' ye iken tarım sektöründe çalışan kadın oranı %87'dir. 1950 yıllarında gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik alanda aktif olan nüfusun içindeki kadın işgücü oranı %36,7 iken, 1975 yılında %40,6'dır. 1985 yılında kadın işgücü %41,4'tür ve bu dönemde tarım dışı sektörde çalışan kadın sayısının arttığı görülmektedir (Pınarcıoğlu, 2006:29). 1990'lı yıllardan sonra aktif işgücü olarak hizmet sektöründe çalışan kadınların oranları, Latin Amerika'da %71'i, Asya ve Pasifik'te % 40'ı, Afrika'da % 20'si, diğer gelişmiş ülkelerde %62 olmaktadır (Tokol, 1999:21). Bu da hizmet sektörünün kadınlar açısından ne kadar önemli bir sektör olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

TUİK(2018) istihdam oranını %46,6 olarak bildirirken, işgücüne katılma oranı %52,2 olarak belirtilmiştir.

TUİK(2019) verilerinde işsizlik oranı %13,3 seviyesinde gerçekleşerek Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştaki işsizlik sayısı geçen yılın dönemine göre 327 bin kişi artarken istihdam

edilenlerin sayısı 145 bin kişi azalarak 28 milyon 169 bin kişi olarak belirtilmiştir. 2019 yılında işgücüne katılma oranında azalarak %52,5 olarak bildirilmiştir.

1.7.2.Kadın Girişimci Tanımı

1970’den bu yana büyük atılımlar içinde olan kadın, son yıllarla birlikte dünyada çalışma yaşamı içinde daha çok yer edinmişlerdir (Altınel, 1993:35). 1970’li ve 1980’li yıllarda birçok engelle karşılaşan kadınlar maaşlı olarak çalışmak yerine tercihlerini kendi işlerini kurma yolunda oluşturmuşlardır. Kadınların çalışma hayatında kendilerini ispatlama çabaları 1980’li yıllarda görülse de, 1990’li yıllarda daha yüksek konumlara ve erkek egemenliğinin olduğu sektörlerde adlarını duyurmaya başladıkları görülmüştür (Kutaniş, 2003:59).

Girişimcilik tanımı yaparken ortaya çıkan farklı görüşlerin olduğu gibi kadın girişimcilik tanımında ortak bir tanı yapmak mümkün değildir (Tutar& Küçük 2003:161). En geniş anlamıyla kadın girişimcilik tanımına bakacak olursak işletme faaliyetinin başında olan, bu organizasyonda risk üstlenen, yönetsel sorumlulukların farkında olan, yeni girişimleri toplumsal açıdan ele alan kişi olarak tanımlanabilir. Yine girişimci finansal kaynakları kontrol etmelidir. Sermaye kaynaklarını faydalı kullanan, yaratıcı olan kişi piyasa içinde, işyeri için gerekli olan tedbirleri alan, uygulayan, planlayan, gerekli riskleri alan, hizmet ve mal üretip satan bunun sonucunda nakit kazanabilen, kendi işinin sahibi olan kişidir (Özdemir 2008:3).

Kadın girişimciliğiyle ilgili tanımlarda aşağıdaki ortak noktalar sıralanabilir (Yıldız, 1993:20):

- Kendi adına kurduğu işyeri olan ve ev dışı mekan da çalışan,
- Elde ettiği kazancı yatırım alanlarında kullanma söz hakkına sahip olan kişi,
- İş ile ilgili süreçte bağlantı kurulması gerekenler ile kendi adına bağ kurması,
- Mal ve hizmet üretimiyle ilgili alanlarda faaliyetleri yürüten veya servisin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan/yaptıran kişidir.

2004 yılında OECD kadın girişimciliğinin iyileştirilmesi adına bir rapor hazırlamıştır ve bazı önerilerde bulunmuştur:

- İşgücüne dahil edilecek kadınların becerileri arttırılmalı, iş hayatındaki cinsiyet eşitsizliğini giderecek yöntemler bulunmalıdır. Kadınların toplum içerisindeki konumu daha yüksek seviyeye getirilerek girişimcilik faaliyetleri desteklenmelidir.

- Hedef olarak kadın girişimciler dikkate alınarak, kendi işlerinin sahibi olmak isteyen kadınlara destek büroları açılmalıdır. Bu bürolar kadınlara şu şekillerde yardımcı olmalıdır; işletmelerin gelişmesi sürecinde karşılaşılabilecek olumsuzlukları giderme, online eğitim programları verilerek eğitici seminerler, toplantılar yapılmalıdır. Yine bu bürolarda pazarlama teknikleri, teknolojilerin verimli kullanılması gibi konularda yardımcı olunması gerekmektedir.
- KOBİ programları ile kadın girişimciler için işbirliği yapılmalıdır. Kadın girişimcilerin ortaya çıkmasına bu öneri önem arz etmektedir. KOBİ üzerinden yapılan politikalarla kadın girişimcilerin işletmelerindeki başarıları periyodik süreçte değerlendirilmelidir. Bu sayede KOBİ politikaları eksik kalan noktaları tespit ederek geliştirilmesi için gerekli işlemleri belirlenmesi sağlanır.
- Küresel ekonomide kadın girişimcilik ağı desteklenmelidir.

1.7.3. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Kadın girişimcilerin özelliklerini araştıran Bowen ve Hisrich (1986), işletme alanında olması gereken eğitim seviyesine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koyar. Yine aynı araştırma sonucunda diğer kadınlara göre daha kararlı oldukları, ailenin ilk ve tek çocuğu olduklarını, erkek egemenliğinin olduğu alanlarda daha az rağbet ettiklerini, girişimci bir babaya sahip olduklarını ortaya koymuştur. (Akt Güney, 2006: 36).

Kadın girişimciler gıda, sağlık, giyim, turizm ve hizmet sektörlerinde yoğunlaşırken, birçoğu kendi birikimleri ile küçük ölçekli işletmeler şeklinde faaliyet göstermektedirler (Şekerler, 2006).

Hisrich(1998)'in yaptığı çalışmasını tekrar yorumlayan Gürol(2000) kadın girişimcilerin güdülerini şu şekilde sıralamıştır (Gürol, 2000:226):

- Kendine yetebilme,
- Kazanç elde etme,
- İş tatminine ulaşma,
- Bağımsız olma arzusu,
- Güç, statü ve prestij kazanma,
- Fırsatları değerlendirme,
- Ekonomik gereklilik,

- Kariyer güvenliği.

Bir başka literatür taramasında kadın girişimcilerin özelliklerini şu şekilde özetlemek gerekirse, kadınlar iş hayatında saygı görmek, itibar kazanmak, kariyer hedefleri belirlemeyi amaçlarlar (İlter, 2010: 76).

Kadın girişimcinin belirli özelliklerinden biri de kabul gören riski alması gerektiğidir(Şahin, 2006:40). Bu risk ekonomik risk olabileceği gibi, iş hayatındaki, çevredeki, sosyal ve psikolojik riskleri de içerir. Piyasa şartları, işletme harcamaları, ödemeler, üçüncü kişilere olan borçlar kadın girişimcileri etkileyen risk unsurlarındandır. Başarı bir kadın girişimci, nakit akışını, mali planlamasını işletme politikasına uygun yaptığı sürece risk etkenlerini azaltabilir.

Kadın girişimciliği ile erkek girişimciliği arasında benzerlikler bulunmasına rağmen, iş becerileri, motivasyon, mesleki deneyim açılarından farklılıklar mevcut olduğunu ifade eden Hisrich(1998) bu farklılıkları ayrı ayrı ele almıştır:

Tablo 5. Hisrich'e Göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

Kadın Girişimciler	Erkek Girişimciler
Motivasyon özelliği için; bir işi gerçekleştirmekten dolayı elde edilen başarı. Bir işi yalnızlıktan yapmaktan kaynaklanan bağımsızlık	Motivasyon özelliği için, kontrollü kendi ellerinde bulundurdıklarından dolayı kazanılan iş tatmini, kişisel bağımsızlık güdüsü, işleri bitirme sonucu elde edilen başarı
Fon kaynağı olarak, kişisel borç, varlıklar ve birikimler	Fon kaynağı olarak, kişisel birikimler, çevreden alınan borçlar, bankalar ve yatırımcılar
Mesleki geçmişlerine bakıldığında, hizmet sektöründeki iş geçmişi, orta düzey yöneticilik, iş alanında deneyim	Mesleki geçmişlerine bakıldığında, çeşitli alanlarda uzman olmak, tanınmış veya başarılı kişi olmak, ücretli iş deneyimi
Kişisel özellik olarak, orta düzeyde özgüvene sahip olma, enerjik ve dinamik olmak, amaç odaklı düşünme, esnek olabilme, ekonomik ve sosyal alanlarla	Kişisel özellik olarak, amaç odaklı olmak, idealist olma, yüksek düzeyde öz güven sahibi olma ve ikna edici olabilme, kendi işinin patronu olma isteği.

uğraşabilme yeteneğine sahip olma	
Kadın girişimcilerin özgeçmişleri, ailenin ilk çocuğu olası, iş sahibi olmanın babadan geçmesi, üniversite mezunu olmak.	Erkek girişimcilerin özgeçmişleri, ailenin ilk çocuğu olma ve üniversite mezunu olmak. 25-35 yaş aralığında işletme kurmak.
Kadın girişimcilerin destek gruplar, eş-dost, aile, kadın grupları, ticaret birlikleri	Erkek girişimcilerin destek grupları, eş, aile, yakın çevre
Kurdukları ilk iş türü, hizmet Sektörü	Kurdukları ilk iş türü, üretim ya da inşaat

Kaynak: Hisrich ve Peters (1998)'den Akt: İpçioğlu, 2011: 100

Hisrich(1998), erkek ve kadın girişimcilerin, girişimci olma nedenlerinin neredeyse aynı olduğunu ve her grubun kuvvetli bir deneyim ve ilgi alaka sahibi olması gerektiğini ifade eder. Erkek girişimciler için eski işlerinden yeni bir girişime geçiş süreçleri, işin dış uzantısı veya yan faaliyet alanlarıyla meşgul olmaları işin zahmetsiz ve zevkle yapılmasına olanak sağlamaktadır. Kadınlar için bakıldığında bu durum eski işlerini bırakmalarında ise, yeni iş için tecrübesizlik, deneyim yetersizliği, işe karşı soğuma gibi nedenler ile girişimciliğe geçiş süreçleri erkeklere nazaran daha zahmetli bir hale gelmektedir (Çelebi, 1997:57).

Kadın ve erkek girişimciliğinin farklılıklarını ortaya koyan bir diğer yazar Ronstandt'dır. Ronstandt'a göre kişisel kategoriler açısından aralarında farklılıklar olmasıyla birlikte bunlar girişimcilik özelliklerini karşılaştırmakta yeterli olmamaktadır. Kadın girişimcilerin işlerini kurmadan önce erkek girişimcilere göre daha çok doğrudan deneyim edinmiş oldukları gözlemlenmiştir. Yine aynı şekilde kadınlar iş faaliyetlerine geçildikten sonra erkek girişimcilere göre daha az vakit ayırdıkları tespit edilmiştir. kadın girişimciler, erkek girişimcilere göre karlılığa daha az önem verirken işi yaşam tarzı olarak benimsemeyi tercih etmektedirler. Araştırmalara göre kadınlar daha küçük ve klasik iş alanlarını tercih ederler. Ronstandt çevresel faktörleri ele aldığında, kadın ve erkek girişimciler arasında kesin farklılıklar söz konusu değildir. Mali kaynaklar konusunda kadınların daha çok sorun çektiği görülmüştür. Kadın girişimciler erkek girişimcilerden çok daha fazla, ticaret ve hizmet sektörüne yoğunlaştığı yaptığı araştırmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. (Akt. Çelebi, 1997).

1.7.4. Kadın Girişimci Türleri

Girişimcilik sürecine atılan kadınların onları girişimciliğe iten faktörlerin olması, girişimcilik türlerinde sınıflandırma yapılmasını gerektirmiştir. Goffe ve Scase (1985), iki faktöre dayalı olarak dört farklı kadın girişimci tipini tanımlamıştır (Kutaniş, 2003: 61-62):

İlk faktöre göre kadın girişimciler, kendine güven ilkesini benimserler, bu şekilde bireyselci ve gelenekselci girişimcilik eğilimi gösterirler (Şahin, 2006:46). Geleneksel cinsiyet rollerini üstlenerek girişimcilik hedeflerini yerine getirerek aile- iş görevlerini dengelemeyi tercih ederler ve işini daha fazla büyütmeyi düşünmeyen “ *geleneksel girişimci* ” tipi ilk türdür. Bu tipinde olan kadın girişimciler, çoğunlukla konuk evi, kuaför salonuna, sekreterlik, bakım ajansı, yemek fabrikası ve restoran sahibi olmaktadır. *Yenilikçi girişimcilik*, olan ikinci tip ise, girişimcilik ruhunu gelenekselci rolünden üstün tutarak, girişimcilik faaliyetini gerçekleştirme, işini büyütme hedefinde olan girişimciliktir. Bu kategoriye dahil olan kadınları daha çok halkla ilişkiler, pazar araştırmaları, reklam, ve basın işlerinde çalışmaktadırlar (Kutaniş, 2003: 60). *Evcimen- domestik kadın girişimciliği*, girişimciliği yan işmiş gibi gören; geleneksel cinsiyet rollerini iş fikrinden, girişimcilik sürecinden üstün tutan girişimcilik tipidir. Girişim alanları olarak; uzun vadeli, küçük ölçekli işler yaparlar ve daha çok evde üretilen ürünlerin ticaretiyle uğraşırlar. Son girişimcilik tipi olan *köktenci girişimcilik* ise, kadınların geri planda kalmasını önlemek ve işini bu amaca yönelik hizmet eden bir araç olarak görürler. Basın, yayın, perakende, satış, eğitim ve küçük ölçekli imalat işleri gibi alanlarda girişim faaliyeti gösterirler.

Bu yaklaşıma bazı eleştiriler getirilmiştir. Bu eleştirilere göre kadın girişimcilerin analizinin yapılmasında geleneksel cinsiyet rolleri ve girişimcilik arzuları geçerli boyutlar olmadığı yönündedir (Kutaniş, 2003:458). Bu boyutlara kadının ekonomik ve sosyal durumunun eklenmesi gerektiğini savunan yazarlar vardır. Ayrıca kadının erkek baskısının, aştının olma konumunu kabullenmesi de yanlış bulunmaktadır. Yine başka bir eleştiri ise, kadın girişimciliğin homojen değil heterojen bir grup olduğu savunulmuştur. Bu heterojen karışımına göre dörtlü ayrım işletme sahibi ile ilgili olarak oldukça önemli özelliklerin gözden kaçırıldığı görüşündedir. Bu özelliklerden ilki, çeşitli anlaşmalar ile işletmenin zaman içerisinde büyüyüp küçüleceği, farklılaşabileceği düşüncesinden yola çıkarak işletme sahibinin dinamik bir süreç olduğunu savunmaktadır. Bir diğer özellik ise, işletme sahibi girişimciliği zamanla etkileyerek bireylerin değişebileceği, evcimen olarak girişime başlayan

kişinin zamanla edindiği tecrübeler sayesinde işine daha sıkı sarılacağı bir girişimci olabileceği düşüncesindedir (Kutunis, 2003:459).

Literatürde kabul gören kadın girişimcilik türlerini aşağıdaki gibi belirtilebilir (Tekin, 2005:332):

- Üst düzey yönetici konumunda bulunan kadın girişimciler,
- Hizmet ve mal üretimini yaparak, pazarlayan, pazarlamasını yaptıran kadın girişimciler.
- Kendi adına kurduğu bir veya birden fazla işyeri sahibi olan kadın girişimciler.
- İşyeriyle ilgili kendi adına faaliyetler ve işlemler yapan kadın girişimciler.
- İşletmenin çalıştırılması konusunda sadece kendisi söz sahibi olan kadın girişimciler.

1.7.5. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları problemler ile erkek girişimcilerin sorunları birbirine benzerlik gösterse de kadın girişimcilerin, erkek girişimcilerinde görülmeyen bazı kısıtlamalar mevcuttur (Soysal, 2010:77).

Saygın, girişimci olmak isteyen kadınların karşılaştığı zorlukları da aşağıda ifade edildiği gibi sıralamıştır (Saygın, 2009: 45-46; Keskin, 2013: 115-116):

- Kız çocukları için gerekli olan eğitime önem verilmemesi, ailenin bilinçsizliği ile baskıcı bir tavır takınılması kadınların kendilerine olan özgüvenlerini azaltmaktadır. Bu tutumlar neticesinde kadınlar, risk düzeyi düşük işlere yönelir.
- Kadınların düşük ücret kazançlı ve ev odaklı çalışmalar göstermesinin en büyük nedeni, kadınların sosyo-ekonomik statülerin ve toplumun kadına biçtiği rollerden kaynaklıdır.
- Kendi işini kurmak isteyen kadınların, faaliyete başlamaları için kendi birikimleri olması gerekir. Bu birikime sahip olmayan kadınlar ise yakın çevrenin desteğini veya kredi kefaleti olarak kendilerine bir finansal bir kaynak sağlamaları gerekir.
- Üretimin, ticaretin ve istihdamın küreselleştiği rekabetin sınır tanımadığı bir ekonomik ortamda mesleki eğitim ve beceri imkânlarından erkeklerle eşit seviyede faydalanamayan kadınlar için çalışma hayatının herhangi bir alanına ulaşmak zorlaşmıştır.

- Kadınlar farklı bir bakış açıları ve iletişim becerileriyle iş yaşamında farklı bir alternatifler ileri sürebilseler de erkek egemen bir iş dünyası içinde bazı zamanlar yalnızlığa ve mutsuzluğa kapılabilmektedir.

Bir başka literatür taraması kadınların girişimci olmalarını engelleyen sorunlarını makro ve mikro sorunlar olmak üzere iki başlık altında toplamıştır (Erdemir,2018:36).

Mikro sorunlar içerisinde; deneyimsizlik, müşteriyle gereken kontağı kuramama, bilgisizlik, iş yükünün ağır gelmesi, aile veya çevrenin tepkisi, olumsuz tutumları yer almaktadır. Mikro sorunları içerisinde yer alan ticari ve yönetsel tecrübesizlik faaliyet gösteren işletmedeki kaynakların planlanması ve beşeri etkenlerle birlikte organize edilmesini içeren bir kavramdır. Yönetim kabiliyeti deneyim ile birleştiğinde girişimci sorunlarla baş edebilir durumu kendi lehine çevirebilir (Küçük, 2005:35). Rol çatışması kadın girişimcilerin özel yaşamlarıyla çalışma hayatları arasındaki rol ikilemi olarak tanımlamak mümkündür. Girişimci kadınlar bu kapsamda tercih ettikleri alana daha çok ilgi gösterdiklerinde, diğer tarafı ihmal ettiklerini ve ihmal edilen tarafta bazı sonuçların ortaya çıkabilme durumudur. Rol çatışması, aile- iş çatışması kapsamında değerlendirildiğinde; fazla mesai, uzun ve düzensiz çalışma süreleri rol çatışmasının önemli nedenleri arasında sayılmaktadır (Soysal, 2010:78).

Makro sorunlar ise genellikle devlet yapısına bağlı olarak ortaya çıkan sorunlardır. Beceri ve mesleki eğitim, örgütlenme, sermaye temini makro sorunlar içerisinde yer alır. Kadınların toplumdaki yerlerini yükseltmek, kişisel bağımsızlıklarını ellerine alabilmeleri için eğitim gerekli olan bir unsurdur. Jalbert(2000) kadın girişimcilerin faaliyetlerini yürütülmesinde kadın örgütlerin önemli olduğunu vurgularken üyelerin sosyo-ekonomik seviyelerinin yükselmesinde ve cinsiyetçi ayrımcılık ile mücadelede etkili olmaktadır. (Jalbert, 2000:8, 38).

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİ

2.1. Ekosistem Tanımı ve Ekonomideki Kullanım Alanı

Birbirleriyle bir şekilde bağımlılık ilişkisi olan, ortak bir gaye peşinde koşan, parçaların bir araya gelmesi sistem olarak tanımlanır (Demirci, 2016: 35). Sistemler, dışardan alınan girdileri, süzgeçten geçirerek çıktı olarak dış ortama verirler.

1960'lara kadar sistem yaklaşımı işletmelerde uygulanmamıştır. Yönetim sürecini anlamak için önemli etkilere sahip olan örgütsel analiz şekli olmuştur (Hitt vd., 2012: 475). Girdilerin çıktı olarak nasıl dönüştüğünü ilişkin süreci örgütsel bağlamdaki sistem kuramı ifade eder. Bu örgütsel girdiler; maddi, finansal ve insan kaynaklarıdır.

Ekosistem kavramı ilk kez 1993 yılında Moore (1993) tarafından biyolojik/ekolojik anlamının ötesinde ekonomik dünyayı anlamak için “iş ekosistemi” (business ecosystem) adıyla kullanılmıştır. Moore (1993) işletmelerin devamlılık göstermesi için etkin bir şekilde evrimleşmesi gerektiğini savunur (Duman, 2019:13). Moore (1993) ilk yaklaşımında “ekosistemi” ortaya atarak, küresel pazarlar içinde sektörün üzerinde odaklanırken, 2011 sonrası gelişen “girişimcilik ekosistemi” yaklaşımında odaklanılan alan coğrafi perspektiftir. Yani girişimcilik ekosistemi belirli bir bölge içerisinde inşa edilen ağlara, kurumlara ve kültürlere odaklanır (Stam ve Spigel, 2016:2).

2.2. Girişimcilik Ekosisteminin Tanımı

Akademik literatürde özellikle politika gibi yapıcı çevrelerde önemli bir tartışma konusu olan girişimcilik ekosistemi kavramı, işletme çalışmalarında, ekonomik coğrafya alanında birbirleriyle bağlantılı olarak, girişimciliğin kentsel ve bölgesel ekonomilerin büyümesinde önemli bir faktör haline gelmiştir (Trakya Kalkınma Ajansı, 2015; 16).

Yazarların, girişimcilik ekosistemi kavramını literatüre kazandırdıkları tanımlamaları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Duman, 2019:15-16):

- Girişimcilik ekosistemi kavramını geliştiren Isenberg(2010), girişimcilik ekosistemini kültür, sermaye piyasaları, liderlik ve açık fikirli müşteriler gibi bireysel unsurların bir araya gelmesiyle oluştuğunu savunur. Sistemi oluşturan bu unsurların hiçbir ögesinin tek başına yeterli olmayacağını vurgular. Ona göre girişimcilik ekosistemini oluşturan

her unsurun, sisteme her birinin ayrı ayrı belli bir ölçüde etkisi olduğudur. Yani devletlerin sistemi güçlendirmek için birkaç unsura yönelmesinin yanlış bir strateji olduğunu savunur.

- Vogel (2013) “bir coğrafi bölgede, aralarında bağımlılık ve etkileşim olan, çeşitli aktörler ile faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşan, yeni girişimcilerin meydana gelmesine yol açan yapı” olarak tarif eder.
- Mason ve Brown (2014) ise “birbirine bağlı girişimci aktörler, kurumlar, girişimci örgütler ve girişimcilik sürecinin yerel girişimcilik ortamındaki performansı birleştirmek, yöneltmek ve aracı etmek üzere oluşan unsur” olarak tanımlar.
- Spigel (2017) girişimcilik ekosistemlerinin ekonomik, bölgesel ve sosyal sistemlerin bileşenlerini vurgular. Spigel girişimcilik ekosistemini, girişimciliğin gelişmesini, yenileşmesini, büyümesini destekleyen yeni girişimcileri destekleyen, bir bölgedeki politik, sosyal, ekonomik ve kültürel unsurların bileşeni olarak tanımlar.

Girişimcilik ekosisteminin gerekliliği üzerine ilk tartışmalar Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleşmiştir (Ankara Kalkınma Ajansı, 2014).

Tablo 6. Girişimcilik Ekosistemi Hakkında Literatür Taraması

Yazar	Çalışma Özeti
Duran (2018)	Yaptığı çalışmasında Türkiye’deki İstatistiki Bölge sınıflandırmasına göre 26 bölgeyi inceleyerek girişimcilik ekosistemi TUBİTAK TEYDEP destekleri ve kişi başına düşen tasarruf oranlarıyla pozitif yönlü bir ilişkisi olduğu, istihdam ile negatif bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
Karadağ (2018)	Çalışmasında Doğu Asya ülkelerinde girişimcilik ekosisteminin gelişmesinde devletin rolünü incelemiştir. Ülkemizdeki yeni girişimcilerin arttırılması ve nitelik kazanması için örnek olabileceğini ortaya koymuştur.
Malecki (2018)	Bibliyometrik analiz kullanılan bu makalede girişimcilik ekosistemlerinin ortaya çıkışları araştırılmıştır. Bu çalışma ekosistem merkezi olarak üniversiteleri ele almıştır. Girişimcilik ekosistemi tanımı, girişimciliğe destek veren kültürlerle vurgu

	yapmaktadır.
Dedehayir, Makinen, ve Ortt (2018)	İnovasyon ekosistemlerinin doğuşu ve bu süreçteki dört aşamalı döngü üzerine kavramsallaştırılmıştır. Araştırmanın sonucu liderlik rolleri, değer yaratma destek rolleri, doğrudan değer yaratma rolleri ve girişimcilik ekosistemi rolleri şeklinde sınıflandırılmıştır.
Du, Pan, Zhou ve Ouyang (2018)	Çin'in Silikon Vadisi olarak dijital girişimcilik ekosistemi olan Zhongguancun'da vaka çalışması yürüterek, dijital girişimcilik ekosisteminin nasıl ortaya çıktığını bulmaya çalışmışlardır. Meta-örgütlenme kavramını literatüre kazandırmışlardır.
Weele, Rijnsoever, Eveleens, Steinz, Stijn, ve Groen (2018)	Batı Avrupalı girişimciler ile inkübatör yöneticileriyle 90 nitel görüşme yapılmıştır. Start-up'ların karşılaştığı zorluklara ve çözüm bulmaya odaklanmışlardır. Çalışmanın sonucu olarak, girişimcilik ekosistemlerini güçlendirmek için inkübatörlerin sınırlı oldukları görülmüştür.
Acs, Estrin, Mickiewicz, ve Szerb (2018)	Faktör girdileri ile ekonomik büyüme, kurumlar ve girişimcilik arasındaki ilişkiler bu çalışmada incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise, girişimcilik ekosisteminin, ekonomik büyümede destek olan faktörler ortaya atılmıştır.
Therodoraki, Messeghem ve Rice (2018)	Keşfedici araştırma olan bu çalışmada, üniversitelerdeki sürdürülebilir girişimcilik ekosistemini kuvvetli bir anlayış haline getirmek amaçındadır.
Roundy, Bradshaw ve Brockman (2018)	Girişimcilik ekosistemi kavramını inceleyerek, ekosistemlerin daha net anlaşılabilceğini savunurlar. Bu makale çalışması, girişimcilik ekosisteminin nitel karşılaştırma ile nasıl inceleneceğini açıklar. Yine bu çalışmada girişim ve girişimciler arasındaki farkları da araştırmaktadır.

Spigel ve R. Harrison (2018)	Daha önceki literatür çerçevesi üstünden çalışılarak, yeni girişim yaratmanın desteklenmesi üstünde durulmuştur. Bu makale ekosistemler ile kümelenmeler arasındaki ilişkiyi eleştirir.
Scaringella ve Radziwon (2018)	Ekosistemler incelenerek kavramsal bir çalışma yapılmıştır. Girişimcilik, bilgi ekosistemleri, iş ve İnovasyon ekosistemlerini tanımlamışlardır. Daha sonraki araştırmalar için ampirik çalışma yapmışlardır.
Credit, Mack ve Mayer (2018)	Girişimcilik ekosisteminin farklı coğrafyalarıyla ilgili sorunları cevaplayan bu makale, var olan boşlukları verilerin yetersiz bulunmasından dolayı olduğunu ileri sürmektedir.
Oğuztimur ve Seçkin (2018)	Tüm Türkiye’deki illerin girişimcilik düzeyi açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Sistemi etkileyen ekonomik- sosyal yapı ve yenilikçilik faktörleri incelenmiş ve sonuç olarak gelişmişlik düzeyi yüksek olan illerin girişimcilik kapasitelerinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir.
Kubaş (2017)	Trakya Bölgesi’nde girişimcilik ekosistemi ve eğitimi üzerinde bir araştırma yürütmüştür.
Ar A. ve Ar K. (2016)	Türk girişimcilik ekosisteminde kadın girişimciliğine etki eden kültürel engelleri ve girişimcilik ekosistemi içerisinde yer alan kültür unsurunun kendi girişimcilik süreçlerine etkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, girişimciliğe etki eden negatif kültür etkilerinin var olduğu görülmüştür.

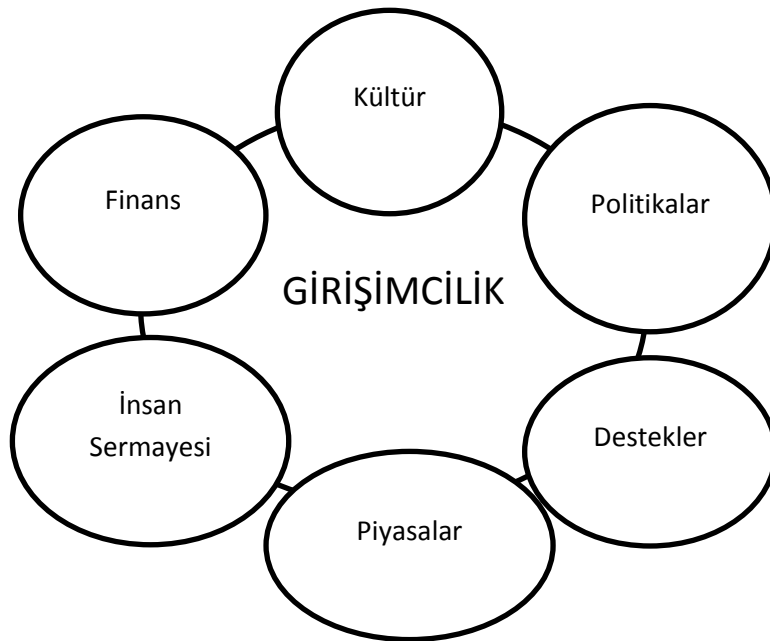
Ekonomik kalkınma için girişimcilik ekosisteminin oluşturulması gerekmektedir. Ekonomik kalkınma için en büyük rol ulusal düzeyde oluşturulan her kurumsal yapılanmalarda uygulanan politikalardır. İstihdam açısından bakıldığında girişimcilik ekonomik kalkınma için önemlidir. Ekonomik olarak kalkınma için politika yapıcılar yeni iş alanları istihdam sağlamalıdır. Girişimciliği destekleyen ve geliştiren politikalar izlenmelidir. Küreselleşmeyle birlikte artan işsizlik politika yapıcılarının stratejilerini değiştirmeye yeni politika araçları geliştirmeye iter. Bu politika aracı girişimciliğin kalkınma için itici güç olduğunu savunur.

2.3.Daniel Isenberg Girişimcilik Ekosistemi Modeli

Yapılan alışmalar ile, girişimciliği hızlı bir iş üretme süreci olarak görmek, uzun vadeli verimlilik sağlamak şeklinde birleştirilmektedir. Bu yüzden hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde girişimciliği destekleyen, girişimcilik faaliyetini besleyen bir ortam yaratmak ortak amaç haline gelmelidir. Ulaşılmazın peşinde koşmak yerine her ülke kendi ekonomisine uygun politikaları izlediği sürece ekonomik olarak kalkınmak mümkün olacaktır.

2011 yılında Babson College, Babson Entrepreneurship Project kapsamında Daniel Isenberg bir model geliştirmiştir. Isenberg(2010) geliştirdiği bu model; bilgi ekonomilerini, kümelenme stratejilerini, İnovasyon sistemlerini ve ulusal rekabet edilebilir politikalarını içermektedir.

Isenberg(2008) girişimcilik özelliklerini tanımlarken girişimci bireyde fırsatları tespit etme, anlaşma yapabilme yeteneği ve kaynak elde etme özelliklerinin üstünde durmaktadır. Isenberg'in girişimcilik modeli yaklaşımında sistem içerisinde altı ana bileşen bulunmaktadır. Bunlar; insan sermayesi, kültür, pazarlar, politikalar, finans ve destektir. Isenberg bu altı alanın birbirleriyle olan bağlantısı ne kadar güçlü olursa sistemin birbirini o kadar destekleyeceğini ve besleyeceğini vurgular (Cansız, 2018:7).

şekil 3. Isenberg Girişimcilik Ekosistemi Modeli

Kaynak: Isenberg(2011)

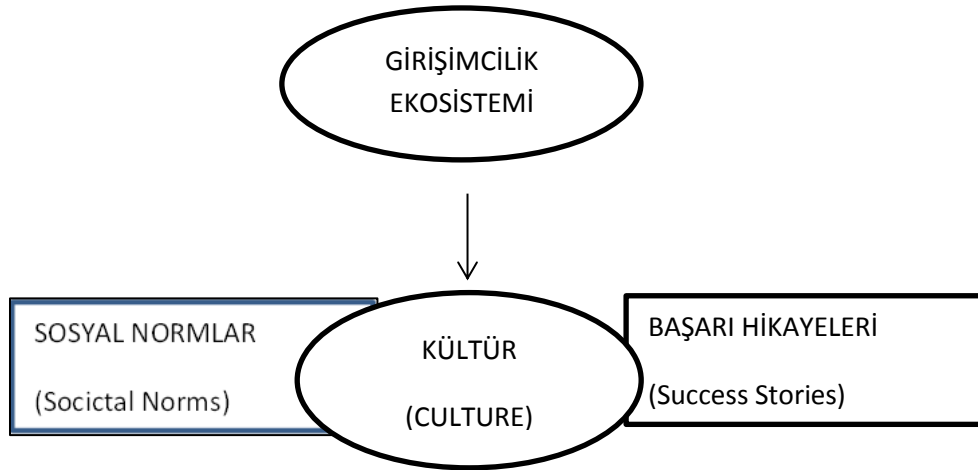
2.3.1. Kültür

Girişimcilik ruhunun gelişmesi için toplumdan topluma göre değişen bir kültür mevcuttur, toplum içerisindeki kültürel farklılıklar zaman içerisinde değişimler gösterebilir ki bu değişimler ve farklılıklar girişimcilik kültürünün değişmesine de etki etmektedir (Black ve Porter, 2000 Akt.; Çevik: 2006:38). Black ve Porter (2000)' e göre toplumlarda değişim gösteren üç tür girişimcilik modeli mevcuttur. Bunlardan biri Amerika modelidir. Amerikan modelinde ekonomik özgürlük ve sosyal özgürlük üstüne vurgu yapılırken, diğer model olan Avrupa modelinde sosyal özgürlük vurgulanır. Toplumsal farklılıklar sonucu oluşan son model olan Asya Modeli ekonomik özgürlüğün sosyal özgürlüğün önünde tutulması gerektiği yönündedir(Akt.; Çevik: 2006:39).

Toplum içerisinde yaşayan girişimci toplum tarafından desteklenmelidir. Bir girişimci için kültür bir şeyi geliştirme arzusu olarak ifade edilebilir. Kişinin girişimcilik kültürü bireylerarası ilişkilerinde bütünü oluşturur. Bu ilişki çerçevesinde işletmenin amaçları doğrultusunda faaliyet göstermelidir. Yine aynı şekilde girişimcilik kültürü başkalarına da istihdam sağlama, kendisi için yeni bir statü kazanma, yeni bir süreç kazanma durumudur. Bu kültüre sahip olan girişimci toplum faydasını da gözetmelidir. (Çelik, 1998)

Kültür Latince bir sözcüktür ve anlamı “ el değmemiş, insanlığın işlemesi ile yararlı hale gelmesi” anlamlarına gelir. Kültür ile ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Voltair, kültürü insan zekasının oluşumu onun geliştirilip, iyileştirilmesi şeklinde tanımlarken, Ivera, din, düşünce, edebiyat gibi toplumsal yaşamın belirtisi olarak tanımlar. Kültürün başka bir tanımını ise E.B. Taylor; “*kültür bir toplum üyesi olarak insanlığın kazandığı gelenekler, örf ve adetler, sanat gibi yetenekleri içinde barındırmasıdır.*” şeklindedir. (Demirel, 2003:63)

Kültür, kalıtsal olarak oluşan bir oluşum değildir, her birey kendi yaşamsal sürecinde öğrendiği davranışlar sonucunda öğrendiği tepkisel davranışların bütünüdür. Hofstede' e(1984) göre kültür aklın ortak olarak programlanması sonucu oluşan ve varlık sürecine devam ettiren bir olgu şeklinde vurgular. Aklın programlanması insan doğası, kültür ve kişilik aşamalarından oluşur. (Akt. b) Demirel, 2003:65)

Şekil 4. Kültür Bileşeni Unsurları

Girişimci yaptığı girişimcilik eylemlerinden sonra başarı ve tatminlik duygusu yaşar. Bu süreçte çeşitli risklere girer (Emre, 2007:90). Bu riskler sosyal ve psikolojik konumunu da kaybetmesine sebep olabilir. Girişimci, pazara kabul olup olmama, riskini, işin işe yarayıp yaramama riskini, değer kazanıp kazanmama riski şeklindedir. Tüm bu risk süreçleri girişimcilik kültürünü oluşturur. Kültürün gelişmesindeki önemli etkenlerden biri de girişimcinin gösterdiği cesaret duygusu, başarıya azmi, yenilikçiliği ve yaratıcılığa da etkilidir. Bu kültürün oluşmasında ailenin ağırlığı büyüktür. Sonrasındaki diğer önemli unsur ise kişinin aldığı eğitimidir.

Isenberg girişimcilik ekosistemi bileşenlerinden bazılarının doğrudan girişimcilik sürecine etki ettiğini (piyasalar, insanlar gibi) savunurken, bazı bileşenlerin ise girişimcilik faaliyetinin gelişmesini etki ettiğini savunur (Jonanovic, M., Milos, J., Jasna, P., 2018). Bileşenler içerisinde olan kültür faktörü, girişimcilik ruhunu arttırmayı destekleyen role sahiptir. Isenberg kültürün girişimcilik ekosistemi içerisinde önemli yere sahip olduğunu, ekosistemin önemli bir parçası olarak kültürü tanımlar. Isenberg (2011) risk kabul seviyesini, fırsatları kullanma, fırsatları tanımlama, yaratıcılığı belirleme veya toplumsal eğilim şeklinde nitelendirir. Yine bu kültür bileşeni hırsı ve deneyleri kapsar.

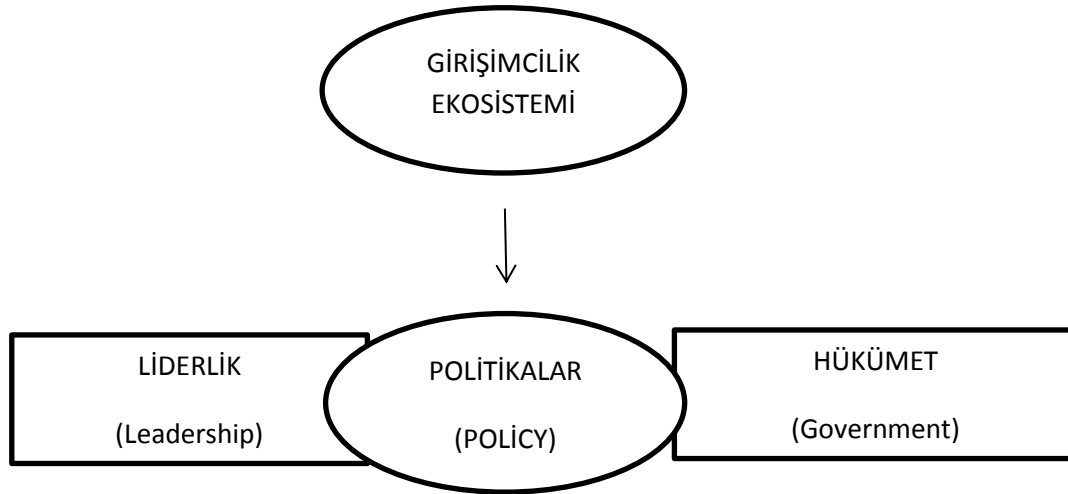
2.3.2. Politikalar

Girişimcilik yeni iş alanlarının oluşumuna, üretkenliğine, büyümeye ve yenilikçi yaklaşıma katkı sağlayarak ekonomiye yarar sağlayan bir oluşumdur. Bu sebeptendir ki hükümetlerin birçoğu girişimciliğin desteklenmesini öncelik verirler. Girişimcilik konusunu genel olarak

makro (göçmen politikası, rekabet politikası, vergi politikası) ve mikro (bilgilendirme, danışmanlık, mentörlük, eğitim) olmak üzere iki kategoride sınıflandırmak mümkündür. (Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018: 20). Girişimci faaliyetlerinin artması için kitlenin gereksinimlerinin belirlenmesi uygun araçlarla bu eksiklerin giderilmesi gerekmektedir.

Girişimci politikası altında, girişimci bilgi ve becerilerini keşfetmeli ve topluma girişimcilik ruhunu empoze etmek gerekir. Hükümetler bireylere yönelik eğitim ve öğretim programları imkanlarını sunmalı ve yine aynı şekilde girişimcilerin birbirlerinden bilgi ve deneyim aktarımı yapabilmeleri için bir ağ oluşturmalıdır. Girişimcilik faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak kişinin kendi beceresi olduğu kadar da yasal ve kurumsal düzenlemelerin basit ve daha az maliyetli olması ile de alakalı bir durumdur. Finansman yetersizliği nedeniyle faaliyetini sürdüremeyen küçük işletmelere doğrudan ya da dolaylı olarak destek sunulması, girişimci faaliyetlerin yaygınlaşmasına ve artmasına olanak sağlar.

Politika uygulaması her şeyden önce bütüncül olmalıdır. Küçük işletme politikaları ve girişimcilik politikaları arasındaki ayrımı tanımak oldukça önemlidir. Çünkü küçük işletme politikası işletmenin sayısını artırılmasını hedeflerken dağınık bir yaklaşım politikası uygular. (Mason, C. ve Brown, R. 2014:5)

Şekil 5. Politika Bileşeni

Isenberg (2011) önerdiği girişimcilik ekosistemi modelindeki bileşenlerin kendi kendine yetebilen bir sistem oluşturmasında yeterli olabileceğini savunur. Bileşen içerisindeki politika kavramı hükümet ve liderlik olmak üzere iki önemli unsuru içerir. Sağlıklı bir girişimcilik ekosistemi, kamu liderlerinin girişimcilik kavramını benimsemeleri gerektiği

doğrultusundadır. Kamu liderleri, hükümet yetkilileri, araştırma kurumları girişimcilere doğrudan teşvik edici kurumlar yaratmalıdır. Isenberg (2011) ekosistem içerisindeki politikayı özel ve karmaşık bir yol olarak nitelendirir. Yani ona göre politika bileşeni çok fazla değişken ile etkileşim içinde olması gerektiğini savunur. Uygulanacak yaklaşım ve izlenecek politikaların uygun maliyetli stratejiler üzerine kurulması ekonomik refahlığın teşviki için önemlidir. (Isenberg, 2011:7)

Storey (2008), Lundstrom ve Stevenson(2005)’dan esinlenerek KOBİ ve Girişimcilik Politikası alanlarını karşılaştırmıştır:

Tablo 7. KOBİ ve Girişimcilik Politikası Karşılaştırması

KOBİ Politikası	Girişimcilik Politikası
• Bürokrasi ve engellerin azaltılması	• Bürokrasi ve engellerin azaltılması
• Bilgi hizmetlerinin varlığı	• İş kurma konusunda bilgilendirme
• Pazarlama hizmetleri	• Girişimcilerin rol model oluşturmaları
• Eğitim ve danışmanlık hizmeti	• Girişimcilik eğitimi
• Teknoloji transferi	• Ağ oluşturma hizmetleri
• Sermaye ve finansmana erişim	• Mikro kredi erişimi

Kaynak: Lundstrom ve Stevenson (2005)

Isenberg (2011) sistem içindeki politika bileşeni yaklaşımı için yenilik ve küme politikalarını daha kolaylaştırıcı bulmaktadır. (Isenberg, 2011: 3)

Kümelenme politikası; sanayi, tarım, inovasyon, eğitim, bölgesel kalkınma, girişimcilik, istihdam gibi makro kalkınma sektörleri olarak bilinen alanlarda yer alır (Sayın-a, 2013:88).

Feld ve Isenberg Porter’in (1998) kümelenme üzerindeki çalışmaları açıkça belirtiyor ki kümelenme çalışmaları enerji verimliliği ile yakından ilgili olan bir kavramdır. Kümeler, aynı sektördeki veya tedarik zincirindeki birçok firmanın var olması ile kalifiyeli işçi sayısını arttırarak ve üniversitelerin bilgi ağındaki bilgi birikimleri ve yeteneklerini piyasaya açarak yeni girişimcilerin rekabetçiliğini arttırabilirler. Diğer firmaların varlığı girişimciler için

rekabet avantajı kaynağını oluşturur, bu sayede yeni girişimcilik faaliyeti göstererek piyasaya giren girişimciler müşteri bulmak ve piyasanın arzına dahil olmak için diğer firmaların bağlantılarını kullanabilirler (Glaeser, Kerr ve Ponzetto, 2010).

Yenilik, var olan şeylerin yaratıcılık ile desteklenmesiyle farklı bir şey oluşması veya oluşturulması anlamına gelir (Demir,2017:197)..Yeni bilginin, yeni ürünlere dönüştürülmesi yeniliğin bir diğer tanımıdır. Girişimcilik için gerekli olan yenilikçilik modern ekonomik kalkınmanın ana unsuru olarak görülmektedir. Bu bakış açısıyla kamu politikasının ana hedefini yenilikçi girişimcilik kavramı oluşturmalıdır. Girişimciliğin olumlu yönde desteklenmesi için güçlü bir zemin yaratılmalıdır. Tüm bunlar hazır hale getirildiğinde girişimcilik ekosistemi otomatik olarak belirlenecektir.

Isenberg(2011) önerdiği girişimcilik ekosistemi modelindeki bileşenlerin kendi kendine yeten bir sistem olduğunu savunur. Bileşen içinde bulunana politika,, hükümet ve liderlik olmak üzere iki önemli unsuru içerir. Sağlıklı bir girişimci ekosistemi, kamu liderlerinin girişimcilik kavramının ve girişimcilerin güçlü tarafları olarak hareket etmelerini sağlar. Kamu liderleri ayrıca girişimcileri ve girişimciliği toplum içinde desteklemektedir. Hükümet yetkilileri, araştırma kurumları, kamu-özel diyalog merkezleri gibi girişimcilere yardımcı kurumlar yaratmalıdır.

2.3.3. İnsan Sermayesi

Modern toplumun en bilindik olaylarından biri “ bilgi ekonomisidir.” Bilgi ekonomisi bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve dönüştürülmesiyle küreselleşmenin iktisadi ayağını oluşturur. (Kevük, 2006: 322).

Bilginin sürekli yenilenmesi ve gelişen eğitim sürecinde eğitime yapılan yatırımın aslında toplumdaki bireye yapıldığını kabul etmek gerekmektedir. Eğitime önem veren politikalar izlenmeli ve politikacıların eğitilmiş insan kültürünü oluşturmayı hedeflemeleri gerekmektedir. (Viargues, 1999:88)

İnsan sermayesi kavramı insanların yetiştirme, öğrenim gibi etkinlikler ile kendilerine yatırım yapmalarına ve yaşamları boyunca kazanımlarını arttırmaları gerçeğine dayanır. Kişiler kendi insan sermayesi birikimlerini kendi sağlar ve zamanla bu kazanımlarını artırma yoluna gitmelidirler. Kişi iş ve eğlence arasındaki zamanı ayırarak işi öğrenme sürecinde kendisine beceri katma isteği oluşturabilir. Bu istek bir yatırım kararı olduğu gibi bir seçim meselesidir.

Girişimcinin insan sermayesi ne kadar yüksek olursa diğeri girişimcilere oranla piyasayı yakalaması ve pazarı takip etmesi o kadar kolay olacaktır.(Tunç, 1998:85).

İnsan sermayesi farklı yazarlar tarafından tanımlanırken, literatürde de fazlaca çalışma bulunmaktadır. Keskin (2011) insan sermayesi tanımını, toplum içerisindeki bireylerin bilgilerini yeteneklerini, tecrübelerini üretim süreciyle ilgili olduğunu; davranış ve değerlerinin ulaştığı seviyenin sağlamlığını ifade eden bir kavram olduğunu söyler. (Keskin, 2011:126). Başka bir tanımda ise insan sermayesi, gereksinimleri karşılayabilecek çözümler üretme yeteneği, kişilerin fikirleri ve yenilik aşamaları olarak tanımlanmıştır. (Arıkboğa, 2003:85).

İnsan sermayesini oluşturan başlıca unsurlar olarak know-how, iş değerlendirmesi, girişimcilik gücü, iş sürecindeki rekabet, yenilik, değişebilirlik, eğitim, süreç öncesi ve sonrası kavramı kabiliyeti şeklinde sıralandırabiliriz.(Çetinkaya, 2005:5). Özyakışır (2011) okul içi ve hizmet içi eğitimini, öğrenme becerisini, gözlem yeteneğini ve sosyal etkileşimini insan sermayesinin kaynakları olarak tanımlamıştır. Toplum bireylerinin kaliteli bir eğitim alması toplum içinde yaşayanların sosyal avantajına olacak bir durumdur. Yine aynı şekilde yetersiz ve yerinde olmayan yatırımlar ise bireysel gelir dağılımını bozarken, düzeltilmesi uzun dönemde ek insan sermayesi yatırımlarına yol açacaktır (Özyakışır, 2011:54).

Literatürde insan sermayesi hakkındaki çalışmalar T.W. Schultz (1965) ve E. Denison (1961) tarafından 1960'lı yıllardan itibaren başlanmıştır. Drucker (1985) girişimcilerin belirli yetenekler ve özelliklerle doğmadığını; girişimsel faaliyetlerin çalışma hayatıyla çalışanlar arasındaki rekabet ile öğrenebileceğini geliştirilebileceğini ifade etmiştir. Camphell (1992) girişimcilik eylemlerinin riskli olduğunu, girişimcilik sürecini başlatan eylemlerin dış faktörlerden kaynaklandığını yaptığı çalışmasında vurgulanmıştır (Akt. Akın, 2010:2).

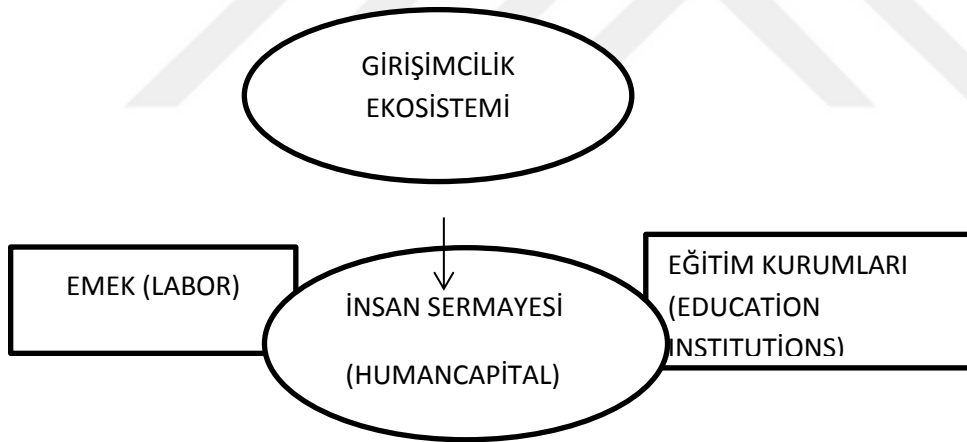
R.Borro (1984) insan sermayesinin ekonomik gelişmenin üzerinde etkiye sahip olduğunu belirtirken, eğitim süresine devam eden toplumdaki bireylerin fazla olması o ülkelerin hızlı bir şekilde büyüme göstereceğini ileri sürmüştür. Barro bu büyümenin kişi başına düşen GSMH'nin başlangıç düzeyini ve o ülkenin politikalarını esas alarak yapılması gerektiğini de vurgulamıştır (Berkman, 2008:14).

Shane (2000)'nın yaptığı çalışmasında bireylerin kazandıkları bilgi seviyelerinin diğer girişimcilik fırsatlarının algılamalarında kişilerin kendilerine avantaj sağladıkları yönünde bulgulara ulaşmıştır (Shane, 2000:451-452).

Kutaniş ve Hancı (2004) Türkiye’deki girişimcilik düşünce bilimi ve oluşumuna yönelik yaptığı çalışmada, kadın girişimcilerin aile üyelerinin işletmeci olmaları, kendilerinin de bu yönde eğilim göstermeleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ve gelecek süreçte iş geliştirmeyi tercih edecekleri hedefleri arasında olduğu yönünde tespitlerde bulunmuştur. Yine çalışmanın amacını Anadolu’daki girişimcilerin insan sermayesi unsurlarının baskınlık gösterdiği ve belirleyici olduğu bulunmuştur (Kutaniş ve Hancı, 2004:10).

Marvel ve Lumpkin (2007) yaptığı çalışmada ise insan sermayesi ile girişimcilik arasındaki ilişki incelendiğinde, İnsan sermayesi bileşeni için girişimcilik sürecinde daha çok önem verilmesi gerekenlerin bilgi düzeyi ve deneyim olduğu görülmüştür (Marvel ve Lumpkin, 2007:809).

Saygın (2012) çalışmada girişimcilik ve insan sermayesi ile bilişim ve İnovasyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında girişimcilerin beşeri sermaye özelliklerinden girişimcilerin faaliyet gösterdikleri pazar bilgisi, müşteri bilgisi, teknoloji bilgisi ve ürün bilgilerinde artış görülmüştür (Saygın, 2012:131).

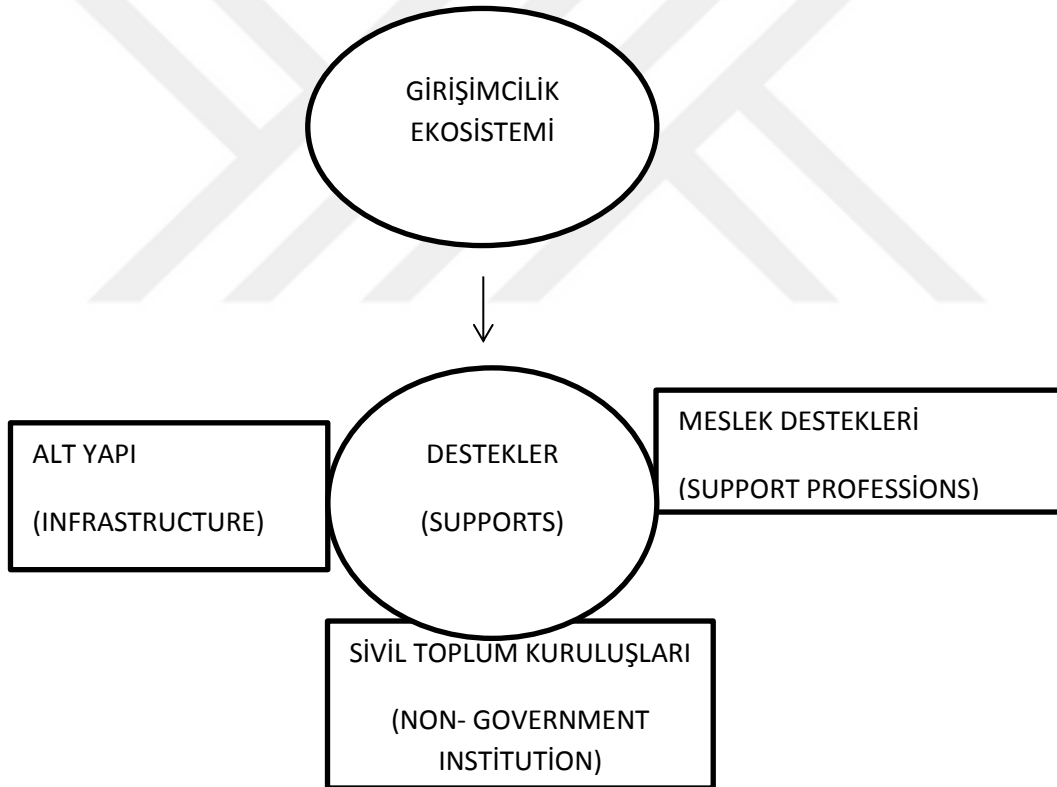
Şekil 6. İnsan Sermayesi Unsurları

Isenberg (2011) modelinde belirlenen insan sermayesi bileşeni adı altında emek ve eğitim kurumları yer almaktadır. Eğitim kurumlarının başarılı olması ekosistem için deki insan sermayesinin geliştirilmesinden sorumlu olan oluşumdur. Girişimcilik ekosistemini gerçekleştirmede insan sermayesi kavramı teşvik edici olan bileşendir. Isenberg modelinde belirlenen insan sermayesi amacına ulaşmak için, sistem kontrolü, organizasyonel gelişim, mesleki kurul üyeliği, yapısal tasarım ve profesyonel dayanışma komitesi konularında vasıflı ve yeterli bilgi birikimine sahip insan kaynağına ihtiyaç duyar (Isenberg, 2011:2120).

2.3.4. Destekler

Kadınların iş gücüne katılmalarının erkeklere oranla istenilen düzeyde olmadıkları görülürken kadınların üretim sürecine dahil edilmesi, katılımların arttırılmasını sağlamak adına kadın girişimcileri destekleyici programlar, düzenlemeler veya politikalar sağlanmalıdır (Kasnak, 2015:14). Bu süreçte kadın girişimcilerin eksiklikleri giderilmeli ve ihtiyaçları doğrultusunda onlara destek sağlanmalıdır.

Girişimcilere yönelik mali destekler doğrudan devlet yatırımları şeklinde olabileceği gibi, dolaylı destekler ile de sağlanabilir. İş fikirlerini uygulamak veya uygulamaya geçirmek ve yeni girişimsel oluşumlarının devamlılığını sağlamayı amaçlayan desteklerler geçici bir tedbir olarak görülmektedir. Bu geçici tedbirler rekabet gücü olmayan ya da olamayacak olan girişimler için kullanılmamaktadır (Dış Ticaret Müsteşarlığı Ank., 2002)

Şekil 7. Destek Bileşeni Unsurları

Isenberg (2011) girişimcilik ekosistemi içerisinde yer alan destekleri; altyapı, sivil toplum kuruluşları ve meslek destekleri şeklinde tanımlar. Kar amacı gütmeyen kuruluşların, ürün tanıtımı, ağ oluşturma gibi girişimcilik destekleriyle girişimcilerin hedeflerine ulaşmasında desteğin başarılı bir ekosistem için gerekli ve önemli olduğunu vurgulamaktadır. Hükümet dışı resmi ve gayri resmi gruplar, farklı ülkelerdeki girişimcileri birbirine bağlar. Farklı

bölgelerdeki girişimcilerin işlerini engelsiz yapabilmesi için gerekli iletişim ve telekomünikasyon için sağlam bir altyapı gerekmektedir. Destekleyici gruplar içerisinde kadınlara yönelik her türlü mesleki eğitimler ve cinsiyete dayalı roller bu nitelikler arasında yer alır. Bireyin kendi mesleğiyle ilgili donanım araç- gereçlere ulaşım sağlamak girişimcilik sürecinin başındaki acemilik döneminde oldukça zorlu bir süreçtir (Güney, 2004). Day(1998) teknik araçların birbirlerini destekleyecek şekilde tamamlanması ve etkin kullanılması bir planlama sürecidir.(Akt. Kasnak, 2015: 34). Isenberg'in destek bileşeni, beklenmedik durumlarda girişimciler ile birlikte çalışmak isteyen, muhasebeciler, avukatlar gibi girişim odaklı profesyonel destek ekibinin de gerekli olduğu yönündedir. Bu destek ekibini ise meslek destekleri oluşturmaktadır (Isenberg, 2011).

2.3.4.1. KOSGEB Girişimcilik Destek Programları

Girişimcilik destek programları ekonomik kalkınma ve istihdam için çözüm üretmede girişimciliğin desteklenmesi, yaygınlaştırılması, devamlılığını sağlamak ve başarılı işletmelerin kurulmasını amaçlar (KOSGEB, 2018: 15). Bu destek grupları girişimcilik kültürünü vurgulamak ve yaygınlaştırmak bir diğer amacı arasında yer alır. Bu program ile;

- Yeni Girişimci Desteği,
- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi,
- İş geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği ve
- İş Planı Ödülü alt bileşenlerinden oluşur.

Girişimcilik destek programları 2018 yılı KOSGEB faaliyet raporundan yararlanılarak şu şekilde özetlenebilir.

Tablo 8. Girişimcilik Desteği Programları

<u>Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi</u> • Girişimcilerin iş kurma ve yürütme sürecinde kişilerin bilgi ve yeteneklere sahip olmasını amaçlar. • Girişimcilik kültürünü ülkede yaygınlaşmasını ve başarılı işletmelerin kurulması hedefini benimser. • En az 32 saat süren bu eğitim, ücretsiz ve genel katılıma açıktır.	<u>Yeni Girişimci Desteği</u> • Uygulamalı Girişimcilik Eğitimini tamamlayan teşebbüslerin kurdukları işletmeler ve İŞGEM’de bulunan işletmelerin başvurabildikleri bir destek programıdır.
<u>İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği</u> • Bünyesindeki işletmelere; finans kaynaklarına erişim olanağı, ofis ekipmanı- hizmeti, iş geliştirme koçluğu sunarak işletmelerin ilk yıllarını başarılı bir şekilde geçmelerini ve büyümelerini sağlamak için iş geliştirme merkezlerine kuruluş ve işletme desteği sağlayan programdır. • Bu desteğe; yükseköğretim kurumları, özel idareler, belediyeler, inkübatörler ve meslek kuruluşları başvurabilir. • İŞGEM işletme desteği; kuruluş dönemi faaliyetlerini tamamlayan kuruluşlara verilen destektir. • İŞGEM kuruluş desteği ise, yeni kurulan işletmeler için sağlanan destektir.	<u>İş Planı Ödülü</u> • İşbirliği ile yükseköğrenim kurumu tarafından “Girişimcilik” dersi alan örgün eğitim öğrencileri veya KOSGEB tarafından uygun bulunan ödüllü veya ödüksüz yarışmalar ile gerçekleştirilen bir programdır.

Kaynak:

KOSGEB,

2018

Faaliyet

Raporu

<u>İşbirliği- Güçbirliği Destek Programı</u> •KOBİ’lerin bir araya gelerek; ortak pazarlama, tedarik, tasarım, hizmet sunumu gibi orta- yüksek teknoloji alanları için ortak imalatın desteklenmesini amaçlar. •Proje başvurusu için en az 5 işletmenin bir araya gelmesi şartı vardır.	<u>AR-GE/ İnovasyon Destek Programı</u> •İnovasyon ve AR-GE konularında projesi ol an girişimciler veya işletmeler desteklenir.	<u>Genel Destek Programı</u> •Kobi’lerin kurumsal etkinliklerini ve yönetim becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bu program; danışmanlık, yurt dışı gezisi, fuarlara katılım, eğitim, gönüllü uzmanlık, tanıtım lojistik gibi konularda destek sağlar. •Bu destek programı 2018 Eylül ayında kaldırılmıştır.
<u>İşbirliği Destek Programı</u> •Küçük ve orta ölçekli işletmelerin birbirleriyle veya büyük işletmelerin çalışma kültürlerinin ortak fırsatlar ile rekabet etmelerine katkı sağlaması amaçlanır.	<u>Endüstriyel Uygulama Destek Programı</u> •Yeni bir ürünün üretilmesinden, kalite kontrolünden veya niteliğini arttırmaya yönelik tüm yöntemlerin uygulandığı ürünün pazara uygun hale gelmesi amacıyla hazırlanan projelere destek olan bir programdır.	<u>İşletme Geliştirme Destek Programı</u> •Küçük ve orta ölçekli işletmelerin Borsa İstanbul A.Ş. Gelişen İşletmeler Pazarı’nda finansman erişim imkanlarını arttırmaya yönelik destek sağlama amaçlanır. •Program kapsamında; aracı kuruluşlara aracılık komisyonu, hukukçu raporu, piyasa danışmanı hizmet bedeli, SPK kurul kaydı alma ücreti ve merkezi kuruluş masrafı 500.000TL’ye kadar destek sağlanmaktadır.
<u>Teknolojik Ürün Tanıtım ve Pazarlama (Teknopazar) Destek Programı</u> • AR-GE ve İnovasyon projelerinin ticarileşmesine yönelik destek mekanizmalarının ihtiyacını sağlar ve teknoloji tabanlı KOBİ’lerin rekabet gücünü arttırmayı amaçlar.	<u>KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı</u> • Ülke ekonomisine katma değer oluşturmak, yeni ürünleri ticarileştirmek, teknolojik ürün yatırımlarını desteklemek programın amacını oluşturur.	<u>Stratejik Ürün Destek Programı</u> • İthalatı yüksek olan stratejik ürünlerin yerlileştirilmesi ve cari açığın giderilmesi için bulunan yatırımları destekleyen bir programdır.

Destekler, aileden, eşten, arkadaş çevresinden, iş ortaklarından, profesyonel kişilerden, meslek kuruluşlarından, diğer girişimci meslektaşların ağlarından sağlanabileceği gibi; mentörlük/ danışmanlık hizmetlerinden veya inkübatörler/hızlandırıcılardan da sağlanabilir yine girişimci desteklerinin bir başka kaynağı, firmaların hayatta kalmaların veya çeşitliliğini arttırmalarını büyüme şansını yükselten sosyal ağların gelişmesinden de bulabilir (Collison and Gregson, 2003).

2.3.4.2 Mentörlük

Tarih boyunca birçok farklı isimlerde ve ortamlarda karşımıza çıkan mentörlük kavramı ile ilgili ilk yazılı kayıtlar Yunan mitolojisine dayanırken, mentor terimi Fransa’da 14. Louis’in torunu eğitimcilik yapan Fenelon’un “Telamak’ın Maceraları” romanında kullanılmasıyla yaygınlık kazanmıştır. (Mueller, 2004).

Mentörlük sürecinde mentör ve menti arasında iki yönlü bir bilgi paylaşımı mevcuttur, bu bilgi paylaşımında fikirler ortaya atılarak yeni bilgiler inşa edilir (Heirdsfield, Walker, walsh ve Wilss, 2008).

Mentörün özelliklerini şu şekilde sıralandırabiliriz (Kahraman, 2012: 10-11):

- Mentör deneyimlerini mentinine aktarır, onu dinleyerek cesaretlendirmelidir.
- Mentörlük sürecinin sonunda kişinin mesleki gelişimi hedeflenir.
- Mentör yol göstericidir ve mentini ile samimi bir ilişki söz konusudur.
- Mentörün empati yeteneğine sahip, destek sağlama konusunda yetenekli olması gerekir. Yine aynı şekilde mentör sürekli öğrenmeye açık, iletişim becerileri kuvvetli olmalıdır.

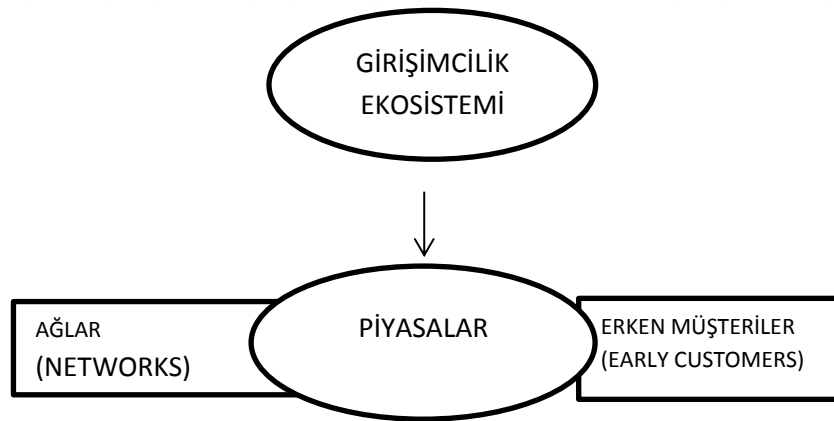
2.3.4.3. İnkübatör(Kuluçka Merkezleri- İlk Gelişim Merkezi)

Teknoloji kökenli, yeni kurulan ve küçük ölçekli olan ancak yüksek katma değer yaratma ve çabuk büyüme potansiyeline sahip olan firmalara öncelik veren Teknopark içerisinde kurulan ilk binaya “inkübatör” denir (Güney, 2015: 343). İlk aşama merkezleri yani kuluçka merkezleri teknoparkların bünyesinde bulunan kuruluşlardır. Bu merkezlerin amaçları teknolojiye dayalı firmaların kuruluşlarını hızlandırmak, yeni girişimsel faaliyetleri destekleyerek onların büyüme ve gelişme süreçlerine katkı sağlamayı amaçlar. Aynı şekilde kaynakların etkin kullanımını sağlamak ve ekonominin gelişmesine katkı sağlamak diğer hedefleri arasındadır.

2.3.5. Piyasalar

Girişimciler, küçük işletme sahibi yöneticileri yenilenmek- büyümek, hayatta kalmak ve kendilerine piyasa da yer edinmek gibi zorluklarla karşılaşırlar (Jones ve Rowley, 2011:33). Sorunları ve çözümleri tanımlayarak piyasada yer bulmak; piyasayı keşfetmek önemlidir. Heterojen bir durum olan bu sorun bazı girişimcilerin piyasa içerisinde yer bulmasına olanak sağlarken bazı girişimciler için piyasa arasında sıkışıp kalma sorununu yaratır (Spigel, 2015:40).

Güçlü yerel piyasalar, girişimcilik ekosisteminde gelişim için katalizör görevi görürken, özel ihtiyaçları olan yerli müşteriler yeni başlayanlar için fırsat yaratmak ve girişimcilik alanlarını canlandırma işlevini yaparlar (Spigel,2015:43). Piyasa içerisinde kalmak veya firmanın güvenilirliğini artırma da büyük işletmeler aktif rol oynarlar. Şirketlerin karşılıklı olarak ihtiyaç duydukları yeni pazarların yaratılması teşvik edilerek kendi ekosistemlerini desteklemek ve tamamlayıcı hizmet/ürün sunmalarını sağlarlar (Clarysse vd, 2014:1164). Mason ve Brown(2014) girişimci bir ekosistem yapısı için yerel olarak büyüyen firmaların halka açılması gerektiğini, iyi işleyen bir finansal piyasa veya sermayenin kullanılması gerektiğini vurgular (Mason ve Brown, 2014:5).

Şekil 8. Piyasalar Bileşeni Unsurları

Isenberg (2010) modelinin bileşeni olan piyasaları; girişimcilere yeni bir bakış açısı sağlamak için gereken nakit akışını potansiyel müşterilere ulaştırmak amacıyla gerekli olan bileşen olarak tanımlar. Isenberg (2010) başlangıç desteği ile girişimcilere odaklanırken, büyümeye yönelik işletmelerin büyük potansiyel piyasaları hedef alması gerektiğini vurgular (Isenberg, 2010:).

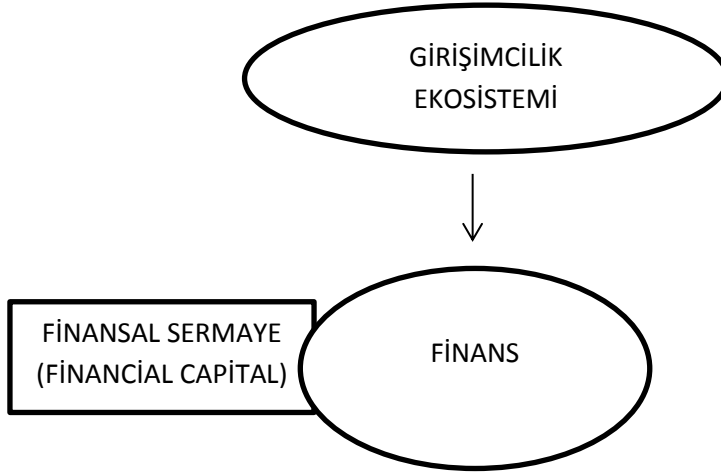
2.3.6. Finans

Finans sözcük anlamına göre büyük şirketler veya hükümetler tarafından büyük miktarda para yönetimi olarak ifade edilirken, bir fiil olarak kullanıldığında ise bir kuruluş veya kişi için fon kaynağı, sermaye temini sağlamak anlamında kullanılır (Er, vd., 2015:33). Finansman bir işletmenin yatırımlarını ve devam eden süreçlerini finanse etmek için ihtiyacı olan para ve sermayenin karşılanmasıdır.

Sermaye temininde ilk akla gelen kredi almaktır. Türkiye’de kadınların krediye ulaşılabilirlikleri kısıtlılık gösterdiğinden; banka yönetmeliğinde kadınlar için ayrımcılık ve engelleyici durumlar yoktur. Hatta bu konularda kadınları destekleyici düzenlemeler de yapılmaktadır. Ancak ayrılan fonlar ve kadınları kredi kullanım olanakları hakkında bilgilendirme yeterli düzeyde değildir.

Kadınların işgücüne katılımlarındaki en büyük engellerden biri finansman desteklerin yetersizliği ve onlara ulaşılabilirliğin güçlüğüdür; kadınların, iş sürecine girebilmek için finansal araçların ve sermaye teminini kullanmaları öğrenmeleri gerekmektedir (Tekin, 2005:126). Ekosistem içerisindeki tüm bileşenlerin birbirleriyle bağlantılı olduğunu görmek mümkün çünkü kadınların finansman konusunda alacakları eğitim onların insan sermayesi bileşenine katkı sağlarken; finansman konusunda devletin izlediği politikalar ve destekler mevcuttur. Türkiye’de kadınlara bu finansman konusundaki destek eğitimlerini; bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları ile bankaların finansman imkanları ile sağlanır.

Kadın girişimcilerin finans sağlamada sorunlar yaşamasındaki bir diğer önemli etken ise ağlardır, sınırlı iletişim ağlarına sahip olmak, finansal güvencelerini destekleyecek belgelere ulaşamaması büyük bir engeldir (Güney, 2006:25-43). Çoğu kadın girişimci finansal desteği eşlerinden, akrabalarından, kendi birikimlerinden veya çevrelerinden borçlanarak karşılamaktadır. National Federation of Women Business Owners tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, 1992 yılında kadın girişimcilerin yarısından fazlasının kısa vadeli kredi gereksinimi durumunda kredi kartlarını kullandıkları ortaya konulmuştur. Bunun sebebi olarak da kadınların girişimcilik süreçlerinde finans kaynağı bulmak için gerekli kefilleri bulmak da zorluk yaşamalarıdır. (Şekerler, 2006:45).

Şekil 9. Finans Bileşeni Unsurları

Isenberg (2010) girişimcilik ekosistemi modelinde belirlenen bir diğer bileşen ve son bileşen finanstır. Girişimciler için sermaye temini, fon ve finansman kaynağı önemli bir konudur. Finansal sermaye temini, özel sermaye fonları, mikro krediler, risk sermaye fonları, melek yatırımcılar ve kamu sermaye piyasaları ile sağlanabileceğini vurgular (Isenberg, 2010:).

Finansman sermaye her ne kadar önemli bir unsur olsa da bir girişimi başlatmak ve sonrasında büyütme için çoğu zaman yeterli olmaz birçok girişimcinin dış finansman kullanmadan girişimsel sürecini belli bir noktaya kadar getirebilir (Karabayır, vd., 2012:69). Girişimcilik ekosisteminin kalitesini belirlemek için finansman kaynaklarının çeşitliliği, koşulları ve ulaşılabilirliği önemli bir konudur. Yeni kurulan girişimcilerin, finansman gereksinimleri biçimsel ve biçimsel olmayan şekilde ikiye ayrılır (Karabayır, 2012:70). Biçimsel kaynaklar; bankalar, girişim sermayesi fonları, kredi kuruluşları, devlet; biçimsel olmayan kaynaklar ise aileler ve arkadaşlar, kişisel tasarruflar ve melek yatırımcılardan oluşur. Finansman kaynağı olarak ele alınan bazı kaynak fonlarını aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür:

2.3.6.1. Girişim Sermayesi ve Kitlese Fonlama

Girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesinde önem verilen alternatifler arasında girişimcilik sermayesi bulunur ve bu alternatif seçeneğinin sağlıklı işlemesi için hem yeni fikirlerle yola çıkan vasıflı girişimcilere hem de fikirleri desteklemeye gönüllü olan girişim sermayesi fonlarının bulunabilmesine bağlıdır. Bir ülke de girişim sermayesi yatırımlarını çeken en önemli faktörler arasında; sermaye piyasasının derinliği, vergilendirme, insan-sosyal çevre, ekonomik faaliyetler, girişimcilik kültürü ve yatırımcıların korunması gibi etkenler sayılabilir (Aracıoğlu, vd., 2016: 50-70).

Finansman ihtiyacı olan projelerin internet platformlarında kitlelere yayılması kitlesel fonlama olarak adlandırılır. Proje detaylandırılarak projeye karşı ilgi gösterenlerin çeşitli yöntemlerle projeye fon sağlamasıdır (Aracıoğlu, vd., 2016: 57).

2.3.6.2. Melek Yatırımcılar ve Risk Sermayesi

Melek kavramını Broadway'daki borsa tüccarlarının, Broadway'de yüksek riskli yatırım yapan zenginleri tanımlamak için kullanılan bir terim olarak ortaya çıkmıştır (Alptekin, 2013:3). Yatırımcıya melek yatırımcı ismini ise New Hapshine Üniversitesi Prof. Willam E. Wetzel 1981'de telaffuz etmiştir. Bu kavram yüksek risk ve büyüme olanağına sahip fakat finansman desteğine ihtiyaç duyan girişimcilere sermaye desteği sağlayan yatırımcı tipi olarak tanımlamak mümkündür.

Melek yatırımcılarının günümüzde sayısının artmasıyla, melek yatırımcılar girişimcilere kolay ulaşmak ve koordineli çalışmak için melek yatırımcı ağları kurmuşlardır (Buyruk Akbaba, 2017: 332). Birçoğu internet üzerinden faaliyet gösterirken; girişimcilerin bir araya gelmeleri ve deneyimlerini paylaşmak platformun esas amaçlarındandır. Melek finans yatırımları, girişimciliğin gelişmesinde, istihdama ve ülke ekonomisinin gelişmesinde katkı sağlayan bir platformdur (Şener, 2019:62-65).

Finansman ihtiyacı olan girişimciler, melek yatırım sağlayan kişi veya kurumlara başvuru yapabilirler. Melek yatırımcılar yatırımlarını beş ila on senelik süre için yaparken; yapmış oldukları yatırımlardan firmaların halka arzı veya satış sonrasında hisselerini satarak yatırımlarından çekilirler (Tunç, 2018:44).

Risk sermayesi ise, genel olarak yatırımcının dinamik ve dikkate değer ekonomik değerler üretmeyi amaçlarken finansal destek bulamayışıdır (Er, vd., 2015:36). Finansmana ihtiyacı duyan girişimci hızlı büyüyen ve büyüme potansiyeline sahip olan firmaların gerçekleştirmesi için sağlanan alternatif bir finansman yöntemidir. Risk sermayesi bir öz kaynak ve öz kaynak benzeri yapılan yatırımlardır. Ekosistemlerdeki risk sermayesi finansmanında daha az vade sahibi olan hükümetler, finansman açığını kapatmak, iş olanaklarını arttırmak ve yeni başlayanların üretimlerini genişletmek için sermaye sağlamaktadır. (Isenberg, 2010:2011).

2.4. Türkiye'de Girişimcilik Ekosistemi

Girişimcilik konusundaki ilk adımlar Türkiye'de kalkınma planlarında yer verilmiştir (Kalkınma Ajansı, 2014:23). Girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesinin ilk adımları 2014-

2018 yılları arasında gerçekleşen Onuncu Kalkınma Plan'ında yer verilmiştir. Bu planda girişimcilik konusuna ayrı bir başlık verilmiş ve bu girişimcilik konusu devletin politikası olmuştur. Bu da girişimcilik ekosistemin hassas ve önemli bir mevzu olduğunu gözler önüne sermektedir (Çağlar ve Acar, 2013).

Devlet politikası olarak girişimcilik ilk önce Sekizinci Kalkınma Planı'nda değinilmiştir. Bu kalkınma planında, ekosistemin geliştirilme sürecinde nasıl bir yol izleneceğine dair stratejilere değinilmemiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) ise istihdamının nasıl arttırılacağına dair politikalar geliştirilmiştir (Kalkınma Ajansı, 2014:24). Dezavantaj gruplardan olan çocukların, engellilerin, kadınların işgücüne katılması, istihdam kalitesini arttırmak için kurum ve kuruluşların, STK'ların işbirliği ile girişimcilik eğitimleri verilmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planında değinilen bir diğer konu ise girişimcilerin destek duyduğunu finansman konusunda sermaye temininin kolaylaştırılıp, iyileştirilmesidir (Kalkınma Ajansı, 2014:25).

Onuncu Kalkınma planında yer alan “Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme” alt başlığında on ikinci madde olarak “Girişimcilik ve KOBİ'ler” başlığı altında bunu görmek mümkündür (Tepav, 2013:4)

Onuncu kalkınma Plan'ında girişimcilik ekosistemi için planlanan politikalar şu şekildedir (Eylem, G.S.V., 2015-2018; 28) :

1. Eğitimin her aşamasında girişimcilik kültürü oluşturmak adına, örgün eğitim programları verilerek, girişimciliğin niteliğini arttırmak. Girişimcilerin rol modellerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalar geliştirilecektir.
2. Kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar girişimcilik ekosistemine destek ve hizmet vermek için işbirliği içinde olacaklar. Bu kuruluşlar girişimcilik ekosistemine destek vermek için yeniden yapılandırılacaktır.
3. İş geliştirme merkezleri, hızlandırıcılar, kuluçka merkezleri etkin bir hizmet vermek için özel sektörlerle, kamu ve STK'lar ile birlikte hareket edecekler.
4. Sosyal girişimcilik, kadın, genç girişimciliğine öncelik verilecek. KOBİ ve girişimcilik destekleri için istihdam artış, verimlilik, büyüme ve yenilik içinde yardımcı olacak. Tüm bu süreç zarfında izleme ve değerlendirme yapılarak ekonomiye katkısı ölçülecektir.

5. KOBİ'lere ve yeni girişim faaliyetlerine erişim kolaylaşacak, girişim sermayesi, kredi garanti fonları, mikro kredi uygulamaları, girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, sermaye piyasası imkanları genişletilecektir.
6. KOBİ'lerin Ar-Ge, ihracat kapasiteleri, yenilikleri genişletilerek ulusallaştırma seviyeleri arttırılacaktır.

2007 yılında 37 ülkenin bir araya gelerek, dünyada girişimciliği desteklemek amacıyla Global Girişimcilik haftasına Türkiye Endeavor Derneği aracılığıyla 2008 yılında katılmıştır (Kalkınma Ajansı, Ankara, 2014:25). Katıldığı yıldan itibaren Türkiye'nin birçok ilinde girişimcilik konusunda, çalıştay, iş planlaması, eğitimler ve konferansların içerdiği kuvvetli bir ağ içerisinde bulunmuştur. 2011 yılında ise, Türkiye partnerlik ağı, marka kullanımı gibi konularda başarılar göstererek 81 ilin katılması ve 239 etkinlik gerçekleştirmesiyle Global Girişimcilik Haftası oluşumuna katılan 120 ülke arasında" yılın ülkesi " seçilmiştir. Dünya çapında her yıl düzenlenen Küresel Girişimcilik Zirvesi'nin ikincisi Türkiye'de gerçekleşmesi, aslında Türkiye'nin girişimciliğe verdiği önemi gözler önüne sermektedir. Amerika'nın başlattığı 2011 yılındaki Küresel Girişimcilik Programı'nın Türkiye kolu, ABD Dışişleri Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği arasında imzalanıp, protokolün Ankara'da başlamasına vesile olmuştur. Bu sayede küresel anlamda girişimcilik ekosistemine geçilecek hareket planları başlamıştır (Kalkınma Ajansı, 2014:25).

Girişimcilik ekosisteminin gelişimi yerel kalkınmanın ve yerel kalkınma politikalarının geliştirilmesine katkı sağlarlar.

2.4.1. Türkiye'de Kadın Girişimciliği

1993'te Türkiye'de gündeme gelen kadın istihdamını arttırma durumu, 1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Kalkınma Planında kamusal bir sorumluluk haline gelerek; ilerleyen zamanlarda, kalkınma planları kapsamında kadın girişimciliğine yer verilmiştir (Çelik ve Özdevecioğlu, 2001: 487). Toplumsal statüyü yükseltme, sosyal güvenlik alanında iyileşme, cinsiyet eşitsizliklerini giderme, kalkınma oranının arttırmak için eğitim, sağlık alanlarında düzenlemeler getirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye'de kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve kadın istihdamını arttırmak 1999 yılı "Helsinki Avrupa Birliği Zirve Toplantısı'nda" Türkiye'nin aday ülke olmasının ardından başlamıştır (Toksöz, 2007:74).

Ülkemizde 1990'lı yıllardan bu zamana kadar yapılan kadın çalışmalara bakıldığında, yaş dilimin 30 ila 39 arasında bulunduğu, çoğunluğunun eğitim düzeyinin lise eğitimi ile sınırlı

kaldığını, yarısından fazlasının ticaret sektörü ile ilgilendiğini görülmüştür (Ersari, 2015:55). Ülkemizdeki kadın girişimcilerin karakteristik özellikleri, kendine güvenen, sabırlı, cesaretli olmalarıdır

Ülkemizde kadın girişimciliği ile ilgili çalışmalar, gelişmiş ülkelerdeki kadın girişimcilerin sayısı, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü gibi uluslararası kuruluşların kadın girişimciliğini yaygınlaştırmak ve geliştirmek için politikalar izlemesi etkili olmuştur (Uğuz, Topbaş, 2016: 65).

2.4.2. Kadın Girişimciliği ile İlgili Faaliyet Gösteren Kurum veya Kuruluşlar

Özellikleri farklı olan, potansiyel yeteneklerinin ortaya çıkarılması için kadın girişimciler desteklenmeli, yönlendirilmeli, teşvik edilmeli ve kadın girişimciliğinde, kişiye yüklenen sosyo-ekonomik roller açısından desteklenmesini üç farklı yaklaşım ile incelemek mümkündür (Soyak, 2006; 169). Kadın girişimciliğinin ekonomik gelişme için bir kaynak olduğunu öne süren büyüme yaklaşımıdır. İşsizlikle mücadele eden, kadın girişimciliği destekleyen diğer bir yaklaşım ise iş yaratma yaklaşımıdır. Yoksulluğu azaltma yaklaşımında ise, ailelerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için, yoksulluğu azaltmak adına kendi işlerinin sahibi olmalarına öncelik verirler.

Türkiye’de de potansiyel ve mevcut girişimci kadınları desteklemek ve onlara yön vermek amacıyla kurulmuş kamu ve sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.

2.4.2.1. Kamu Kurumları

Kadınların iş hayatına girişleriyle birlikte Hükümette kadınlar için politikalar geliştirmektedir. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSSGM) kadın girişimciler konusunda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarındandır. İl Özel İdarelerinin yoksullara mikro seviyede kredi vermeleri bu politikalar içerisinde yer almaktadır.

- *Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) :*

Resmi Gazete’de 20 Nisan 1990 günlü yayımlanan 422 sayılı KHK ile "Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı" (KSSGM) adıyla ve Başbakan’a bağlı olarak kurulmuştur (KSSGM,

2000: 174). 1990 yılında kurulan, kadınların üretim sektörlerindeki faaliyetlerini arttırmak, eğitim düzeyinin yükseltilmesi konularında çalışan KSSGM; kadınların sosyal haklarını güvence altına almayı amaçlar. KSSGM kadınlara ekonomik, kültürel, politika konularında eşlik ederken, onların sağlık, yasal haklarını korumak amacındadır. Kadın politikaların faaliyetinde KSSGM kapsamında bazı kurum ve kuruluşlar vardır. Bunlar; Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Kültür, Sanat, Tarı, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları, Milli eğitim başta olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlar, kadın politikaların uygulanmasında birlikte işbirliği içerisinde dirler. Politika oluşturarak, yerel ve ulusalar arası programlarda KSSGM uygulama rolü amacındadır. KSSGM finansman içerikli projelerin organize edilmesinden de sorumludur

KSSGM kapsamında kadınlar için yürütülen bazı projeler şu şekildedir: (KSSGM, 2000)

Filli Kadın Ustalar Projesi: İŞKUR ve Betek Boya ve Kimya San. A.Ş işbirliğinde “Filli Kadın Ustalar Projesi (2016-2017)” hayata geçirilerek kadınların farklı sektörlerde mesleki bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmıştır. (www.filliboya.com, 2019).

Türkiye’nin Mühendis Kızları Projesi : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Limak Holding işbirliğinde “Türkiye’nin Mühendis Kızları Projesi (2016-2020)” hayata geçirilmiştir (www.turkiyeninmuhendiskizlari.com, 2019) . Bu proje kapsamında hedef kitlenin lise ve üniversite eğitimi devam eden ve mühendis olmak isteyen kız öğrencilerine her alanda destek sağlayarak onları meslekte ehliileştirmek amacı vardır.

T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) iş dünyasındaki kadınlara yönelik önemli verilerin elde edilmesini kolaylaştırmaktadır (Kutaniş, 2006: 68).

- *Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB):* Türkiye’deki en gelişmiş girişimcilik desteyi veren Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) 1993 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nda ile ilgili alt birim olarak kurulmuştur (Şahin, 2006: 78). KOSGEB’in vizyonu; rekabet güçlerini yükseltmek, küçük ve orta sanayi işletmelerinin teknolojik yeniliklerine ayak uydurma, ekonomiye olan katkı ve etkilerini arttırmaktır. Sanayi sektöründe hizmet veren KOBİ’lere destek verirler. Yine verdiği desteklere örnek olarak; “İş Geliştirme Merkezi Desteği”, “Yeni Girişimci Desteği”, İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi (İyig) Katılım Desteği”, “Yabancı Danışman Desteği Programı” gösterilebilir (www.kosgeb.gov.tr/destekler, 2019).

2.4.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Kadınların sosyal yaşama kayması, istihdamdan yararlanması için sivil toplum örgütleri önemli katkılar sağlayarak kadın girişimcilerin sorunlarını çözümlmek öncelikle devletin görevidir; ancak sivil toplum örgütleri yürüttükleri projelerle sorunları kolaylaştırıcı işlev üstlenebilirler (Minibaş, 2006: 195-197).

-Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER): Geleceğin iş dünyasını yapılandırmada etkin kadın girişimciler yaratmak amacı ile Eylül 2002’de kurulmuştur (Müftüoğlu ve Durukan, 2004: 44). Ekonomik değer yaratan kadın girişimci sayısını arttırmak, var olan kadın girişimciliğini kuvvetlendirmek KAGİDER’in amaçları arasındadır. Türk kadın girişimcilerin dünya ile bütünleşmesini sağlayarak Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmak hedefindedir

KAGİDER tarafından 2004 yılında, Türkiye’de kadının ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda güçlenmesi için çalışan sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında finansal olarak desteklenmeleri amacıyla “Kadın Fonu” kurulmuştur (Öztürk ve Özkay, 2005: 20).

- Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM): TOBB ve EBSO destekli ve Avrupa Birliği himayesinde 2002 yılında Kocaeli, İzmir ve Gaziantep’te kurulan ABİGEM, “*Kendi İşimi Kurmak İstiyorum*” projesini uygulamıştır. Bölgedeki kadınların eğitimlerle finansal konular, pazar, yönetim ve iş kurma süreçlerinde sağlam adımlarla hareket edilmesine yardımcı olan bir merkezdir.

- GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM): GİDEM sürdürülebilir insani kalkınma hedefi doğrultusunda TOBB, KOSGEB, GAP Bölge Kalkınma İdaresi ve Türkiye Kalkınma Bankası’nın işbirliği ile kurulmuş ve geliştirilen Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi Projesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde kadın girişimciliğinin arttırılması amacıyla yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir (www.ab.gov.tr/Girisimci_Destekleri ,2019). Araştırma ve uygulama evresi olmak üzere iki aşamada gerçekleşen projenin amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirilmesi ve kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönelik finansman desteği sağlanmasıdır.

- Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV): 1986 yılında merkezi İstanbul olarak kurulan KEDV, dar gelir düzeyindeki kadınların kalkınmalarında destek amacıyla kurulmuş ve ekonomik anlamda güçlenmesini, girişimciliğin artmasında ve istihdam alanı oluşturulmasında çeşitli programlara sahip olan vakıftır (www.kedv.org.tr ,2019)..

- *Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)*: Marmara Depremi'nden(1999) sonra deprem bölgesinde ekonomik ve sosyal açıdan yetersiz kalmış kadınlara yardımcı olmak amacıyla bir araya gelen KADAV 2001' de tüzel kişiliğini kazanmıştır(www.kadav.org.tr ,2019). Kendi işini kurmak isteyen kadın girişimcilere onları destekleyici eğitimler de veren platform, kişilere ekonomik anlamda güçlendirmek için onlara araç ve imkanlarda sağlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Aktif olarak işletme sahibi olan kadın girişimciler ile yapılan bu çalışmada anket uygulaması yapılmıştır. Online ve yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada kadın girişimcilere mail, telefon görüşmesi ve birebir görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızda geri dönüş sağlayan toplam 232 kadın girişimci mevcuttur. 89'u online hazırlanan anket çalışmasına katılım gösterirken, 143'ü ile bizzat ziyaret edilerek yapılmıştır. Anket çalışmamız 7 bölüm ve toplam 36 sorudan oluşmaktadır.

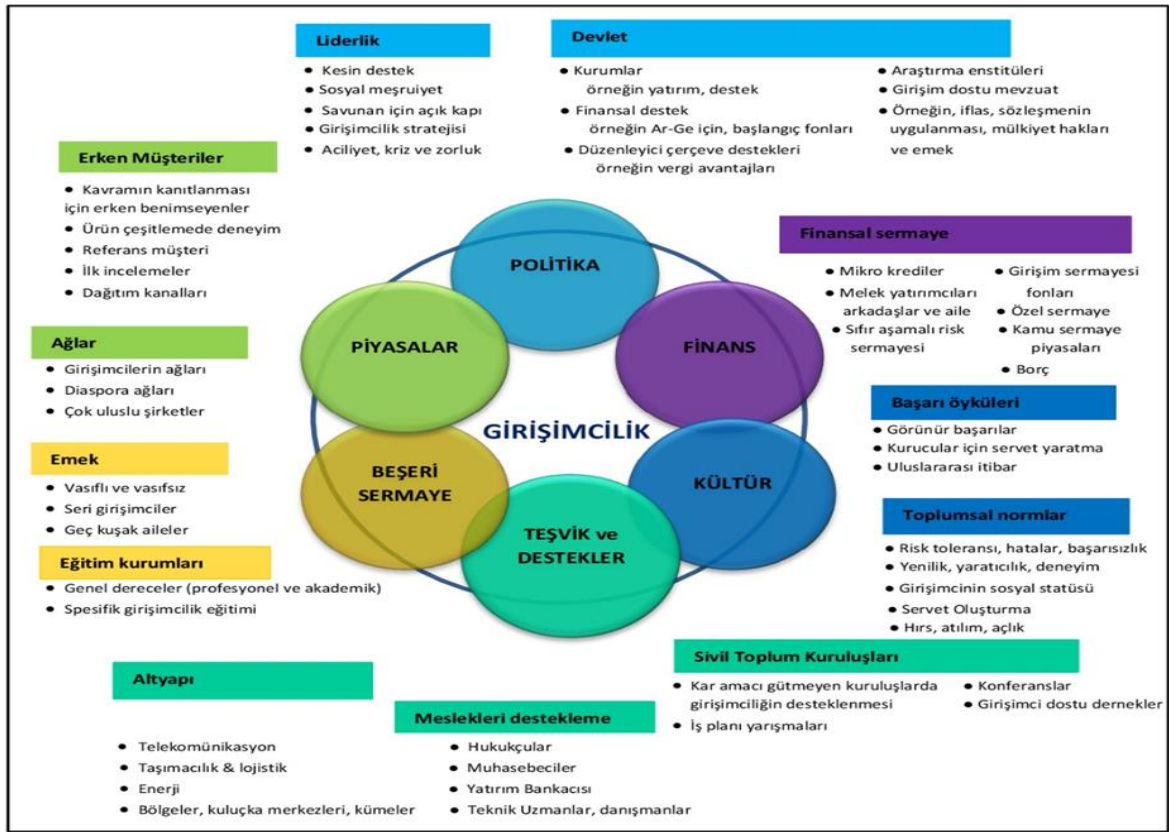
3.1.1. Araştırmanın Amacı

Kadın Girişimcilik Ekosistemi Daniel Isenberg Modeli çerçevesinde inceleme yaptığımız çalışmamızın amacı Güney Marmara Bölgesi'ndeki (TR22 Bölgesinde) Balıkesir, Bursa ve Çanakkale il ve ilçelerindeki kadın girişimcilerin model çerçevesinde incelenmesini kapsamaktadır. Bu model de bahsi geçen il ve ilçelerdeki aktif kadın girişimcilerin Daniel Isenberg Modeli ile ilişkisini ve sisteme uygun olup olmadığı çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Çalışmamız için yaptığımız literatür taramasında daha önceden konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Daniel Isenberg Modeli sistemindeki girişimcilik ekosistemleri arasında bulunan bileşenler ayrı ayrı çalışmalarda yer edinilmiş ancak model bütün olarak daha önce çalışılmamıştır. Kadın girişimcilik ekosisteminin Daniel Isenberg modeli ile ilişkisi ve modelin uygun olup olmadığını görmek amacıyla yürüttüğümüz bu çalışma literatüre bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yine bu çalışmamız sonraki çalışmalar için kısıtlamalar giderilerek daha geniş bir perspektiften modelin incelenmesine yardımcı olabilecektir.

3.1.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Kaynak: Isenberg, 2011:7’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Hipotezler;

H1: Politika bileşenin Finans bileşeni arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Politika bileşeni ile Kültür bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H3: Politika bileşeni ile Destekler arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H4: Politika bileşeni ile İnsan Sermayesi bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H5: Politika ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

H6: Finans ölçeği ile Kültür ölçeği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H7: Finans bileşeninin Destek bileşenine olumlu bir ilişkisi vardır.

H8: Finans bileşeni ile İnsan Sermayesi Bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H9: Finans bileşeni ile Piyasalar Bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H10: Kültür Bileşeni ile Destek bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H11: Kültür ile İnsan Sermayesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkisi vardır.

H12: Kültür ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H13: Destekler bileşeninin İnsan Sermayesi bileşeniyle olumlu bir ilişkisi vardır.

H14: Destekler ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H15: İnsan sermayesi bileşeni ile Piyasalar bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

3.1.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Güney Marmara Bölgesi'nde (Bursa, Çanakkale, Balıkesir il ve ilçelerindeki) aktif olarak faaliyet gösteren kadın girişimcileri kapsamaktadır. Görüşmeler hem yüz yüze gerçekleştirilmiş hem de online olarak anket uygulaması yapılmıştır. Örneklemi belirlemek için anket soru sayısının (36) beş katı kullanılmıştır. Bu kapsamda çalışma grubunun faktör analizi tekniğinin kullanımı için önerilen madde sayısının beş katı örneklem büyüklüğü ölçütüne uygun olduğu söylenebilir (Child, 2006). Benzer şekilde Kline (1994) faktör analizi için 200 örneklemin yeterli olacağını öngörmektedir. Çalışmamıza bu koşullar altında 232 aktif kadın girişimci katılım göstermiştir.

3.1.5. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Çalışmamızda veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket çalışmasına katılım gösteren toplam 232 kadın girişimciye ulaşılmıştır. Bu kadın girişimcilerin 89'u online hazırlanan ankete katılım gösterirken, 143'ü yüz yüze yapılan görüşmede soruları yanıtlamışlardır. Toplam 7 bölümden oluşan anket uygulaması toplamda 36 sorudan oluşmaktadır.

Katılımcıların 4 soru olarak cevaplandıkları ilk bölüm demografik soruları içeren onları tanımlayıcı sorulardır.

2. Bölüm Daniel Isenberg Modeli bileşenlerinden olan finans ile ilgili 5 soruyu içerken, 3. bölüm bileşeni olan Politika unsuru 6 soruyu kapsamaktadır. Finans ve Politika soruları Yasemin Aslan'ın 2009 yılında “ Türkiye’de Büyüme- Odaklı ve Yenilikçi Bir Girişimcilik

Politika Çerçevesi Geliştirme ve Politika Açıklarının Belirlenmesi” konulu yüksek lisans tezinden alınmıştır.

4. Bölüm Piyasaları Muhammet Saygın’ın “Kültürel Sermaye, Beşeri Sermaye ve Sosyal Sermayenin Girişimci Kişilik Özelliklerine Etkisi: İç Anadolu Bölgesi Genç Girişimciler Kurulu Örneği” Mart 2009 yılındaki doktora tezinde kullandığı anketten alınarak çalışmaya katılmıştır. Piyasalar için 5 soru ankete eklenmiştir.

5. Bölümü oluşturan Destekler bileşeni 5 sorudan oluşmaktadır. 2015 yılında Ebru Kasnak’ın “Kadın Girişimciliğinin Teşviki Amacıyla Uygulanacak Destek Programının Teknik Gereksinimlerinin Kalite Fonksiyon Göçerimi Yaklaşımı ile Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde kullandığı 2,4,11,14 ve 15. Soruları çalışmada kullanılmıştır.

Daniel Isenberg modelinde yer alan son unsur Kültür bileşenidir. Anket çalışmasının 6. Bölümünü oluşturan Kültür unsuru Saliha Emre’nin 2007 yılındaki yüksek lisans tezi olan “Girişimcilik Kültürü: Hofstede’nin Kültür Boyutlarının Malatya Uygulaması” tezinde kullandığı anketin 1,5,14,19 ve 23. soruları anket çalışmasına eklenmiştir.

3.2. Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu kısmında, elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle katılımcılara ait demografik bulgular paylaşılmıştır.

3.2.1. Demografik İlişkilere Ait Bulgular

Araştırmaya katılan 232 kadın girişimcinin demografik özellikleri; eğitim durumları, yaş, meslekteki yılları ve sektörleri olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir. Demografik değişkenlere ait bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9 Demografik Değişkenlere Ait Bulgular

Değişkenler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde(%)
Eğitim Durumu	Ortaokul	24	10,3
	Lise	54	23,3
	Ön lisans	44	19,0
	Lisans	86	37,1
	Yüksek lisans	18	7,8

	Diğer (+)	6	2,6
	Toplam	232	100
Yaş	18-24	21	9,1
	25-29	53	22,8
	30-45	82	35,3
	45 ve üzeri	76	32,8
	Toplam	232	100
Meslekteki Yılıınız	6 ay- 1 yıl	46	19,8
	2-5 yıl	90	38,8
	6-8 yıl	24	10,3
	9 yıl üzeri	35	15,1
	Diğer(6 aydan daha az)	37	15,9
	Toplam	232	100
Sektör	Gıda	39	16,8
	İmalat- Satış	25	10,8
	Turizm	14	6,0
	Eğitim	74	31,9
	Giyim- Konfeksiyon	28	12,1
	Diğer (Kırtasiye, Züccaciye, Güzellik Salonu ve Emlak)	52	22,4
	Toplam	232	100

Tablo 9 ‘da sunulan veriler kapsamında araştırmaya katılan 232 aktif faaliyet gösteren kadın girişimcilerin eğitim durumlarına bakıldığında %37,1’i lisans mezunu, %23,3’ü lise, %19’u ön lisans, %10,3’ü ortaokul, %7,8’i yüksek lisans ve %2,6’sı ise diğeri kapsayan doktora mezunudur. Katılımcıların %35,3’ü 30-45 yaş aralığında, 45 yaş ve üzeri %32,8, 25-29 yaş aralığında, %22,8, %9,1’i ise 18- 24 yaş aralığında olduğu görülmüştür.

Meslekteki yıllarına bakıldığında; %38,8’i 2-5 yıl arası, %19,8’i 6 ay ila 1 yıl arasında, %15,9’luk kısım diğeri işaretleyerek 6 aydan az süredir çalıştıklarını belirtmişlerdir. 9 yıl ve üzeri zamandır çalışan kadın girişimciler %15,1’lik oranı oluştururken 6-8 yıl arası %10,3’lük süreyi belirtmektedir.

Katılımcıların sektörleri ise, %31,9 ‘u eğitim sektöründe, %22,4’lük kısım ise diğer kategorisinde adlandırılan kırtasiye, züccaciye, güzellik salonu, emlakçı ve sigortacılık işleriyle uğraşan girişimci kadınları temsil etmektedir. Diğer olarak adlandırdığımız sektörlerden 18 kadın girişimci güzellik salonu işletirken, 12’si züccaciye, 10 tanesi sigortacı, 7 tanesinin kırtasiye dükkanı varken 5’i emlakçılık yapmaktadır. %16,8’i gıda sektöründe faaliyet gösterirken %12,1’i giyim-konfeksiyon sektöründe, %10,8’i imalat-satış sektöründe, %6,0’sı turizm sektöründe faaliyet göstermektedir.

3.1.2. Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular

Ölçeklere ait güvenilirlik analizi Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10 Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizi

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach’s Alpha Güvenirlik Katsayısı
Finans Ölçeği	5	,794
Politika Ölçeği	6	,707
İnsan Sermayesi Ölçeği	6	,851
Piyasa Ölçeği	5	,867
Destek Ölçeği	5	,834
Kültür Ölçeği	5	,703

Ölçek maddeleri arasındaki iç tutarlılık değerini gösteren Cronbach Alpha katsayısının 0,70 ve üzerinde olması durumunda, ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Nunnally, 1978: 245). Tablo 9’da da görüldüğü gibi araştırmada kullanılan finans ölçeği (0,794), politika ölçeği (0,707), insan sermayesi ölçeği (0,851), piyasa ölçeği (0,867), destek ölçeği (0,834) ve kültür ölçeği (0,703) Cronbach Alpha değerleri 0,70 değerinin üzerindedir.

3.2.3. Ölçeklere İlişkin Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi

Kaiser- Meyer- Olkin Örneklem Yeterliliği (KMO) testi değişkenlerin oluşturduğu veri yapısının faktör analizi için uygun olup olmadığını tespit etmek için kullanılır.

KMO testi Tabla 11’ de sunulmuştur.

Tablo 11 Ölçeklere İlişkin KMO Testi Sonuçları

	Finans Ölçeği	Politika Ölçeği	İnsan Sermayesi Ölçeği	Piyasalar Ölçeği	Destek Ölçeği	Kültür Ölçeği
Örneklem Yeterliliğine Yönelik Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) Değeri	,793	,671	,839	,859	,758	,754

KMO değerinin 0,60 ve üstü olması örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu anlamına gelir (Gürbüz ve Şahin 2016:311). Bu kapsamda tablo sonuçlarına göre finans ölçeği KMO değeri ,793, politika ölçeği KMO değeri ,671, insan sermayesi ölçeği KMO değeri ,839, piyasa ölçeği KMO değeri ,859, destek ölçeği KMO değeri ,758 ve kültür ölçeği KMO değeri ,754 olarak bulunmuştur. Buna göre ölçeklerin hepsi faktör analizi için uygun bulunmuştur.

3.2.4. Ölçeklere İlişkin Barlett's Küresellik Testi

Bu test korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapacak düzeyde olup olmadığını göster. Tablo 12'de Barlett's Küresellik testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 12. Barlett's Küresellik Testi

	Finans Ölçeği	Politika Ölçeği	İnsan Sermayesi Ölçeği	Piyasa Ölçeği	Destek Ölçeği	Kültür Ölçeği
Yaklaşık Ki- Kare Değeri	378,048	332,111	532,308	522,995	494,409	206,208
Serbestlik Derecesi (df)	10	15	15	10	10	10

Anlamlılık (sig)	,000	,000	,000	,000	,000	,000
-------------------------	------	------	------	------	------	------

Barlett's Küresellik testi sonucunun anlamlı olması ($p<0,05$) değişkenler arasında ilişkilerin oluşturduğu matrisin faktör analizine uygunluğunu gösterir. Finans ölçeği için $\text{sig}=0,000$, politika ölçeği $\text{sig}=,000$, insan sermayesi ölçeği için $\text{sig}=,000$, piyasa ölçeği $\text{sig}=,000$, destek ölçeği $\text{sig}=,000$ destek ölçeği $\text{sig}=,000$ ve kültür ölçeği için anlamlılık değeri $\text{sig}=,000$ olarak görülmektedir. Bu değişkenler arası ilişkilerin oluşturduğu matrisin faktör analizi için anlamlı olduğunu gösterir.

Verilerin normal ya da normale yakın bir şekilde dağılım gösterip göstermediğine anlamak için normal dağılım testi uygulanmıştır. Tablo 13'de anketteki ölçekler tek tek analiz edilmiştir.

Tablo 13. Anketlerin Normal Dağılım Analizi

Anket	İstatistik	Std. Hata
Finans Anketi		
Ortalama	3,1431	,05596
Skewness	,218	,160
Kurtosis	-,537	,318
Politika Anketi		
Ortalama	2,9220	,04590
Skewness	,268	,160
Kurtosis	-,107	,318
İnsan Sermayesi Anketi		
Ortalama	3,1364	,05289
Skewness	,171	,160
Kurtosis	-,293	,318
Piyasa Anketi		
Ortalama	2,7431	,05387
Skewness	,229	,160
Kurtosis	,198	,318
Destek Anketi		
Ortalama	3,0142	,04978
Skewness	,164	,160
Kurtosis	,193	,318

Kültür Anketi		
Ortalama	2,8052	,04978
Skewness	,312	,160
Kurtosis	,384	,318

Normal dağılım testi ile verilerin çarpıklık ve basıklık değerine bakılır. Kurtosis ve Skewness satır değerleri -2 ila +2 arasında olursa veya çarpıklık ve basıklık değerleri, +1.0 ile -1.0 arasında olması gerekmektedir. Bir başka yaygın olarak kabul gören anlayışa göre, çarpıklık ve basıklık değerlerinin kendi standart hatasına bölünmesi ile elde edilen değer, 3,2'nin altında kalıyorsa o verinin normal dağıldığı varsayılır (Tabachnick ve Fidell 2012: 89). Bunlara göre finans anketi, politika anketi, destek anketi, insan sermayesi, piyasalar anketi ve kültür anketi normal dağılım göstermiştir.

3.1.3. Hipotezlere Ait Bulgular

3.1.3.1. Basit Korelasyon Analizleri

“H1: Politika bileşenin Finans bileşeni arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.” Çalışma için kurulan bu hipotezin analizini yapmak için Tablo 14'deki basit korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 14. Politika ve Finans Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Politika	Finans
Politika	Pearson Korelasyon	1	,558**
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
Finans	Pearson Korelasyon	,558**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Daniel Isenberg Modeli içerisindeki bileşenlerinden olan politika unsuru ile finans unsuru arasındaki ilişkiyi belirlemek için basit korelasyon analizi yapılmıştır. Politika unsuru

içerisinde devletin finansal destek sağlama amacı bulunmaktadır. Tablo 14’deki verilere bakıldığında anlamlılık oranını 0,000’dır. Bu sonucun 0,05’ten küçük çıkması beklenilmektedir. Analiz sonuçlarına göre Politika unsuru ile Finans unsuru arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r_{(232)} = ,55, p < .001$).

Bu sonuçlara göre **H1 hipotezi kabul edilir.**

Asya’daki girişimciliği desteklemek için sermaye finansmanın rolünü bulmak amacıyla yapılan çalışmada; hükümetin yenilikçi yeteneklerin geliştirilmesinde politik etkilerin ve ekonominin bir kombinasyon olduğu görülmüş. Bir diğer sonuç ise Singapur ve Tayland finansmanında devlet müdahalesi yaklaşımını benimsemesine rağmen, ekonomiyi geliştirmek için finansman politikaların etkin kullanıldığı görülmüştür (Wonglimpiyarat 2013: 163-171).

“H2: Politika bileşeni ile Kültür bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.”

Tablo 15. Politika ve Kültür Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Politika	Kültür
Politika	Pearson Korelasyon	1	,615**
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
Kültür	Pearson Korelasyon	,615**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Yukarıdaki Tablo 15’de politika ve kültür bileşeninin basit korelasyon analiz sonuçları gösterilmiştir. Tomlinson (2004) kültür kavramını tanımlarken, öncelikle ekonomi ve politika ile olan farka dikkat çekerek iktidarın o noktada yoğunlaşmasını hedefleyen bir politika kavramı tanımlamıştır. Yine başka bir ifadeye göre Çeçen (1996: 25) kültür ve politika ilişkileri çok yönlüdür, politik açıdan kültüre yönelmek mümkünken; kültür açısından politika girmek olanak dahilindedir. Sarı (2010:88) “Kültür, Kimlik ve Politika Mardin’de Kültürlerarasılık “ adlı çalışmasındaki bulgu sonuçlarına göre kültür ve politika arasındaki

ilişkinin karşılıklı olduğunu, kültürel sınırları kurmaya yönelik her türlü eylemin politik olacağı sonuçlarına varmıştır.

Çalışma için oluşturan politika ve kültür arasındaki ilişkiyi belirlemek için kurulan bu hipotez basit korelasyon analizi ile test edilmiştir. Verilere bakarak anlamlılık değerinin 0,005'ten küçük olduğu görülmüştür. Değişkenler arasında bir ilişki olduğu görülmektedir.

Buna göre **H2 hipotezi kabul edilmiştir.**

“H3:Politika bileşeni ile destekler arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.” Isenberg Modelinde yer alan politika bileşeni kapsamında devlet rolünde düzenleyici çerçeve destekleri, araştırma enstitüleri yer almaktadır. Modelin diğer bileşeni olan desteklerde ise girişimcilik dostu dernekler, düzenleyici ve destekleyici altyapı unsurları bulunmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda bileşenler arasındaki ilişkiyi görmek için kurulan hipotez test edilmiş, Tablo 16’da analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 16. Politika ile Destek Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

Politika		Politika	Destek
	Pearson Korelasyon	1	,471 ^{**}
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
Destek	Pearson Korelasyon	,471 ^{**}	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Analiz sonuçlarına göre politika unsuru ile destek unsuru arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r_{(232)} = ,47$, $p < .001$). Politikaların azalması veya artmasıyla desteklerin aynı yönde olumlu bir şekilde seyir izleyeceği analiz sonuçlarında görülmüştür.

Buna göre **H3 kabul edilmiştir.**

“H4: Politika bileşeni ile İnsan Sermayesi bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.” ve “H5: Politika ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.” hipotezlerini test etmek için yapılan basit korelasyon testleri Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17 Politika ile İnsan Sermayesi Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Politika	İnsan Sermayesi
Politika	Pearson Korelasyon	1	,543 ^{**}
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
İnsan Sermayesi	Pearson Korelasyon	,543 ^{**}	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Politikaların düzenleyici oluşu insan sermayesi bünyesinde kişinin kendine fayda sağlamasına yardımcı olur. Politik unsurun içerisinde yer alan kurumlar, araştırma enstitüleri yine insan sermayesi bünyesinde bireyin spesifik girişimcilik eğitimi tamamlamasına yardımcı olabileceği düşünülerek hipotez oluşturulmuştur. Buradan yola çıkarak analiz sonuçlarına göre Daniel Isenberg Modeli çerçevesinde politika unsuru ile insan sermayesi bileşeni arasındaki ilişki basit korelasyon analizi ile test edilmiştir. Politika unsuru ile insan sermayesi unsuru arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r_{(232)} = ,54$, $p < .001$).

H4 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 18 Politika ve Piyasalar Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Politika	Piyasalar
Politika	Pearson Korelasyon	1	,492 ^{**}
	Anlamlılık		,000

	N	232	232
Piyasa	Pearson Korelasyon	,492**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

“H5: Politika ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.” Hipotezini test etmek için kurulan basit korelasyon testi tablo 18’ de gösterilmiştir. Politika ve piyasalar bileşeni arasında anlamlılık değeri ,000 olarak görülmektedir.

Girişimcilik teşvikinde politikaların rolü oldukça fazladır. Piyasaların hareketli kalması için girişimcilik önündeki engeller kaldırılarak, istikrarlı politikalar sağlanmalı, yasal düzenlemeler iyileştirilmelidir.

H5 kabul edilmiştir.

“H6:Finans ölçeği ile Kültür ölçeği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.” H6 hipotezini test etmek için yapılan basit korelasyon analizi için daha önce çalışılan bir tezden faydalanılmıştır. Akman(2009) yaptığı çalışmasında finansal açıklama endeksi ve kültür değerleri üzerindeki regresyon analizi sonuçlarına göre, kültür değerlerin finansal açıklama üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Tablo 19’da finans ve kültür bileşeni korelasyon analizi sunulmuştur.

Tablo 19 Finans ve Kültür Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Finans	Kültür
Finans	Pearson Korelasyon	1	,436**
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
Kültür	Pearson Korelasyon	,436**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Analiz sonuçlarına göre finans unsuru ile kültür unsuru arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r_{(232)} = ,43$, $p < .001$). Finans bileşeninin azalması veya

artmasıyla kültür bileşeni aynı yönde olumlu bir şekilde seyir izleyeceği analiz sonuçlarında görülmüştür. Girişimciler için finansal sermaye desteği sağlamak melek yatırımcılar, arkadaşlar ve aileler ile sağlanabilir, daha önce girişimcilik süreci içerisinde bulunan kişiler bu kültür ile beslendiklerinde kurucular için servet bulmada etkili olabilir.

H6 kabul edilmiştir.

“H8: Finans bileşeni ile İnsan Sermayesi Bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.” Hipotezini test etmek için yapılan basit korelasyon analizi sonuçlarına göre;

Tablo 20 Finans Bileşeni ile İnsan Sermayesi Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Finans	İnsan Sermayesi
Finans	Pearson Korelasyon	1	,485**
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
İnsan Sermayesi	Pearson Korelasyon	,485**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Tablo 20’deki verilere göre anlamlılık oranı, 000 olarak bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre finans unsuru ile insan sermayesi unsuru arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r_{(232)} = ,48, p < .001$). Bu kapsamda model çerçevesinde bileşenler arasında ilişki olduğu görülmektedir. Berk, Stanton ve Zechner (2010) girişimcilerin beşeri ve sosyal sermayelerinin finans alternatifleri hakkındaki bilgileri nasıl etkilediğini inceleyen, 103 girişimciden toplanan anketler ile yaptığı çalışma sonucunda; işletme eğitime sahip girişimcilerin ve muhasebe, finans deneyimine sahip girişimcilerden daha geniş finans alternatiflerine sahip oldukları görülmüştür. Yine bir başka sonuca göre finans topluluğunda güçlü bir ağa sahip olmak, finans kaynaklarını elde etme bilgisi ile olumlu ilişkilendirilmiştir.

Finans durumunda güçlü olan girişimciler kendi insan sermayesi birikimlerine de o derecede katkı sağlayabileceklerdir.

Buna göre kurduğumuz **H8 kabul edilmiştir.**

“H9: Finans bileşeni ile Piyasalar Bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.” Hipotezini test etmek için basit korelasyon analizi yapılmış bulgular sunulmuştur.

Tablo 21 Finans Bileşeni ile Piyasa Bileşeni Basit Korelasyon Analizi

		Finans	Piyasalar
Finans	Pearson Korelasyon	1	,445**
	Anlamlılık		,000
	N	232	232
Piyasalar	Pearson Korelasyon	,445**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	232	232

Tablo 21’deki verilere bakıldığında anlamlılık oranını 0,000’dır. Bu sonucun 0,05’ten küçük çıkması beklenilmektedir. Analiz sonuçlarına göre finans unsuru ile piyasa unsuru arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r_{(232)} = ,44$, $p < .001$). Bunun anlamı; Daniel Isenberg modeli çerçevesindeki finans bileşenin piyasalar bileşeni ile ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Girişimcilik faaliyetini sürdürmek için elde edilen finansal destekler piyasaların hareketlenmesine katkı sağlayarak ekonomik büyümeye yardımcı olabileceğini söyleyebiliriz.

Buna göre **H9 kabul edilmiştir.**

H11, H12 ve H15 hipotezleri için çoklu korelasyon analizi yapılmıştır. Hipotezlerin testi için yapılan çoklu korelasyon analizi bulguları aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 22 Kültür, İnsan Sermayesi ve Piyasalar Çoklu Korelasyon Analizi

Çoklu Korelasyon				
		Kültür	İnsan Sermayesi	Piyasalar
Kültür	Pearson Korelasyon	1	,492**	,588**
	Anlamlılık		,000	,000
	N	232	232	232
İnsan Sermayesi	Pearson Korelasyon	,492**	1	,428**
	Anlamlılık	,000		,000
	N	232	232	232

Piyasalar	Pearson Korelasyon	,588**	,428**	1
	Anlamlılık	,000	,000	
	N	232	232	232

Analiz sonuçlarına göre kültür ile insan sermayesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=,49$, $p < 0.01$). Girişimcinin kültürel farklılıkları işletme sürecinde bir etkidir. Girişimcinin sosyal statüsü, toplumsal normları insan sermayesi bünyesinde eğitimine, kişisel gelişimine yardımcı olabilir. Bu düşünce ile kurulan “*H11: Kültür ile insan sermayesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkisi vardır.*” **kabul edilmiştir.** “*H12: Kültür ile piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*” Kültür ile piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r= ,58$, $p < 0.01$). **H12 kabul edilmiştir.** İnsan sermayesi ve piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ($r= ,42$, $p < 0.01$) görülmüştür. Bununla birlikte “*H15: İnsan sermayesi bileşeni ile piyasalar bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.*” **H15 kabul edilmiştir.** Değişkenler arasındaki pozitif yönlü (olumlu) bir ilişki, iki değişkenin birlikte değiştiğini göstermektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016 : 267).

H10 ve H14 hipotezlerini test etmek için yapılan çoklu korelasyon analizi bulguları Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23 Kültür, Destek ve Piyasalar Çoklu Korelasyon Analizi

Çoklu Korelasyon				
		Kültür	Destek	Piyasalar
Kültür	Pearson Korelasyon	1	,433**	,588**
	Anlamlılık		,000	,000
	N	232	232	232
Destek	Pearson Korelasyon	,433**	1	,470**
	Anlamlılık	000		,000
	N	232	232	232
Piyasalar	Pearson Korelasyon	,588**	,470**	1

	Anlamlılık	,000	,000	
	N	232	232	232

“H10: Kültür Bileşeni ile destek bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.”

Bu hipotezin analiz bulgularına göre $r = ,43$, $p < 0.01$ ile kültür ile destek arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

H10 kabul edilmiştir.

“H14: Destekler ile piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.” Analiz sonuçlarına göre destekler ile piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = ,47$ $p < 0.001$). **H14 kabul edilmiştir.** Piyasa içerisinde faaliyetleri sürdürmek isteyen girişimcilerin finansman-mali desteklere ihtiyaç duyacağı gibi devletin politikalarından yararlanarak devamlılık sağlayan sosyal ihtiyaçları giderici desteklere de ihtiyaç duyacaktır. Buradan da görüyoruz ki aslında Daniel Isenberg modelindeki her bileşen birbirleriyle ilişki halinde olduğunu söyleyebiliriz.

3.1.3.2. Basit Regresyon Analizleri

Değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini incelemek ve H7, H8 ve H13 hipotezlerini test etmek için basit regresyon analizleri yapılmıştır.

“H7: Finans bileşeninin destek bileşenine olumlu bir ilişkisi vardır.” Analiz bulguları tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 24 Finans ve Destekler Bileşeni Basit Regresyon Analizi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1	Regrasyon	25,979	1	25,979	42,124	,000 ^b
	Kalan	141,850	230	,617		
	Toplam	167,829	231			

a. Bağımlı Değişken: Finans

Tablo 24.1 Model Özeti

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Std. Hata
1	,393 ^a	,155	,151	,78533

a. Tahminler: Destek

Daniel Isenberg Modeli içerisinde yer alan finans bileşeni ile destekler bileşeni arasında basit regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 24'deki veriler incelendiğinde anlamlılık satırının 0,05'ten küçük olması gerekmektedir. Bu durumda anlamlılık değerimiz 0,00 olarak çıktığı görülmüştür. Bileşenler arasındaki basit korelasyon analizinde ise; Pearson Korelasyonu ,393^{**} değişkenler arası anlamlılık düzeyi 0,000 olarak bulunmuştur. Bu bulgularla birlikte değişken arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Tablo 24.1'de ise; R kare değerine bakılmalıdır. Bu değer; bağımlı değişkendeki değişimlerin ne kadarının bağımsız değişken tarafından açıklandığını göstermektedir (Gülbüz ve Şahin, 2016: 274). Buna göre model içinde finans bileşenin destekler bileşeni üzerinde %15'lik bir etkisi olduğu görülmektedir. Modelin ayakta kalabilmesi için başka değişkenler de rol oynamaktadır.

H7 Kabul edilmiştir.

“H13: Destekler bileşeninin insan sermayesi bileşeniyle olumlu bir ilişkisi vardır.” Hipotezin testini yapmak için uygulanan basit regresyon analizlerine göre;

Tablo 25 Destek ve İnsan Sermayesi Bileşeni Basit Regresyon Analizi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1	Regresyon	42,435	1	42,435	97,203	,000 ^b
	Kalan	100,408	230	,437		
	Toplam	142,843	231			

a. Bağımlı Değişken: Destek

b. Tahminler, İnsan Sermayesi

Tablo 25.1 Model Özeti

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Std. Hata
1	,545 ^a	,297	,294	,66073

a. Tahminler: İnsan Sermayesi

Bileşenler arasında yapılan basit korelasyon analizinde bileşenlerin Pearson-Korelasyonu ,545^{**} anlamlılık değerleri ise ,000 olarak çıkmıştır. Basit korelasyon analizinde de görüldüğü gibi değişkenler arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki mevcuttur. Değişken arasında yapılan basit regresyon analizi sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır. Analiz sonuçları düzeltilmiş R^2 değeri 0,30'dür. Bu değere göre insan sermayesinin %29'luk varyansı desteklere bağlı olduğu görülmektedir.

H13 Kabul edilmiştir.

3.1.4. Hipotezlerin Sınanması

Tablo 26 Hipotezlerin Sınanması

H1: Politika bileşenin Finans bileşeni arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H2: Politika bileşeni ile Kültür bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H3: Politika bileşeni ile Destekler arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H4: Politika bileşeni ile İnsan Sermayesi bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H5: Politika ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.	KABUL
H6: Finans ölçeği ile Kültür ölçeği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H7: Finans bileşeninin Destek bileşenine olumlu bir ilişkisi vardır.	KABUL
H8: Finans bileşeni ile İnsan Sermayesi Bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H9: Finans bileşeni ile Piyasalar Bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H10: Kültür Bileşeni ile Destek bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H11: Kültür ile İnsan Sermayesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkisi vardır.	KABUL
H12: Kültür ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H13: Destekler bileşeninin İnsan Sermayesi bileşeniyle olumlu bir ilişkisi vardır.	KABUL
H14: Destekler ile Piyasalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H15: İnsan sermayesi bileşeni ile Piyasalar bileşeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülke ekonomisini ayakta tutan ana faktörlerden biri girişimcilik kavramı ve girişimcilerin bu yönde gösterdikleri eğilimlerdir. Girişimcilik sürecinde kolaylık sağlamak, girişimciliği teşvik etmek sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen tüm ülkelerin izlemesi gereken politikadır. Girişimcilik yönünde girişimcilere sağlanan politikalar ülkelerin kendi girişimcilik ekosistemini oluşturması için gereklidir.

Girişimcilik ekosisteminin varlığı yeni ve gelişmekte olan firmaların iletişim ağlarına kolaylıkla ulaşmalarına katkı sağlar. Genellikle girişimcilik ekosistemi denilince akıllara sürekli büyüyen, gelişen ve değişen teknoloji tabanlı girişimler gelir. Bunun sebebi, teknoloji tabanlı girişimlerin önemli bir yenilik kaynağı olması ve verimliliğin diğer girişimlere göre daha hızlı artmasıdır.

Girişimcilik ekosistemi modeli içerisinde yer alan finans, kültür, insan sermayesi, politika ve piyasalar bileşenleri Daniel Isenberg Modelinin belirlenen evren içerisinde uygunluğunu öğrenmek için yapılan bu çalışmada 232 aktif olarak faaliyet gösteren kadın girişimciler ile anket çalışması yapılmıştır ve bulgular şu şekildedir:

- Eğitim durumları incelendiğinde kadınların çoğunluğunun lisans mezunu olduğu görülmüştür. Sahip oldukları kültürel ortamlar eğitimlerini tam bitirmeden iş hayatına atılma sürecine etki ettiği gözlemlenmiştir. Yine kadın girişimcilerin kendi insan sermayelerine kattıkları eğitimler ve destekler ile güçlü bir kadın girişimci ruhunu yaşatmaları onları işlerinde başarıya ulaştıran bir etkidir.
- Yine çalıştıkları sektör için eğitim çoğunluğu oluşturmaktadır. Yine gıda sektörü %16,1'lik kısmı oluşturmaktadır. Kadınların gıda sektöründe faaliyet göstermeleri aslında yatkınlıklarının o yönde kuvvetli olduklarına olan inançlarıdır. Bu da sistem içerisinde kültürün, yetiştirme tarzının bir göstergesi olduğu söylenebilir.
- Kadın girişimcileri yaş açısından değerlendirildiğinde çoğunluğun 30 ila 45 yaş arasında olduğu görülmüştür. Girişimcilik süreleri ve yaşları birlikte incelendiğinde çoğunluğun genç yaşta girişimcilik sürecine atıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Genç yaştaki bireylerin hayal güçlerinin daha yüksek ve risk almaya daha eğilimli oldukları söylenebilir.
- Sektördeki yıllarına bakıldığında çoğunluğun %38,8'i 2 ila 5 yıllık süreci göstermektedir. İş hayatında yeni sayılmaları onların girişimcilik hakkında tecrübe

eksiklikleri olduğu söylenebilir. Bunun için diğer girişimciler ile iletişim kurabilecekleri bir ağ veya sosyal platform destekleri kurulabilir.

- Bileşenler arasında yapılan korelasyon ve regresyon analiz sonuçlarına göre; politika ve finans arasında, politika ve kültür arasında, politika ve destekler arasında, politika ve insan sermayesi arasında, finans ve kültür arasında, finans ve insan sermayesi arasında, finans ve piyasalar arasında, finans ve destek arasında, kültür ve insan sermayesi arasında, kültür ve destek arasında, kültür ve piyasalar arasında, insan sermayesi ve piyasalar arasında, destek ve insan sermayesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu; politika ve piyasalar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

Girişimcilik oluşumunun yalnızca ekonomik bir faaliyet alanı olarak değerlendirmemek gerekir. Sosyal, coğrafi, kültürel, politik etkenlerin birbirleriyle olan etkileşiminin önemli bir parçası olduğu kabul edilmelidir. Bu yüzden ki kadın girişimciliğin yaygınlaştırılması, sürekliliğin sağlanması, teşvik edilmesi yerel kalkınmanın gerçekleşmesinde itici bir güç olduğu düşünülmeli ve bu yönde çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Girişimcilik ekosistemindeki olumlu değişimler ülkemizdeki girişimcilik sürecinde önemli bir yol almasına neden olmuş ve kadın girişimcilerin sayısında da artış göstermiştir.

Daniel Isenberg Girişimcilik Ekosistemi Modeli adıyla incelenen bu çalışmada her bileşenin birbirleriyle ilişkisinin olduğunu, ekosistemi oluşturmak için tüm bileşenlerin birbirine ihtiyaç duyduğunu tek başına unsurların etki etmeyeceği görülmüştür.

Literatürde daha önce çalışılmayan bu konu bundan sonraki çalışmalarda yardımcı bir kaynak oluşturması, girişimcilik sürecinde kadınların yakındıkları durumunun iyileştirilmesi ve bu konudaki eksikliğin giderilmesi için çalışmamız oldukça önemli olacaktır.

Çalışma sonucunda araştırmacılara aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Örneklem büyütülerek benzer bir çalışma yapılabilir.
- Belirlenen sektörlerin dışına çıkarak o sektörlerde çalışan kadın girişimciler ile görüşmeler yapılabilir.
- Bu çalışma anket veri yöntemi nicel içeriklidir, model çerçevesindeki kültür, finans, politika, insan sermayesi, piyasalar ve destekler hakkında uygun mülakat soruları hazırlanarak nitel yöntemi kullanarak bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

ACS, Z. J., ESTRIN, S., MICKIEWICZ, T., & SZERB, L. (2018). Entrepreneurship, institutional economics, and economic growth: an ecosystem perspective. **Small Business Economics**, Cilt: 51 Sayı 2 ss.501-514.

AĞCA, VEYSEL ve KURT, M. (2007) “İç Girişimcilik ve Temel Belirleyicileri: Kavramsal Bir Çerçeve”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.29, s.83-112.

AKIN, A.(2010). “İnsan Sermayesi Kaynakları Açısından Girişimci Özellikleri.” **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** Sayı 26 ss.2-15.

ALADA, A. D. (2001). “İktisadi Düşünce Tarihinde Girişimcilik Kavramı Üzerine Notlar.” **SİYASAL/Journal of Political Sciences**, Sayı 23-24 ss. 47-52.

ALPTEKİN, E.(2013).” Sermayesi Olmayan Girişimcilerin Tek Şansı: Melek Yatırımcılar” **İzmir Ticaret Odası AR&GE Bülten Şubat- Ekonomi**, ss. 3-9.

ALTINEL Aypar (1993), “Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli”, **Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Müdürlüğü**, Ankara, 1993.

ALTINPARMAK, A. (1998).” Türkiye’de Cumhuriyetin İlk Yıllarında Müteşebbis Sınıfın Gelişimi” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 13 ss.169-181.

ANTONCIC, B. ve Hisrich, R.D., (2001), “Intrapreneurship: Construct Refinement and Cross-Cultural Validation”, **Journal of Business Venturing**, Cilt: 16 Sayı 5 ss. 495-527.

ARa, A. A., & ARb, K. (2016). “ Türk Girişimcilik Ekosisteminde Kültürün Kadın Girişimciliğine Etkileri- Nitel Bir Araştırma” **7th International Congress on Entrepreneurship (ICE 2016) Proceedings**, 12-14 May 2016, Bishkek, Kyrgyzstan, ss. 266-288

ARACIOĞLU, B., DEMİRHAN, D., TATARLAR, C. D., & ZALLUOĞLU, A. E. (2016). “Tüm Boyutlarıyla Girişimcilik”, Dedeoğlu, AÖ. **Hümanist Kitap Yayıncılık**, İstanbul.

ARIKAN, S., (2004) “Girişimcilik, Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular”, **Siyasal Kitapevi**, Ankara

ARIKBOĞA, F. Ş. (2003). “Entellektüel Sermaye.” **Derin Yayınları**.

ASLAN, G., (1997) “Bankacılık Sektöründe İstihdam Örüntüleri Ve Kadın İşgücü İle İlgili Farklılıklar”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetim ve Planlaması Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 1997.

AYTAÇ, S., SEVÜKTEKİN, M., & IŞIĞIÇOK, Ö. (2002). “Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu: Bursa Örneği “ (No. 219). **Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu**.

BALLI, F (2011) “Girişimciliğe Ekolojik Yaklaşım: EkoGirişimcilik Teorik Çerçeve”, **Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 1 Sayı 1 ss.187-20

BERBER, A., (2000) “Girişimci ile Yönetici Profiline Karşılaştırılması ve Girişimcilikten Yöneticiliğe Geçiş Süresi”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Cilt: 29, İstanbul

BERİKOL, B. Z., & KILLI, M. “Girişimcilik Maliyetlerinin Düşürülmesi: Tc Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme Ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kosgeb Destekli Bir İşletme Üzerine Uygulama”. **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 21 Sayı 39 ss. 241-272.

BERK, JB, STANTON, R. ve ZECHNER, J. (2010). “Beşeri Sermaye, İflas ve Sermaye Yapısı”. **Maliye Dergisi** , Cilt: 65 Sayı 3 ss:891-926.

BERKMAN, K. (2008). “Beşeri Sermayenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi Türkiye Örneği”, (**Yüksek Lisans Tezi**), **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli**.

BESLER, S. “Sosyal Girişimcilik”, Sosyal Girişimcilik, 1.Baskı, İstanbul, **Beta Basım Yayın**, 2010, ss.3-28

BİRD, B. J. (1989). “Entrepreneurial Behavior. Illinois: Foresman and Company.

Bozkurt, V. (2006). “Endüstriyel ve Post-Endüstriyel Dönüşüm: Bilgi, Ekonomi, Kültür.” **Ekin Kitabevi**.

BRIDGE, S., O’NEILL, K., CROMIE, S.,(1998) “Understanding Enterprive: Entrepreneurship&Small Business”, Mc Millan Pres, London 1998.

BULUT, Ç., ALPKAN, L.(2006) “Behavioral Consequences of an Entrepreneurial Climate within Large Organizations: An Integrative Proposed

Model”, **South East European Journal of Economics and Business**, Cilt 2, 2006, ss.64-70.

BUYRUK, AKBABA, A.N. (2017). “Girimcilikte Yeni Bir Kavram: Melek Yatırım ve Muhasebe İşlemleri”, **The Journal of Academia Social Science Studies**, Sayı 55 ss.329-341.

BÜNYAMİN, E. R., ŞAHİN, Y. E., & MUTLU, M. (2015).” Girişimciler İçin Alternatif Finansman Kaynakları: Mevcut Durum ve Öneriler.” **Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi**, 1(1), 31-54.

BÜYÜKBALBANT, T., “İktisadi Açıdan Kadın İşgücü İstihdamı ve Sorunları: Kayseri Örneği”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 2009.

CANSIZ, E, (2007) “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama (Yüksek Lisans Tezi)”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Isparta 2007.

CANSIZ, M., KURNAZ, Z., & YAVAN, N. (2018). “Girişimcilik Ekosisteminde Türkiye İçin Yeni Bir Araç: Yenilik Merkezleri/Ağları.” **Verimlilik Dergisi**, Sayı 4 ss.7-69.

CASSON, M. (1990) “Entrepreneurship, Wermont: Edward Elgar Publishing Company”

CELİK, C., ÖZDEVECİOĞLU M. (2001). “Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma”, **1. Orta Anadolu Kongresi**, Nevşehir, ss.487-498.

CEYLAN,A., DEMİRCAN N. (2001).”Girişimciliği Etkileyen Faktörler ile Girişimci Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bir Araştırma.” **9. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitapçığı**. İstanbul.

CHELARIU C., BRASHEAR, T. G., OSMONBEKOV, T., & ZAIT, A. (2008).” Entrepreneurial propensity in a transition economy: exploring micro-level and meso-level cultural antecedents.” **Journal of Business & Industrial Marketing**, Cilt: 23 Sayı 6 ss.405-415.

CHILD, D. (2006). **The Essentials of Factor Analysis**. (3. Baskı). Londra: Continuum.

CHICKEN, J. C.” Yönetim ve Girişimcilik,” Çev. Beyhan Kurt, **1.Baskı, Epsilon Yayıncılık**, 2002.

CLARYSSE, B., WRIGHT, M., BRUNEEL, J., & MAHAJAN, A. (2014). "Creating value in ecosystems: Crossing the chasm between knowledge and business ecosystems." **Research policy**, Cilt: 43 Sayı 7 ss.1164-1176.

Consartium for Entrepreneurship Education. " Entrepreneurship Education Everywhere" 2005.

COSTA, DORA L. (2000)." From Mill Town To Board Room: The Rise Of Women's Paid Labor. **Cambridge: National Bureau Of Economic Research Working Papers**, 2000" M. Özer ve Kemal Biçeli. Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi Eskişehir: **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2003- 2004, ss.55-85'deki alıntı.

CREDIT, K., Mack, E. A., & Mayer, H. (2018)." State of the field: Data and metrics for geographic analyses of entrepreneurial ecosystems." **Geography compass**, Cilt: 12 Sayı 9 ss.12380.

ÇAKICI, A. (2003). "Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler", **11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, ss.59-71.

ÇEÇEN, A. (1996). "Kültür ve Politika". **Gündoğan Yayınları**

ÇELEBİ, N., & SALLAN, S. (1997). "Turizm sektöründeki küçük işyeri örgütlerinde kadın girişimler." **Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü**.

ÇELİK A.,ve AKGEMCİ T. " Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler", **Nobel Yayın Dağıtım**, Ankara, 1998.

ÇELİKÖZ, S. (2017). "Türkiye'de Kadın Girişimciliğin Gelişiminde Devlet Destekleri Girişimcilik Eğitimi Alan Kadın Girişimcilerin Analizi" (**Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İşletme Anabilim Dalı/İşletme Bilim Dalı**).

ÇELİKÖZ, S., (2017) " Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Gelişiminde Devlet Destekleri Girişimcilik Eğitimi Alan Kadın Girişimcilerin Analizi" **Kültür Üniversitesi İşletme Yüksek lisans Tezi** S.B.E. İstanbul.

ÇETİN, C., (1996) "Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi", **Der Yayınları**, İstanbul

ÇETİNDAMAR D., "Türkiye'de Girişimcilik", İstanbul: **Tüsiad Yayınları**, 2002.

ÇETİNKAYA, Ş. (2005). “İnsan sermayesi açısından Avrupa Birliğinin eğitim politikası ve Avrupa Birliği ülkelerin eğitim sisteminin finansal yapısının Türkiye ile karşılaştırılması “ (**Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**).

ÇEVİK, E.,(2006) ” Girişimcilik Tipleri ile Çalışma Amaçları Arasındaki İlişki” (Yüksek Lisans Tezi), **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul 2006.ss.35-39

DEDEHAYİR, O., MAKİNEN S. J., & ORTT, J. R. (2018). “Roles during innovation ecosystem genesis: A literature review.” **Technological Forecasting and Social Change**, Sayı 136 ss.18-29.

DEES, J.G.(1998) The Meaning of "Social Entrepreneurship, Working paper, Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, 1998

DEMİR, A.Z. (2017). “Yenilikçi Girişimcilik İçin İhtiyaç Duyulan Kamu Politika Ve Yaklaşımları Ve Yenilikçi Girişimcilik Merkezleri”, Cilt:3 Sayı 17 ss.190-204

DEMİRCİ,E.(2016),“Yönetim Düşüncesinin Gelişimi ve Güncel Yaklaşımlar” İç: Yönetim ve Organizasyon, ed. Güneş, N. Zeytinoğlu, **Eskişehir: Anadolu Üniversitesi**, ss. 24–43

DEMİREL T. E. (2003) “ Girişimcilik Kültürü” İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı yüksek lisans tezi. Malatya, 2003 ss.63.

DEMİREL, E., T. ve Nihat Akbıyık (2009) “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, Girişimcilik ve Küçük İşletmeler, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, **1.Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım**, 2009, s.5-67.

DEMİREL, E., TİKİCİ, M., TÜRK, M., AKBIYIK, N.,(2007)” Kültürün Girişimciliğe Etkileri-Malatya Örneği,” **Nobel Yayın Dağıtım**, Ankara 2007.

DİNÇER Ö., FİDAN Y.,(1995) “ İşletme Yönetimine Giriş”, **İz Yayıncılık**, 1.Baskı, İstanbul, 1995

DOĞAN, N. (2013). “Türkiye’de Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, **İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.

DOĞRAMACI, B. (2006)” Kadınları Girişimci Olmaya Yönelten Nedenler ve Giresun Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Sakarya.

DÖM, S., (2006). “Girişimcilik ve Küçük İşletmeler”, Ankara, 2006, s.7
Aktaran: Deniz Börü, s.4.

DURAN, H. (2018). “Türkiye’de Devletin Girişimcilik Destekleri ve Seçilmiş Bazı Değişkenlerin Yeni Firma Doğum Oranı Üzerine Etkisi.” **Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3 Sayı 1 ss.68-85.

DURUKAN, T. (2007). “Dünden Bugüne Girişimcilik ve 21.Yüzyılda Girişimciliğin Önemi”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt: 1 Sayı 2 ss.25-3

ECEVİT, YILDIZ, “Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi”, **Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli**” Alpar Altınal (ed.) içinde. **Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim Serisi**, Yayın No: 74. Ankara, 1993

EFEÖĞLU, E. (2014). “Çevreci Açından Girişim; Eko-Girişimcilik.” **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 23 Sayı 1 ss.103-118.

EMRE, S.(2007) “ Hofstede’in Kültür Boyutlarının Malatya Uygulaması” **İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı yüksek lisans Tezi**, Malatya, ss.90.

EMSEN (2001). “Genç Nesilde Mesleki Eğilimler ve Girişimcilik: Ampirik Bir Çalışma”, **MPM Verimlilik Dergisi**, Sayı 2001/1, 153-176

ERCAN, S. ve GÖKDENİZ İ. (2009). “Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan “, **Bilgi Bahar/S.49**.

ERDEMİR, T. (2018) “Türkiye’de kadın girişimciliği ve kadın girişimciliğini etkileyen engeller ve fırsatlar üzerine bir araştırma”, Yüksek lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, **Sosyal bilimler Enstitüsü**, İstanbul

ERSARI, P., (2015).” Kadın Girişimcilerde Girişimcilik Özellikleri ve Liderlik Tarzlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma.” Yüksek Lisans Tezi. **T.C. Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Gebze.

European Commission. “Entrepreneurship Education: Enabling Teachers as a Critical Success Factor. Brüksel: European Commission,” 2011

EYLEM, G. S. V. Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018

FAN, N., CHEN, J., SHANG, Z., DOU, H., Jİ, G., ZOU, Q., & LİU, N. (2013). Piglets cloned from induced pluripotent stem cells. **Cell research**, Cilt:23 Sayı 1 ss.162.

GENÇ, K.,Y.(2012) “The Response of The Entrepreneurship to The Changing Business Environment: Strategic Entrepreneurship”, **International Journal of Economic and Administrative Studies**, Cilt: 9 Sayı 5 ss.71-84

GILBERT, B.A., AUDTETSCH, D. B. ve MCDUGALL, P.P. 2004. “The Emergence of Entrepreneurship Policy”, **Small Business Economics**, 22, 313-323

Girişimci Kimdir?, www.tdk.gov.tr, Erişim tarihi 12 Mart 2019

GLAESER, E. L., KERR, W. R., & PONZENTO, G. A. (2010). “Clusters of entrepreneurship.” **Journal of urban economics**, Cilt: 67 Sayı 1 ss.150-168.

GÜLEŞ, K, H.,BÜLBÜL, H. (2004). “Yenilikçilik İşletmeler İçin Stratejik Rekabet Aracı”. **1. Basım.Ankara:Nobel Yayınları**.

GÜNAY, V. H., & KARABULUT, A. T. (2018). “ Effect of the Corporate Entrepreneurship on the Company Performance: A Study In the Service Sector”. **International Journal of Commerce and Finance**, Cilt: 4 Sayı 1 ss.121.

GÜNEY, S. (2015). “ Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular” Ankara, **Siyasal Kitapevi**, 4.Baskı

GÜNEY, S. (2006). “Kadın Girişimciliğine Genel Gir Bakış.”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt 1 Sayı 1 ss. 25-43.Haziran 2006

GÜNEY, S., ÇETİN, Ö. Y. V. A., & YALÇIN, Ö. “Girişimcilik ve Kültür”. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt: 1 Sayı 2 ss. 53-80.

GÜNEY, S., ve NURMAKHAMATULY A.,(2007) “Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürlerarası Araştırma”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 10 Sayı 18 ss.62-86.

GÜROL, M.A.,(2000) “Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi,” **Atılım Üniversitesi Yayını**, Ankara, Ekim, 2000. ss.226-227

HISRICH, R. D. ve PETERS, M. P., (2002), Entrepreneurship, Fifth Edition, McGraw-Hill/Irwin, New York.

HISRICH, R. D. ve PETERS, M. P., (2010), Entrepreneurship, (Eighth Edition), **McGrawHill International**, USA.

HISRICH, R. D., & PETERS, M. P. (1985). Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise, Richard D. Irvin Inc, 11.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do> 27594 erişim tarihi: 26.03.2019).

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/6057/kadin-girisimciligi-women-entrepreneurship> Erişim Tarihi 28.03.2019

ISAAK, R. (1997).”Globalisation and green entrepreneurship, Greener Management International,” **Greenleaf Publishing**, Sheffield, p. 80.

ISENBERG , D.(2010). “How to Start an Entrepreneurial Revolution.” **Harvard Business Review**, Cilt: 88 Sayı 6 ss. 40-50.

ISENBERG, D. (2011). The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship. Presentation at the Institute of International and European Affairs, 1-13.

ISENBERG, D., J.(2008) “ The Global Entrepreneur” **Harvard Business Review**, Cilt: 86 Sayı 12 ss.107-111

İLTER, B., (2010), “Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği”, **Adalet Yayınevi**, Ankara.

İPÇİOĞLU, İ. (2011)” Kadın Girişimcilik , Girişimcilik ve Kobiler: Teori ve Uygulama” İçinde (Ed: B.Zafer ERDOĞAN), 97-110, **Ekin Yayınları**, Bursa

JALBERT, S. E., (2000),”Women Entrepreneurs in the Global Economy, New Jersey”. **Kagider, Faaliyet Raporu** 2009 - 2011, ss. 18-19.

JOHNSON, D.(2001) “What is Innovation and Entrepreneurship? Lessons for Larger Organizations”, **Industrial Commercial Training**, Cilt 33, Sayı 4, 2001, s.135-140

JONANOVI, M., MILOS J.,PETKOVIC, J.,(2018). “ The Role of Culture in Entrepreneurial Ecosystem: What Matters Most?” **16th International Symposium Symorg**, page: 4

KADININ STATÜSÜ - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/.../kadinin-statusu-genel-mudurlugu.pdf>... Kadınlara Öneriler”, 11. **Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Afyon

KAPU, H., (2004) “Anadolu Girişimcilerinin Girişimcilik Değerleri” **12. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı** Bursa

KARADAĞ, H. (2018). “Girişimcilik politika ve stratejilerinin girişimcilik ekosisteminin gelişimi üzerindeki etkileri: Doğu Asya örneği.”

KAYIŞ, M. (2017). “Etkileşimci ve dönüştürücü liderliğin iç girişimcilik davranışına etkisi.” Yüksek lisans tezi. **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı**.

KESKİN, A. (2011). “Ekonomik Kalkınmada Beşeri Sermayenin Rolü ve Türkiye”. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 25 Sayı 3-4 ss.125-153.

KEVÜK, S. (2006). “Bilgi Ekonomisi.” **Journal of Yaşar University**, Cilt 1 Sayı 4 ss.319-350.

KILIÇ, D., ve ÖZTÜRK, S., (2014). “Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller Ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama”. **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 47 Sayı 1 ss.107-130.

KLIN, P. (1994). **An Easy Guide to Factor Analysis**. New York: Routledge.

KOÇ, E. S. (2005). “Kadın girişimciler kavramı ve serbest meslek mensubu kadın girişimcilere ilişkin Konya ilinde uygulamalı bir araştırma” (**Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**)

KOZAK, M. A., & YILMAZ, E. G. (2010). “Otel Yöneticilerinin İç Girişimcilik Algılamaları: Frigya Bölgesi Örneği”. **Anatolia: Turizm Arastirmalari Dergisi**, Cilt: 21 Sayı 1.

KUBAŞ, A. (2017). “Trakya Bölgesinde Girişimcilik Ekosistemi ve Eğitimi.” **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, Cilt: 6 Sayı 4 ss.157-161.

KURATKO, D. F., MONTAGNO, R. V., & HORNSBY, J. S. (1990). “Developing an intrapreneurial assessment instrument for an effective corporate entrepreneurial environment.” **Strategic management journal**, 49-58.

KUTANİS, R. Ö. (2003) “ Girişimci ve Yönetici Kadınların Profilleri Farklı mıdır?” Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dergisi Cilt: 8 Sayı 2 ss.139-153.

KUTANİS, R. Ö. (2003). “Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler.” **11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**.

KUTANİS, R.Ö.& HANCI, A.(2004). “Kadın Girişimcilerin Kişisel Özgürlük Algılanmaları, Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi”, **Osmangazi Üniversitesi İİBF Fakültesi**, ss.457-464.

KUTANİS, R.Ö., (2006) “Girişimci Kadınlar, Değişim Yayınları”, **1. Basım**, İstanbul.

KÜÇÜK Orhan,(2005) “Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi”, Ankara: **Seçkin Yayıncılık**.

KÜÇÜK, O.(2009), Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, 5.Baskı, Ankara, **Seçkin Yayıncılık**.

LIU, S. S., & DUBİNSKY, A. J. (2000). “Institutional entrepreneurship-A panacea for universities-in-transition?” **European Journal of Marketing**, Cilt: 34 Sayı 11/12 ss.1315-1337.

LUNDSTROM, A., and STEVENSON, L, A, (2005). “Entrepreneurship Policy: Theory and Practice”, **ISEN International Studies in Entrepreneurship Springer**, New York .

MAİR, J. ve MARTİ, I., (2006), “Social Entrepreneurship Research:A Source of Explanation, Prediction and Delight”, **Journal of World Busines**, ss.36-44.

MALECKİ, E. J. (2018). “Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems.” **Geography Compass**, Cilt: 12 Sayı 3 ss.12359.

MARVEL, M.R. ve LUMPKİN, G.T.(2007). “Technology Entrepreneurs Human Capital and its Effects on Innovation Radicalness,” **Entrepreneurship Theory and Practice**, vol.31, No.6, s.807-828.

MASON, C., & BROWN, R. (2014). “Entrepreneurial ecosystems and growth oriented Entrepreneurship”. **Final Report to OECD**, Paris, Cilt: 30 Sayı 1 ss.5-38, 77-102.

MİNİBAŞ, T., (2006), “Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın İstihdamına Katkıları”, **Kadın İstihdamı Zirvesi**, İstanbul, 10-11 Şubat, ss.190-198.

MORRİS, M., DAVID, D., (1994) “Fostering Corporate Entrepreneurship: Cross-Cultural Comparisons of the Importance of Induvidulism Versus Collectivizm”, **Journal of International Business Studies**,

MUCUK, İ., (2001). “Modern işletmecilik.” İstanbul: **Türkmen Kitapevi**, ss. 6

MUNGAN, S. (2013). “Kadın Girişimcilik Değerleri ile Kadın Girişimcilik Algısı Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitimlerinin Rolü”. **Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.**

MUST, V. A. Y. D. D. (2007). “İç girişimcilik ve temel belirleyicileri: Kavramsal bir çerçeve.” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (29).

MÜFTÜOĞLU, M.T., ve DURUKAN, T., “Girişimcilik ve KOBİ’ler”, Ankara, **Gazi Kitabevi**, 2004.

MÜFTÜOĞLU, T., AKBULUT, Y., ÖZSOY, A., “Türkiye’de Girişimcilik Tarihi”, **TOSYÖV Girişim**, Sayı :8, Kasım – Aralık 1996,

MÜFTÜOĞLU, T., ÜRPER, Y., BAŞAR, M., TOSUNOĞLU, T., (2007) “Girişimcilik.” (Eskişehir: Açık öğretim Fakültesi Yayını, 2007)

NAKTİYOK, A., “İç Girişimcilik”, **Beta Basım Yayın**, İstanbul 2004.

NAKTİYOK, A., TİMURÖĞLU, M. KÜRŞAT, “Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 2009, 23(3).

OECD, “Women’s Entrepreneurship: Issues and Policies”, 2. OECD Conference of Minister Responsible For Small and Medium- Sized Enterprises (SMES), June 2004, İstanbul, Turkey.

OĞUZTİMUR, S., & SEÇKİN, E.(2019). “Bölgesel gelişmede bir araç olarak girişimcilik: il bazında girişimcilik ekosisteminin ölçümü”. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 5(1), 75-89.

ÖLMEZ, M., (2010) “Girişimcilerin Pazarlama İletişimine Bakışları (Girişimcilik Süreci ile KOBİ Statüsü Kazandıktan Sonraki Durumun Karşılaştırılması)/The Views On Marketing Communication Of Entrepreneur (The Comporison Of Entrepreneurship Process With Situation After Obtain SME-Small And Medium Sized Enterprises-)”. **Fırat Üniversitesi İletişim Bilgileri S.B.E. Yüksek Lisans Tezi**, Elazığ.

ÖRÜCÜ, E., KILIÇ R. ve KILIÇ T. (2007), “Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği”, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 14 (2), 117-135.

ÖZAKAŞIKÇI, I. (2013). “Dijital Çağda Girişimcilik Ekosistemi.” **Butik Yayıncılık**, İstanbul.

ÖZDEVECİOĞLU, M., & CİNGÖZ, A. (2009). “Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: Teorik çerçeve.” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (32), 81-95.

ÖZTÜRK, N. (2002). “Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 7, 43-56.

ÖZYAKIŞIR, D., (2011). Beşeri Sermayenin Ekonomik Kalkınma Sürecindeki Rolü: Teorik Bir Değerlendirmesi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi** Cilt: 6 Sayı 1.

PEREDO, A.M., MCLEAN, M. "Social Entrepreneurship: A critical review of the concept", **Journal Of World Business**, Cilt 41, Sayı 1, 2006, ss. 56-65.

PINARCIOĞLU, N. Ş.,(2006) “Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları: İzmit Örneği”, **Kocaeli üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2006.

PINCHOT, G.; (1985), Intrapreneuring, Harper and Row, New York

ROUNDY, P. T., BRDADSHAW, M., & BROCKMAN, B. K. (2018). “The emergence of entrepreneurial ecosystems: A complex adaptive systems approach.” **Journal of Business Research**, 86, 1-10.

SARAY G.,(1993) “Türkiye’de Kadın Girişimciliği,” **Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli**, Ankara.

SARI, E. (2010). “Kültür, kimlik ve politika: Mardin’de Kültürlerarasılık”. **İletişim Yayınları**.

SAYGILI, Ş., CENGİZ, C., YURTOĞLU, H., “Türkiye Ekonomisinde Sermaye Birikimi, Büyüme Ve Verimlilik: 1972-2000” , **Ekonomik Modeller Ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü**, Yayın No: DPT. 2665,

SAYGIN, M.(2012). “Girişimcilikte Beşeri Sermaye ile Bilişim ve İnovasyon Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma” (**Master’s Thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**).

SAYIN M., & Sayın, E. (2013). “Girişimcilik ve İnovasyon’un Küme Oluşumunda Önemi ve Devlet Yardımlarının Etkisi”. **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 3 Sayı 1 ss. 86-94.

SCARINGELLA, L., & RADZIWON, A. (2018). “Innovation, entrepreneurial, knowledge, and business ecosystems: Old wine in new bottles?”. **Technological Forecasting and Social Change**, 136, 59-87.

SHANE , S. (2000). “Prior Knowledge and the Discovery of Entrepreneurial Opportunities,” **Organization Science** Cilt: 11 Sayı 4 ss.448-469.

SHANE, S., LOCKE, E. A., & Collins, C. J. (2003). “Entrepreneurial motivation.” **Human Resource Management Review**, Cilt: 13 Sayı 2 ss.257-279.

SOLAK, F., (2010). “ Ahilik (Kuruluşu, İlkeleri ve Fonksiyonları)”, **İstanbul Ticaret Odası, 2.Baskı**, İstanbul, 2010

SOYAK, M., (2006),” Kadın Girişimciliği ve Mikro Finans : Türkiye Deneyimi”, **Uluslararası Girişimcilik Kongresi**, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek, 25-27 Mayıs, ss.168-175.

SOYSAL, A.,(2010). “Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma”. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: 5 Sayı 1 ss.71-95.

STOREY, D. J. (2008). “Entrepreneurship and SME policy”. **In World Entrepreneurship Forum** (Vol. 29). EMLyon Business School.

ŞAHİN, E. (2006). “Kadın girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama “(**Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**).

ŞEKERLER, H.(2006), “Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri”, **Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi** 2006

ŞENER, E (2019). “ Girişimciliğin Finansmanında Melek Yatırım: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”. Kırklareli Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi**.

ŞİMŞEK, M.Ş., “İşletme Bilimlerine Giriş”, **Nobel Yayıncılık, 5.Baskı**, Ankara, 1998,

TABACHNICK, B. G., & FIDELL, L. S. (2012). “Using Multivariate Statistics (6th edn.)”. **Old Tappan**.

TEKİN, M. (2005). “Girişimcilik”. **Günay Ofset Matbaacılık**, Konya. S. 126.

THEODORAKİ, C., MESSEGHEM, K., & RİCE, M. P. (2018). “A social capital approach to the development of sustainable entrepreneurial ecosystems: an explorative study”. **Small Business Economics**, 1-18.

THOMPSON, J. L.(2002), “The World of the Social Entrepreneur”, **The International Journal of Public Sector Management**, Cilt:15 Sayı 5 ss.412-431.

TİLLEY, F., PARRİSH, B.D. (2006). “Sustainability Entrepreneurship;Charting a Field in Emergence”. **Greener Management International** (55):5

TİMUROĞLU, M. K., & ÇAKIR, S. (2014). “Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi ile İlişkisi”. **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 16 Sayı 2 ss.119-136.

TİMUROĞLU, M. K., ÇAKIR, S., (2014) “Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi ile İlişkisi”. **AKÜ İİBF Dergisi**- Cilt 16 Sayı:2 Yıl: Aralık

TİTİZ, T., (1999) “Genç Girişimcilere Öneriler, İstanbul” **İnkılap Kitabevi**.

TOKOL, A., (1999). “Dünya’da Kadın İşgücü”. **Türkiye’de Kadın İşgücü Seminerleri I-II**, TİSK Yayınları.

TOKSÖZ, G., “Türkiye’de Kadın İstihdamının Durumu”, **Uluslararası Çalışma Ofisi**, Ankara, 2007.

Trakya Kalkınma Ajansı (2015). “Dünya’daki Ve Ülkemizdeki Girişimcilik Modellerinin Ve Desteklerinin Araştırılması Ve Bölgemize Uyarlanabilirlikleri Üzerine Bir Araştırma Çalışması: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ”.

TULUNAY, L. (2010). “Girişimciliği Etkileyen Faktörler ve Girişimci Profili: İstanbul, Kayseri, Van örnekleri”. **Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi**, Ankara.

TUNÇ, K.C. (2018). “Melek Yatırım Modelinin Türkiye’de Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, Yüksek Lisans Tezi. **Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.

TUNÇ, M. (1998). “Kalkınmada İnsan Sermayesi: İç Getiri Oranı Yaklaşımı Ve Türkiye Uygulaması”. **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 13 Sayı 1 ss. 83-93.

TÜSİAD (2002) “Türkiye’de Girişimcilik, Ankara:” **TÜSİAD Yayınları**

TUTAR, H., ORHAN, K., “Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi”, **Seçkin Yayıncılık**, Ankara,

Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018. Ankara ss:20.

Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklerle Kadın, 2017 sayı 27594

Türkiye İşveren sendikalar konfederasyonu (TİSK), İşgücü Piyasası Bülteni, 2002, ss. 17-19.

TÜSİAD (2002), “Türkiye’de Girişimcilik”, Yayın No: TÜSİAD-T/2002/12/340, İstanbul 2002.

UĞUZ, S. Ç., & TOPBAŞ, F. (2016). “Turizmde Kadın İstihdamı ve Ücret Ayrımcılığı: Karşılaştırmalı Bir Analiz”. **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 27 Sayı 1.

ÜZÜLMEZ, H., (2008)“ Girişimcilik ve Konya’da Girişimciliğin Geleceği”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt:3 Sayı 2.

VAN WEELE, M., VAN RIJNSOEVER, F. J., EVELEENS, C. P., STEINZ, H., VAN STIJN, N., & GROEN, M. (2018). “Start-EU-up! Lessons from international incubation practices to address the challenges faced by Western European start-ups.” **The Journal of Technology Transfer**, Cilt: 43 Sayı 5, ss.1161-1189.

WICKHAM P.A, (2001). “Strategic Entrepreneurship A Decision-Making Approach to New Venture Creationand Management”. **Financial Times Prentice Hall**. 2001.

WICKHAM, P., (2001) “Strategic Entrepreneurship, Prentice Hall”, **United Kingdom** 2001.

WONGLİMPİYARAT, J. (2013). “The role of equity financing to support entrepreneurship in Asia”. –The experience of Singapare and Thailand. “**Technovation**”, Cilt: 33 Sayı 4-5, ss.163-171.

YUNUS, M. (2010) “Sosyal İşletme ve Kapitalizmin Geleceği: Yoksulluk Olmadan Bir Dünya Yaratmak”, çev. Savelyeva. İ.V., **Alpina Yayınları**, Moskova, 2010).

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket formu Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Bitirme Tezi kapsamında yürütülen " Türkiye’de Kadın Girişimcilik Ekosisteminin Daniel Isenberg Modeli Çerçevesinde İncelenmesini" kapsamaktadır. Katılım gösterdiğiniz bu anket formundaki tüm bilgiler bilimsel bir çalışma adına yapılmaktadır ve tüm bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Katılım gösterdiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Gizem DURAN
YILDIRIM

Doç. Dr. Yavuz Tansoy

Yük. Lis. Öğrencisi

Tez Danışmanı

Demografik Sorular:

1. Eğitim durumunuz nedir?

- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Önlisans
- ☐ Lisans
- ☐ Yüksek lisans
- ☐ Diğer (Doktora)

2. Yaşınız ?

- ☐ 18-24
- ☐ 25-29
- ☐ 30-45
- ☐ 45+

3. Meslekteki yılınız?

- ☐ 6 ay- 1 yıl
- ☐ 2-5 yıl
- ☐ 6-8 yıl
- ☐ 9+
- ☐ Diğer(6 aydan daha az süredir)

4. Sektörünüz ?

- ☐ Gıda
- ☐ İmalat-Satış
- ☐ Turizm

- Eğitim
- Giyim-Konfeksiyon
- Diğer (Züccaciye, Kırtasiye, Güzellik Salonu, Emlak ve Sigorta)

Her soruda size uygun cevabı “X” işareti ile belirtiniz lütfen.

	İFADELER	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Katılmıyorum
FİNANS	1. Bir işyeri açmak için yeterli düzeyde başlangıç sermayesi bulmak kolaydır.					
	2. Vergi teşvikleri ve diğer mali teşvikler işyeri açma fikrimin oluşmasında katkı sağlamıştır.					
	3. Ticaret odası, dernekler, vakıf gibi sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan mali destekler işyeri açma fikrimde katkı sağlamıştır.					
	4. Düşük faizli kredilerin varlığı işyeri açma fikrimde katkı sağlamıştır.					
	5. Devlet bankası, KOSGEB, Teknokent, Bakanlık gibi devlete bağlı bir kurum tarafından alınan mali destekler işyeri açma fikrimin oluşmasında katkı sağlamıştır.					
POLİTİKA	6. Bir işyeri açmak için çok fazla bürokratik işlem olduğunu düşünüyorum.					
	7. Bir işyerini işletmek için çok fazla bürokratik işlem olduğunu düşünüyorum.					
	8. Aldığım eğitim benim bir işyeri açmamı destekleyici bilgiler verdi.					
	9. Aldığım eğitim piyasadaki gelişen ve var olan fırsatlarla tam olarak uyumuyor.					
	10. Genel olarak bir işyerinin açılması ve işletilmesi için var olan kanun ve düzenlemelerin özendirici olması işyeri açma fikrimin oluşmasında katkı sağlamıştır.					
	11. Melek yatırımcılara ulaşım kolaylığı işyeri açma fikrimin oluşmasında katkı sağlamıştır.					
İNSAN SERMAYESİ	12. Kadın girişimciler için verilen eğitim yeterlidir.					
	13. Kadın girişimcileri destekleyen sürekli eğitim sistemi mevcuttur.					
	14. Finansal yatırımcı ilişkileri eğitimi yeterlidir.					
	15. Muhasebe ve finansal yönetimi eğitimi vardır.					
	16. Kredi ve finansman kullanma ve kontrol teknikleri eğitimi vardır.					

	17. Problem bulma ve çözme teknikleri konusunda eğitim destekleri mevcuttur.					
PİYASALAR	18. Ürettiğim mal/hizmetin taşıdığı standartlar hakkındaki bilgi düzeyim yüksektir.					
	19. Farklı müşterilerin tiplerinin sorunları hakkındaki bilgi düzeyim kuvvetlidir.					
	20. Hedef müşteriler hakkındaki bilgi düzeyim kuvvetlidir.					
	21. Pazardaki tedarikçiler hakkındaki bilgi düzeyim kuvvetlidir.					
	22. Pazardaki diğer üreticiler hakkındaki bilgi düzeyim kuvvetlidir.					
DESTEKLER	23. Kadın girişimciler için uygulanan destek oranları yeterlidir.					
	24. Girişimcilik desteği kapsamında sunulan destek içerikleri (makine- teçhizat, kira, taşımacılık vb.) yeterlidir.					
	25. Destekler hakkındaki bilgilere kolaylıkla ulaşabiliyorum. (internet, telefon,vb.)					
	26. Destek mevzuatının açık ve anlaşılır olduğunu düşünüyorum.					
	27. Kadın girişimcileri teşvik etmeye yönelik ödüllendirme sisteminin etkin olduğunu düşünüyorum.					
KÜLTÜR	28. Belirsizlik tehlikelidir ve azaltılması gerekir.					
	29. İşle ilgili konularda alışılmışın dışına çıkmak beraberinde tehlikeler getirebilir.					
	30. İnsanlara her zaman ikinci bir şans verilmelidir.					
	31. İnsanın başına gelenler kendi yaptıklarının bir sonucudur.					
	32. Başarısızlık çevresel faktörlerin bir sonucudur.					